

Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017

Margus Ellermaa

Helsinki

Margus Ellermaa

Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017

Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:8

Julkaisija | Helsingin kaupunki / kaupunkiympäristön toimiala
Kannen kuva | Kalatiira, kuvaaja Margus Ellermaa
ISBN | 978-952-331-431-3
ISSN | 2489-4230

Sisällys

Yhteenveto.....	6
Sammandrag	8
Summary.....	10
1 Johdanto.....	12
2 Käsiteltävät alueet, lajit ja laskenta-aineisto.....	13
2.1 Yleistä alueista	13
2.2 Raportin käsitteitä.....	14
2.3 Käsiteltävät lajit ja kannanarviot	15
2.4 Linnustolaskentojen ajoittuminen	15
2.5 Laskentamenetelmät ja havaintojen tulkinta	24
2.6 Aineistopuutteet.....	26
2.7 Elinympäristöt	27
3 Pesimälinnusto	28
3.1 Lajeittain edustavimmat pesimäalueet Helsingissä	28
4 Kerääntyvät linnut	51
5 Merkittävät lintualueet Helsingissä.....	59
1. Ahvensaari-Ahvenkivi	60
2. Bruksviken	60
3. Eteläinen Sipoonkorpi.....	60
4. Etu-Viikin pellot.....	61
5. Hakalanniemi	62
6. Hallainvuori.....	62
7. Halliluodon lounainen matalikko	62
8. Haltialan aarnialue.....	63
9. Haltialan eteläiset metsät	63
10. Haltialan pohjoiset metsät	63
11. Haminasalmenpaasi	64

12. Harakka	64
13. Harmaakari	64
14. Harmaja	64
15. Hattusaari	65
16. Helsingin keskuspuiston eteläosa	65
17. Helsingin keskuspuiston keskiosat	66
18. Hemåkern (Österängen).....	67
19. Henrik Borgströmin puisto	67
20. Herttoniemen metsä	67
21. Hevossalmen itäinen luoto	68
22. Hevossalmen läntinen luoto	68
23. Hietaniemenkari.....	68
24. Iiluodot (5).....	68
25. Immersbackan metsäalue	69
26. Iso-Huopalahti	69
27. Isosaari	70
28. Itäisen Villaluodon eteläluoto.....	71
29. Itäsalmen metsät	71
30. Jollaksen itäpuolinen luoto	71
31. Kajuuttaluodot.....	71
32. Kalkkisaari	72
33. Kallahdenniemen merialue.....	72
34. Kallahti	72
35. Kalliosaaren luoto	73
36. Kalliosaarenluoto	73
37. Kasabergetin metsäalue.....	73
38. Katajaluodon matalikko	74
39. Katajanokanluoto	74
40. Kiislapaasi	75
41. Kissalampi-Suurlahti.....	75
42. Kivinokka-Fastholma	76
43. Koirapaasi.....	76
44. Koirasaaren matalikko	76
45. Koirasaari.....	77
46. Korkeasaarenluoto	77
47. Koskelan metsä	77
48. Kuivakari.....	77
49. Kuivasaaren matalikkoalue.....	78
50. Kuivasaari.....	78

51. Kuminapaasi.....	78
52. Kuutti ja Norppa.....	79
53. Laajasalon itäosan metsät.....	79
54. Lasimestarinletto	79
55. Likolammen alue	79
56. Limppu	80
57. Lonna.....	81
58. Loppikari	81
59. Louekari	81
60. Lähdelahdi-Onkiluoto.....	81
61. Länsi-Tonttu.....	81
62. Länsitoukin matalikko	82
63. Malmin lentokenttä	82
64. Matalahara.....	82
65. Matalakari	83
66. Melkki.....	83
67. Meri-Rastilan metsä.....	84
68. Morsianluoto	85
69. Mustakupu	85
70. Mustavuoren eteläiset metsät	85
71. Mustavuori	85
72. Mätäjoki	86
73. Niinisaaren metsäalue	87
74. Nimismies	88
75. Niskalan pellot	88
76. Nuottakari	89
77. Nurmiluodon luoto (E).....	89
78. Peninkarit.....	89
79. Pieni-Porsas	89
80. Pihlaisto	90
81. Pihlajakari	90
82. Pihlajasaaret.....	90
83. Pikku-Kuivasaari.....	90
84. Pikkuluoto	91
85. Pitkäkari (Melkki)	92
86. Pitkäkoski–Ruutinkoski (–Vantaanjoen törmä).....	92
87. Pitkäouri.....	92
88. Pitkärivi	92
89. Poikaluoto	93

90. Pormestarinluodot (3).....	93
91. Porvarinlahti.....	93
92. Prinsessa.....	93
93. Puolimatkinsaari.....	94
94. Ramsinkivi.....	94
95. Ramsinniemen metsät.....	94
96. Rudträsk.....	94
97. Ryssänsaari.....	95
98. Rysäkarin matalikko.....	95
99. Santahaminan itäinen matalikko.....	95
100. Santahaminan luodot.....	95
101. Santahaminan läntinen luoto.....	96
102. Savelanniitty, 211123, 32 ha.....	96
103. Seurasaaren itäpuolinen luoto, 210599, 2 ha.....	98
104. Seurasaari.....	98
105. Sipulipaasi.....	99
106. Sjöängen.....	99
107. Suomenlinnan luodot – Harakka.....	100
108. Syväkari.....	100
109. Särkiniemi-Veijarinvuori.....	101
110. Särkkäniemi.....	101
111. Tahvonlahden alue.....	102
112. Taivalluoto.....	103
113. Taka-Viikin pellot.....	103
114. Talosaaren laitumet.....	104
115. Talosaaren metsä.....	105
116. Tiirakari.....	106
117. Tiiraluoto.....	106
118. Torpviken.....	106
119. Tullisaaren alue.....	107
120. Tuomarinkartano.....	108
121. Töölönlahti.....	108
122. Uutelan metsät.....	109
123. Uutelan pohjoisosan metsät.....	109
124. Valkosaari.....	109
125. Vallisaari.....	110
126. Vanhankaupunginlahden Natura-alue.....	110
127. Vantaan alajuoksu.....	111
128. Variskari.....	111

129. Varisluodonkari	111
130. Vartiosaaren metsät	111
131. Vartiokylänlahti	112
132. Villingin metsät	112
133. Vuorilahdenpaadet (3)	113
134. Vuosaaren täyttömäki	114
135. Yliskylänlahti	114
136. Östersundominlahti	114
4 Muita linnustollisesti huomionarvoisia alueita	115
137. Hernesaari	115
138. Iso-Sarvasto	115
139. Jollaksenlahti	115
140. Kalkkisaarensalmi	116
141. Katajaluoto	116
142. Korkeasaari	116
143. Kuninkaansaari	116
144. Longinojan keskijuoksu	116
145. Mellunmäen luhta–Nybondas	116
146. Munkkiniemen lampareet	116
147. Paloheinän lampareet	117
148. Pikku-Huopalahti	117
149. Porolahti	117
150. Porslahden lampareet	117
151. Seurasaarenselkä	117
152. Strömsinlahti	117
153. Vanhankaupunginselkä	117
6 Kiitokset	118
7 Lähdeluettelo	119

LIITE Kohdekartta

Yhteenvedo

Tässä raportissa esitellään suojelullisesti merkittävien lintulajien edustavimmat pesimäalueet Helsingissä ja 135 Helsingin tärkeää linnustokohdetta.

Helsingissä pesii edelleen varsin monipuolinen linnusto, vaikka moni isoja pinta-aloja vaativa laji on kadonnut (esimerkiksi kuovi) tai katoamassa (esimerkiksi metso). Linnuille on eniten tilaa saaristossa, ja saaristolinnusto lieenee Helsingissä suhteellisesti edustavin. Merialueilla erityispiirteensä on maailmanlaajuisesti uhanalaisen allin merkittävä keskittymä täällä – suuri osa Helsingin merialueen matalikoista on luokiteltu kansainvälisesti tärkeäksi lintualueeksi (Metsänen ym. 2016). Helsingissä elää lisäksi maailmanlaajuisesti uhanalaisia pilkkasiipiä, punasotkia ja mustakurkku-uikkuja (BirdLife International 2017).

Helsingin valttia maakunnallisesti, kansallisesti ja jopa kansainvälisesti ovat myös merenlahtikos-teikot. Ne muodostavat toisiaan tukevan verkoston ja ovat osiensa summia merkittävämpiä eten-kin levähtävää linnustoa ajatellen. Kosteikkojen merkitys korostuu myös uhanalaisten lintujen suu-ren osuuden vuoksi. Peräti puolet Suomen kosteikkolajeista on kansallisesti uhanalaisia (Tiainen ym. 2016).

Helsingin linnustollisesti edustavimmat metsäalueet ovat hyvin kytkeytyneet, ja pinta-alaltaan laa-jimmat metsät ovat Itä-Helsingissä Vuosaaren pohjoisosista Kasabergetin kautta eteläiseen Si-poonkorpeen. Tämä alue pitää yllä suomalaista metsälajistoa lähes koko sen laajuudessa. Toinen metsälajiston keskittymä on Haltialan seudun metsäalue Pitkäkoskelta Paloheinään. Alue on kui-tenkin pinta-alaltaan jo sen verran supistunut, että laajimpia metsiä vaativat lajit puuttuvat.

Suhteellisesti heikoimmassa kunnossa vaikuttaa Helsingissä olevan (kuivien) avointen ja puolia-vointen alueiden pesimälajisto: laajojen niittyjen ja peltojen pinta-ala on vähentynyt Helsingissä 80 vuodessa 85 % ja moni avoimuutta edellyttävä laji on hävinnyt (peltoppy, kuovi, käytännössä myös tuulihaukka ja peltosirkku) tai on varsin harvinainen (esim. keltävästäräkki, pensastasku, pensas-sirkkalintu, pikkulepinkäinen).

Isot metsäiset sotilassaaret Santahamina, Isosaari ja Kuivasaari ovat suhteellisesti paljon edusta-vampia kuin vastaavankokoiset asuin- tai virkistyskäytössä olevat saaret tai vastaavankokoiset eristyneet virkistymetsät manner-Helsingissä. Näihin alueisiin pitäisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota sekä suunnittelu- että suojelumielessä.

Kaikilla viheralueilla on merkitystä linnuille, mutta moni tutkituista luontokohteista ei ollut linnustol-taan erityisen edustava. Tämä ei tarkoita sitä, ettei näillä alueilla voisi olla suurta merkitystä muille eliöille.

Metropolialueelle tyypillisesti suuri osa tutkituista kohteista on luonnontilaltaan merkittävästi muut-tunut: useimpia alueita halkovat tiet tai polut, alueilla on rakennuksia ja rakennelmia, virkistyspaine on kova jne. Joistakin elinympäristöistä ei ole jäljellä enää sellaista elinympäristöjen laikukasta verkostoa, joka pitäisi elinvoimaista lintukantaa yllä. Kaupungin tulisi panostaa entistä enemmän linnuille ja muulle luonnolle merkittävien alueiden hoitoon ja suojeluun sekä suunnittelun, seuran-nan että toteutuksen tasolla. Moni merkittävä luontoalue on saanut odottaa suojelun toteuttamista

suojeluohjelmasta toiseen (Erävuori ym. 2015, Paaer & Stén 2008). Vain muutamalle alueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelmat. Lisäksi linnuston seurannat ovat tapahtuneet pääosin vapaaehtoisvoimin. Alueiden suunnitelmallisella luonnonhoidolla saadaan kuitenkin myönteisiä tuloksia, kunhan siihen panostetaan riittävästi (Ellermaa & Lindén 2011, Sammalkorpi ym. 2014).

Liki puolet Suomesta kuuluu seutuihin, jotka ovat menettäneet viheralueita infrastruktuurin alle vuosina 2000–2006 (EEA 2017). Vuosittain jäi infrastruktuurin alle liki 20 neliökilometriä maata. Samalla vanhan infrastruktuurin alta ei ole juuri vapautunut maata, eli käytännössä Suomi on menettänyt pohjoista Lappia lukuun ottamatta peruuttamattomasti viheralueita. Uudestamaasta oli v. 1980 taajamaa 7 % ja v. 2012 jo 12,5 %, toisin sanoen yhdyskuntarakenteen pinta-ala kasvoi 75 % vain 30 vuodessa (Uudenmaan liitto 2014). Väestö kasvoi samassa ajassa kyseisellä alueella selvästi vähemmän kuin maata jäi infrastruktuurin alle: 48 %. Maata on siten käytetty jokaista uutta asukasta kohti entistä tuhlaavaisemmin.

Huomion kiinnittäminen vain uhanalaisiin lajeihin on osoittautunut huonoksi strategiaksi. Maailmanlaajuinen tosiasia on, että suuri osa yleisistäkin linnuista vähenee, vaikka ne ovat edelleen runsaita. Euroopassa on sitten vuoden 1980 hävinnyt 20 % lintuyksilöistä (Inger ym. 2014), näistä merkittävä osa, 90 %, on ollut 36 runsaimman lintulajin runsausmuutoksista johtuvaa. Tässä raportissa on tämänkin vuoksi lajistoa tarkasteltu laajemmin kuin uhanalaisuusluettelossa on lajeja.

Sammandrag

Rapporten **Helsingfors viktiga fågelområden och väsentliga fågelarter** presenterar de mest representativa häckningsområdena för i skyddshänseende väsentliga fågelarter i Helsingfors, samt 136 viktiga fågelplatser i staden.

Ett tämligen mångsidigt fågelbestånd häckar alltså i Helsingfors, fastän många fågelarter med krav på stora arealer har försvunnit (till exempel storspoven) eller är på väg att försvinna (till exempel tjädern). Mest rum för fåglar finns det i skärgården, och i Helsingfors torde skärgårdsfågeln relativt sett vara mest representerade. Ett särdrag för havsområdena är den betydande koncentrationen av den internationellt utrotningshotade alfågeln – en stor del av grundområden i havet utanför Helsingfors har klassificerats som internationellt viktiga fågelområden (Metsänen et al. 2016). Därutöver har den internationellt utrotningshotade svärtan, brunanden och svarthakedopingen boplatser i Helsingfors (BirdLife International 2017).

För Helsingfors är även havsvikarnas sankmarker ett trumfkort både landskapsmässigt och nationellt, men också internationellt. De bildar ett nätverk som stödjer varandra och är viktigare än summorna av sina delar, framför allt med tanke på rastande fågelbestånd. Våtmarkernas betydelse framhävs också på grund av den stora andelen utrotningshotade fåglar. Hela hälften av arterna i Finlands våtmarker är nationellt utrotningshotade (Tiainen et al. 2016).

De mest representativa skogsområdena i Helsingfors i fråga om fågelbeståndet är väl sammanhängande, och de arealmässigt mest vidsträckta skogarna sträcker sig i östra Helsingfors från norra delarna av Nordsjö via Kasaberget till södra Sibbo storskogen. Enbart detta område upprätthåller nästan hela omfattningen av de finländska skogsarterna. En annan koncentration av skogsarter finns i ett skogsområde i Tomtbackatrakten som sträcker sig från Långforsen i Vanda å till Svedängen. Arealen av området har dock redan krympt så pass mycket att de arter som kräver mer vidsträckta skogar saknas.

I förhållandevis svagaste skick i Helsingfors förefaller vara de arter som häckar i (torra) öppna och halvöppna områden: under 80 år har arealen av vidsträckta ängar och åkrar minskat i Helsingfors med 85 procent och många arter med krav på öppenhet har försvunnit (rapphönan, storspoven, i praktiken också tornfalken och ortolansparven), eller så är de tämligen sällsynta (t.ex. gulärlan, buskskvättan, gräshoppsångaren, törnskatan).

De stora och skogbevuxna militära öarna Sandhamn, Mjölö och Torra Mjölö är förhållandevis mer representativa än de öar i bostads- eller rekreationsanvändning eller de isolerade rekreationsskogar på fastlandet i Helsingfors som är av motsvarande storlek. Framdeles bör mer uppmärksamhet riktas på dessa områden, såväl i planeringshänseende som i syfte att skydda dem.

Alla grönområden är betydelsefulla för fåglarna, men många av de undersökta naturobjekten var inte särskilt representativa vad gäller fågelbeståndet i dem. Detta innebär dock inte att områdena inte skulle ha stor betydelse för andra organismer.

Typiskt för metropolområdet är att naturtillståndet på en stor del av de undersökta platserna har förändrats avsevärt: flera områden genomskärs av vägar eller stigar, det finns byggnader eller konstruktioner i områdena, rekreationsstrycket på dem är hårt osv. Av vissa livsmiljöer finns det

inte längre något sådant fläckigt nätverk av livsmiljöer kvar som kunde upprätthålla ett livskraftigt fågelbestånd. Staden borde satsa mer än tidigare på skötseln och skyddet av de områden som är viktiga för fåglarna och den övriga naturen, vad gäller såväl planering, bevakning som genomförande. Många betydande naturområden har från ett skyddsprogram till ett annat fått vänta på att skyddet genomförs (Erävuori et al. 2015, Paaer & Stén 2008). För bara några områden har planer för skötseln och användningen av dem utarbetats. Dessutom sker bevakningen av fågelbeståndet huvudsakligen med hjälp av frivilliga. Genom systematisk naturvård når man dock positiva resultat, såframt det satsas tillräckligt på den (Ellermaa & Lindén 2011, Sammalkorpi et al. 2014).

Närmare hälften av Finland hör till regioner, som under åren 2000–2006 har tappat grönområden under infrastruktur (EEA 2017). Årligen lades närmare 20 kvadratkilometer mark under infrastrukturen. Samtidigt har den gamla infrastrukturen snart inte avtäckt någon mark alls. I praktiken har Finland med undantag för norra Lappland oåterkalleligen förlorat grönområden. Nyland bestod 1980 till 7 procent av tätorter och 2012 till 12,5 procent, dvs. samhällsstrukturens areal ökade med 75 procent på bara 30 år (Nylands förbund 2014). I det aktuella området ökade befolkningen klart mindre än arealen av den mark som lades under infrastruktur: 48 procent. Slöseriet med markanvändningen har således bara ökat med varje ny invånare.

Det har visat sig vara en dålig strategi att endast fästa uppmärksamhet vid utrotningshotade arter. Det är ett globalt faktum att en hel del även allmänna fåglar minskar, fastän de ännu förekommer rikligt. Efter 1980 har i Europa således 20 procent av individuella fåglar försvunnit (Inger et al. 2014). För dessa härrör en betydande del, 90 procent, från förändringar i rikligheten bland de 36 rikligast förekommande fågelarterna. Därför har även för denna rapport artbeståndet granskats i en vidare omfattning än vad det finns arter i förteckning över utrotningshotade arter.

Summary

Report **Helsinki's important bird areas and notable bird species** presents the most diverse nesting sites of bird species considered notable from a conservational perspective in Helsinki and 136 important bird areas in Helsinki.

The range of bird species nesting in Helsinki remains relatively diverse, although many species that require large land areas have either disappeared (such as the Eurasian curlew) or are in the process of disappearing (such as the western capercaillie). The area with the most room for birds in Helsinki is the archipelago, which is also where the diversity of the city's bird species is most likely highest in relative terms. One of the notable characteristics of the local sea areas is the significant concentration of internationally threatened long-tailed ducks – a large portion of the shallows in Helsinki's sea areas have been designated internationally important bird areas (Metsänen et al., 2016). In addition, Helsinki is home to internationally threatened velvet scoters, common pochards and Slavonian grebes (BirdLife International 2017).

Another one of Helsinki's most distinguishing characteristics from a regional, national and even international perspective is the area's bay wetlands. These wetlands form a mutually supporting network of habitats that is more notable than the sum of its parts, particularly as regards the range of bird species that use it as a staging area. The importance of the wetlands is also emphasised due to the large proportion of threatened bird species found in these areas. As many as half of Finland's wetland bird species are nationally threatened (Tiainen et al., 2016).

Helsinki's most diverse forested bird areas are well-connected, with the most extensive forests located in eastern Helsinki, ranging from the northern parts of Vuosaari to southern Sipoonkorpi via Kasaberget. This area alone supports nearly a complete range of Finnish forest bird species. Another concentration of forest bird species is found in the woodland area in Haltiala, which runs from Pitkäkoski to Paloheinä. However, the size of the area has been reduced to such a degree that species with the most extensive forest ranges are no longer found there.

The bird species that seem to fare the worst in Helsinki, in relative terms, are those that nest in (dry) open and semi-open areas: the area covered by large meadows and fields has been reduced by 85% over the last 80 years, as a result of which many species that need open areas have disappeared (the grey partridge, the Eurasian curlew, with the common kestrel and the ortolan bunting practically gone as well) or become quite rare (such as the western yellow wagtail, the whinchat, the common grasshopper warbler and the red-backed shrike).

The large forested military islands of Santahamina, Isosaari and Kuivasaari have relatively more diverse bird populations than islands of similar size that are in residential or recreational use or isolated recreational forests of similar size in mainland Helsinki. These areas should be given more consideration in the future in terms of both planning and conservation.

All green spaces are important for birds, but many of the nature sites surveyed were not particularly diverse in regard to their range of bird species. This does not, however, mean that these areas are not vitally important for other lifeforms.

As is typical in metropolitan areas, many of the sites surveyed have changed significantly from their natural state: most of the areas are criss-crossed by roads and paths, there are buildings and structures in the areas, the pressure for recreational use is significant, etc. Some habitats no longer form the kind of patchy habitat networks needed to sustain a robust bird population. The City should invest more heavily in the management and conservation of areas important for birds and other flora and fauna at the planning, monitoring and implementation level. Many notable nature sites have had to wait for the implementation of conservation measures from one conservation programme to the next (Erävuori et al., 2015; Paaer & Stén, 2008). Management plans have been drawn up for only a small number of areas. Furthermore, bird monitoring surveys have been conducted primarily on a volunteer basis. However, the methodical nature management of areas is known to provide positive results, as long as sufficient effort is put into it (Ellermaa & Lindén, 2011; Sammalkorpi et al., 2014).

Nearly half of Finland consists of regions that have lost green spaces to infrastructure in 2000–2006 (EEA 2017). Over this period, nearly 20 square kilometres of land was lost to infrastructure annually. At the same time very little land has been freed up from old infrastructure, meaning that in practice Finland has irrevocably lost green spaces in regions other than northern Lapland. In the Uusimaa region, the proportion of urban areas was 7% in 1980 and 12.5% in 2012; in other words the area taken up by urban structures grew by 75% in just 30 years (Uusimaa Regional Council 2014). Over that same period, the region's population grew by only 48%, which is notably less than the amount of land taken up by new infrastructure. Since then, the amount of land used up per each new resident has only increased.

Focusing only on threatened species has proven to be a poor strategy. After all, it is a global fact that the numbers of many common birds are also decreasing, even if they remain high for now. In Europe, the numbers of individual birds have decreased by 20% since 1980 (Inger et al., 2014), with the decrease in the populations of 36 of the most common bird species accounting for a significant proportion, 90%, of this development. This is one of the reasons why this report focuses on a wider range of bird species than those included in the list of threatened species.

1 Johdanto

Vuosina 2008–2017 kartoitettiin Helsingin kaupungin rajojen sisällä pesimälinnustoa erittäin laajalti. Tämä tarjosi tilaisuuden arvioida Helsingin edustavimpia pesimälinnustoalueita varsin hyvään aineistoon perustuen. Raportin pääpaino on kuitenkin uhanalaisessa ja muussa suojelullisesti merkittävässä lajistossa. Noin 50:tä yleisintä lajia ei käsitellä, eikä useimmista niistä ole edes kattavia laskenta-aineistoja. Raportti käsittelee lisäksi Helsingin edustavimpien lintujen kerääntymisalueita. Kerääntyvien lajien osalta on keskitytty lähinnä kosteikkolajistoon eli lintuihin, jotka kerääntyvät verrattain harvoihin paikkoihin pesimäajan ulkopuolella. Kerääntymiä ei ole selvitetty systemaattisesti laskennoin muutamaa aluetta ja lajia lukuun ottamatta. Kuitenkin kertyvistä lajeista kertyy Helsingin seudun lintutieteellisen yhdistyksen Tringan tietokantaan vuosittain tuhansia havaintoja ja aineisto oli riittävä kerääntymäalueiden edustavuuden uskottavaan arviointiin.

2 Käsiteltävät alueet, lajit ja laskenta-aineisto

2.1 Yleistä alueista

Pesimälinnustolaskennat kattoivat vuosina 2008–2017 jopa 29 % (noin 6 200 hehtaaria) Helsingin kaupungin sisällä olevasta maa-alasta. Melkein kaikki yli 30 hehtaarin yhtenäiset rakentamattomat tai pääosin rakentamattomat alueet sekä lisäksi lukuisia pienempiäkin alueita tutkittiin pesimälinnustoa silmällä pitäen. Tästä oli muutamia poikkeuksia, jotka ilmenevät jäljempänä. Linnustolaskennat painottuivat vuosiin 2016–2017, kun erityisesti Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa ry kartoitti noin **3 350 hehtaaria**, pääosin maa-alueita. Tringa kartoitti lisäksi vuonna 2008 Sipoonkorven alueen, joka tuolloin kuului lähes kokonaan Sipooseen, mutta josta sittemmin liitettiin iso pala Helsinkiin. Sipoonkorven kartoitetusta alueesta noin **1 350 hehtaaria** sijaitsee nykyisessä Helsingissä. Lisäksi vuosina 2011–2016 Helsingin kaupunki teetti pesimälinnustolaskentoja noin **1 340 hehtaarilla** maa-alueita ja matalia vesialueita. Laskentoja toteuttivat useat tahot, pääosin konsultit (taulukko 1). Espoon ympäristökeskus teetti v. 2015 Iso-Huopalahden laskennat, joka on puoliksi Helsingissä ja puoliksi Espoossa.

Edellä mainitut kohteet käsittivät manner-Helsinkiä rantoineen sekä saariston isompia, metsävaltaisia saaria. Nämä kohteet ovat merkittäviä maa- ja kosteikkolinnoille. Näiden lisäksi on tutkittu laajalti myös pieniä luotoja ja saaria yli 100 kpl (noin **200** hehtaaria maa-alaa). Nämä ovat merkittäviä varsinaiselle saaristolinnustolle – lintulajeille, joita pääsääntöisesti ei esiinny muualla tai esiintyy muualla vain vähäisessä määrässä. Saariston luotoja tutkittiin vuosina 2008–2013 vuosittain (pääosin Matti Luostarinen), muttei juuri sen jälkeen.

Tarkasteluyksiköinä toimivat edellä mainitut lintualuetietokannan valmiiksi rajatut alueet (210 lintualuetta), mutta raportin tekovaiheessa nousi esiin useita aikaisemmin lintualuetietokantaan tallentamattomia alueita. Näistä ei esitetä tämän raportin yhteydessä valmiita rajausehdotuksia, mutta useimpien alueiden osalta kuvitteellinen aluerajaus on ilmeinen (tietty lahti, lampare tai luoto). Tässä raportissa tekstin seassa käytetään luettavuuden parantamiseksi aluekoodin sijaan tietokantaan tallennettuja aluenimiä. Kartoissa ja taulukoissa sekä otsikoissa käytetään yksiselitteisyyden varmistamiseksi kuitenkin (myös) aluekoodeja.

Vanhankaupunginlahden ja Viikin alueelta on rajattu useita lintualueita. Näistä neljä, Lammassaa-ren kosteikkoalue, Purolahti ja Ryönälahti-Saunalahti ja Säynäslahti, muodostavat yhdessä varsin erottamattoman kokonaisuuden, Vanhankaupunginlahden Natura 2000 -alueen ja niitä käsitellään tässä tapauksessa yhtenä alueena (Vanhankaupunginlahden Natura-alue). Näitä alueita ei voinut tarkastella erillään myöskään siitä syystä, että alueiden vesilinnustoa ei ole laskennoissa eroteltu eri alueille, vaan laskettu yhteen. Etteivät asiat olisi liian yksinkertaisia, tämän alueen yhteydessä käytetään kuitenkin aluekoodia 210101, joka itse asiassa kuuluu vielä laajemmalle, Vanhankaupunginlahden–Viikin -IBA-alueelle. Natura-alueen ulkopuoliset osat ovat kuitenkin tarkastelussa omina alueina ja omilla aluekoodeilla (Etu-Viikin pellot, Taka-Viikin pellot, Mölylä-Mäyrämettä, Kivinokka-Fastholma, Hakalanniemi).

Tutkittuja alueita on ollut yhteensä yli 200. Suurimmat niistä ovat satojen hehtaarien kokonaisuuksia, kuten Vanhankaupunginlahden Natura-alue (noin 600 hehtaaria) ja eteläinen Sipoonkorpi

(noin 900 hehtaaria). Pesimälinnustoa varten selvitettyjen kohteiden keskikoko on kuitenkin ollut keskimäärin vain noin 40 hehtaaria – keskiarvoa painavat alas etenkin luoto- ja saarikohteet. Pääosin suoksi laskettavia kohteita oli vain yksi, Rudträsk.

2.2 Raportin käsitteitä

Edustavuus – edustavaksi luetaan raportissa huomionarvoisen lajin sellaiset esiintymät, jossa 3–5 % (runsaammat lajit, ei uhanalaiset) tai 1–2 % (uhanalaiset tai muuten vähälukuiset lajit) Helsingin kannasta esiintyy rajatulla alueella.

Kosteikkolintu – kaikki ekologisesti kosteikoista riippuvaiset linnut, mm. sorsat, uikut, hanhet, rantakanat, kahlaajat, lokit (Ramsar 2009).

Laskenta-alue – laskenta-alueilla tarkoitetaan tekstissä niitä alueita, joista oli lintualuerajaus ja joilla tehtiin erillisiä linnustolaskentoja. Nämä alueet on listattu taulukossa 1 aluekoodilla varustettuna. Aluekoodi viittaa BirdLife Suomen lintualuetietokannan aluekoodeihin. Raportissa on lisäksi käsitelty muita alueita tai esiintymiä, joissa ei ole tehty erikoislaskentoja, mutta havaintoja on kertynyt lintuharrastajien retkeilyn ohessa. Näitä alueita tai paikkoja ei ole nimetty lintualueeksi BirdLife Suomen lintualuetietokantaan eikä kutsuta raportissa laskenta- tai lintualueiksi.

Lintudirektiivi artiklan 4.1 lajit (jäljempänä LD 4.1) – ne lintulajit, joiden koko levinneisyysalueilla edustavimmat esiintymisalueet on perustettava linnustonsuojelualueiksi. Lajit on lueteltu lintudirektiivin liitteessä I (EU 2009).

Lintudirektiivi artiklan 4.2 lajit (jäljempänä LD 4.2) – ne muuttolintulajit, joiden edustavimmat esiintymisalueet on perustettava linnustonsuojelualueiksi (EU 2009). Lajeja ei ole lueteltu lintudirektiivin liitteissä, mutta artikla tarkoittaa ensisijaisesti kosteikkolajien muutto- pesimis- ja talvehtimisalueiden suojelua (esim. valkoposkihanhi, haapana, harmaahaikara, heinäkurppa, kalalokki).

Pesimälinnusto – raportissa tietyn alueen pesimälinnustoksi lasketaan linnut, jotka pitävät pesimäaikana reviiriä. Tämä tarkoittaa usein tai jopa yleensä myös pesintää tai sen yritystä, muttei välttämättä aina.

Säännöllisyys – Säännölliseksi voidaan laskea vähintään kolme kertaa 10 vuoden aikana (Ramsar 2009) tai kahdesti kolmen seurantakerran aikana, jos pitemmän aikavälin esiintymisestä ei ole tietoa. Edustavuuden arvioinnissa poikkeuksellisia esiintymiä ei ole otettu huomioon (satunainen reviiri, pesintä tai muuttoparven laskeutuminen levähtämään).

Tarkastelujakso – raportissa tarkastellaan pesimälinnustoa kymmenvuotisjaksoa 2008–2017 koskien ja kerääntymäalueita aikaväliä 1.1.2011–30.10.2017 koskien.

Tringa – Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa ry on Uudenmaan länsipuoliskolla toimiva lintujen harrastus-, tutkimus ja suojeluyhdistys. Se on BirdLife Suomen alueellinen jäsenorganisaatio. Tringa on tutkinut vuodesta 2006 lähtien tiiviisti eri alueiden linnustoa ja pitää yllä BirdLife Suomen lintualuetietokantaa oman toimialueensa osalta.

Uhanalaiset lajit – tässä noudatetaan Suomen viimeisintä uhanalaisuusluetteloa (Tiainen ym. 2016). Tarkastelussa ovat mukana myös silmälläpidettävät lajit, jotka ovat lähellä uhanalaisuutta.

2.3 Käsiteltävät lajit ja kannanarviot

Raportissa käsitellään lajikatsauksessa lyhyesti kaikki ne suojelullisesti merkittävät lajit, joilla havaittiin todennäköinen tai varma reviiri pesimäaikaan Helsingin alueella v. 2008–2017 pesimälinnustolaskennoissa. Lajikatsauksessa mainitaan lajeittain edustavimmat esiintymisalueet Helsingissä, mikäli sellaisia saattoi erottaa aineistosta. Suojelullisesti merkittäviksi laskettiin tässä raportissa kaikki maailmanlaajuisesti uhanalaiset (redlist.org), kansallisesti uhanalaiset, alueellisesti uhanalaiset (Tiainen ym. 2016) sekä lintudirektiivin artiklojen 4.1 ja 4.2 lajit (EU 2009). Lisäksi käsitellään muutama muu laji, joilla on esimerkiksi indikaattoriarvoa. Pesimälinnuston osalta käsitellään 87 laji ja kerääntyvien lintujen osalta 38 laji. Näistä 15 ovat sellaisia, joita käsitellään sekä pesimä- että kerääntymäalueiden osalta. Loput kerääntyvät lajit ovat pääasiassa sellaisia, joita ei pesi Helsingissä.

Monesta lajista esitetään myös pesimäaikainen kannanarvio Helsingin alueelta. Kannanarvioita laskettaessa hyödynnettiin uusimpien laskentojen tuloksia, mikäli laskentavuosia oli useita. Hyvin kattavissa aikasarjoissa käytettiin kunkin alueen osalta viimeisimpien tutkimusvuosien keskiarvoa. Laskentojen epätasaisen ajallisen jakautumisen vuoksi eri kohteiden välillä maalintujen kannanarviot painottuvat vuosien 2016–2017 laskentatietoihin ja saaristolintujen osalta vuosiin 2011–2013.

Levähtävän lajiston osalta haettiin kunkin lintulajin tyypillisiä vuosittaisia maksimimääriä kullakin alueella ja poikkeuksellisen runsaita (epäsäännöllisiä) esiintymisiä ei huomioitu alueiden edustavuuden keskinäisissä vertailuissa.

2.4 Linnustolaskentojen ajoittuminen

Pesimälinnustoa kartoitettiin siten, että pääosa luodoista ja pikkusaarista tutkittiin vuosina 2008–2013, mutta Santahaminan luodot kuitenkin viimeksi vuonna 2008. Vähämerkityksellisiä luotoja ei tutkittu v. 2008–2013, mutta niistä oli taustatietoa aiemmilta vuosilta. Kosteikkojen pesimälinnuston tutkimus jakautui vuosille 2011 (Itä-Helsingin kosteikot), 2012 (Vanhankaupunginlahden

Natura-alueen runsaat lajit), 2015 (Iso-Huopalahti) ja 2017 (Vanhankaupunginlahden kosteikkolinnut ja harvalukuiset lajit). Metsäiset elinympäristöt ja kulttuurimaisemat (pellot, täytmäet, hautausmaa) tutkittiin pääosin vuosina 2016–2017. Taulukossa 1 on mainittu tarkemmin kunkin kohteen viimeisin inventointivuosi aikajaksona 2008–2017. Kymmenvuotisjakson aikana useita kohteita on laskettu useasti, saaristossa liki vuosittain v. 2013 asti.

Lajitarkastelussa on laskenta-aineiston lisäksi käytetty myös lintuhavaintotietokannassa (www.tiira.fi) olevia havaintoja, jotka oli tallennettu siihen 30.10.2017 mennessä. Helsingistä kertyy vuosittain noin 50 000 lintuhavaintoa.

Raportissa on lisäksi yhteenveto Helsingin merkittävistä lepäilyalueista muuttolinnuille. Muuttolinnustolaskentoja on tehty erikseen vain Vanhankaupunkilahdella (Helsinki/Hannu Sarvanne) sekä merimatalikoilla (Tringa/Jarmo Nieminen ym.).

Taulukko 1. Helsingissä vuosina 2008–2017 tutkitut lintualueet, joita tarkasteltiin tätä raporttia varten. *Koodi* = BirdLife Suomen lintualueetietokannan yksilöllinen lintualuekoodi, jos alueesta oli tietue tietokannassa. *Pesimä / kerääntymä* = kuinka monen lintulajin osalta kyseinen alue todettiin raportin aineistossa edustavaksi pesimälinnuston ja vastavasti kerääntyvän lajiston osalta. *Pääelinympäristö* kuvaa pääasiallista elinympäristöä, jonka mukaan aluerajaus on tehty. Koordinaatit esitetään noin alueen keskipisteen kohdalta ETRS-35TM-FIN -koordinaatistossa. *Viimeisin inventointi* = viimeisin pesimälinnuston kartoitusvuosi. *Kerrat* = monenako vuotena pesimälinnustoa tutkittiin tarkastelujakson kymmenen vuoden aikana. *Toteuttaja* = mikä taho toteutti viimeisimmän pesimälinnustontutkimuksen alueella: Luost = Matti Luostarinen, Yrjölä = Ympäristötutkimus Yrjölä OY, Hymk = Helsingin kaupungin ympäristökeskus, SYKE = Suomen ympäristökeskus, Tringa = Helsingin seudun lintutieteellinen Tringa ry. Merkintä *muu* sarakkeessa *viimeisin inventointi* tarkoittaa, että aineisto perustuu pelkästään lintuharrastajien hajahavaintoihin eikä organisoituihin linnustolaskentoihin.

Tunnus tässä rapor- tissa	Tringan Koodi	Paikka	Pesimä	Kerään- tymä	Pääelin- ympäristö	Ala ha	Koord N	Koord E	Viimeisin inventointi	Kerrat 2008- 2017	Toteut- taja
	210546	Abrahaminluoto			Meren saa- risto	13	6666800	386500	2013	6	Luost.
1	210551	Ahvensaari-Ah- venkivi	2		Meren saa- risto	12	6673200	397000	2013	6	Luost.
	210604	Annansaari			Meren saa- risto	2	6671900	382350	2013	6	Luost.
	210771	Broändan laakso			Metsä	26	6677800	396200	2016	1	Tringa
2	210244	Bruksviken	5		Kosteikko	41	6679000	399700	2011	4	Yrjölä
	210619	Emäntä			Meren saa- risto	3	6672550	389200	2013	6	Luost.
3	211170	Eteläinen Si- poonkorpi	12		Metsä	931	6684000	400800	2008	1	Tringa
4	210440	Etu-Viikin pel- lot	5		Kulttuurim.	91	6677400	390100	2017	2	Tringa
5	210439	Hakalanniemi	1		Metsä	23	6677400	389600	2017	2	Tringa
6	210770	Hallainvuori	2		Metsä	56	6680400	393000	2016	1	Hymk
7	210746	Halliluodon lounainen ma- talikko		2	Matalikot	930	6656000	381000	2011	1	Tringa
8	210778	Haltialan aarni- alue	6		Metsä	23	6683000	385500	2016	2	Tringa
9	210776	Haltialan ete- läiset metsät	6		Metsä	118	6682000	385000	2016	1	Tringa
10	210777	Haltialan poh- joiset metsät	9		Metsä	119	6683000	385000	2016	1	Tringa
11	210632	Haminasal- menpaasi	1		Meren saa- risto	5	6667700	390300	2013	6	Luost.
12	210361	Harakka	4		Meren saa- risto	37	6669900	386600	2010	2	Hymk
13	210582	Harmaakari	3		Meren saa- risto	32	6667200	380400	2013	6	Luost.
14	210572	Harmaja	5		Meren saa- risto	19	6664800	387400	2013	6	Luost.
15	210655	Hattusaari	3		Meren saa- risto	14	6671100	398600	2012	5	Luost.
	210583	Hellmaninkupu			Meren saa- risto	3	6667600	379850	2013	6	Luost.
16	210773	Hki keskuspuis- ton eteläosa	1		Metsä	96	6676000	384200	2016	1	Tringa
17	210774	Hki keskuspuis- ton keskiosat	2	1	Metsä	161	6678000	384700	2016	1	Tringa
	210775	Hki keskuspuis- ton pohjoisos.			Metsä	104	6681000	384500	2016	1	Tringa
18	211165	Hemåkern (Ös- terängen)	5		Kulttuurim.	55	6679700	397500	2017	1	Tringa
19	210767	Henrik Borg- strömin puisto	3		Metsä	26	6672800	390500	2016	1	Tringa
20	210769	Herttoniemen metsä	1		Metsä	35	6677000	391000	2016	1	Tringa
21	210628	Hevossalmen itäinen luoto	2		Meren saa- risto	1	6670550	391800	2013	6	Luost.
22	210627	Hevossalmen läntinen luoto	1		Meren saa- risto	1	6670800	391650	2013	6	Luost.
	211117	Hietaniemen hautausmaa			Kulttuurim.	24	6672300	384000	2017	1	Tringa
23	210601	Hietaniemen- kari	1		Meren saa- risto	4	6672200	383400	2013	6	Luost.
	210656	Hylkysaari			Meren saa- risto	19	6672200	388300	2013	1	Luost.
24	210647	liuodot (5)	1		Meren saa- risto	21	6673300	396200	2013	6	Luost.

25	211169	Immersbackan metsäalue	4		Metsä	138	6682600	402000	2008	1	Tringa
26	210093	Iso-Huopalahti	12		Kosteikko	96	6676700	380500	2015	1	Enviro
27	211126	Isosaari	19		Metsä	179	6664300	391700	2015	1	Ramboll
28	210638	Itäisen Villaluodon eteläluoto	1		Meren saaristo	4	6672390	395100	2013	6	Luost.
29	211168	Itäsalmen metsät	4		Metsä	168	6681600	399000	2008	1	Tringa
30	210637	Jollaksen itäpuolinen luoto	1		Meren saaristo	2	6671230	394560	2013	6	Luost.
31	210550	Kajuuttaluodot	5		Meren saaristo	51	6673500	400000	2013	6	Luost.
32	210654	Kalkkisaari	2		Meren saaristo	12	6677700	400000	2013	6	Luost.
33	210089	Kallahdenniemien merialue	4		Meren saaristo	412	6672998	396872	muu		
34	211124	Kallahti	4		Metsä	49	6673900	397000	2017	1	Tringa
35	210555	Kalliosaaren luoto	1		Meren saaristo	5	6673200	398300	2013	6	Luost.
36	210554	Kalliosaaren luoto	4		Meren saaristo	3	6672900	398100	2013	6	Luost.
	210629	Kanasaari			Meren saaristo	3	6673500	392700	2013	6	Luost.
37	210210	Kasabergetin metsäalue	8		Metsä	193	6680000	398500	2016	3	Tringa
38	210749	Katajaluodon matalikko		1	Matalikot	959	6663000	385000	2014	1	Tringa
39	210617	Katajanokan luoto	1		Meren saaristo	2	6671150	388000	2013	6	Luost.
	210543	Kaurakari			Meren saaristo	13	6667600	387100	2013	5	Luost.
40	210568	Kiislapaasi	3		Meren saaristo	9	6664500	390700	2013	6	Luost.
41	210537	Kissalampi-Suurlahti	16		Kosteikko	205	6669000	392500	2017	2	Tringa
	210772	Kivikon metsä	3		Metsä	132	6680000	393000	2016	1	Tringa
42	210437	Kivinokka-Fastholma	4		Metsä	53	6674930	390250	2017	2	Tringa
	210639	Kivisaaren luodot			Meren saaristo	3	6672300	395800	2013	6	Luost.
	210610	Klippan eli Luoto			Meren saaristo	5	6670900	387100	2007	0	Luost.
	210624	Koiraluodot (2)			Meren saaristo	2	6671000	389850	2013	6	Luost.
43	210541	Koirapaasi	1		Meren saaristo	24	6667000	384600	2013	6	Luost.
44	210747	Koirasaaren matalikko		3	Matalikot	587	6662000	380000	2011	1	Tringa
45	211173	Koirasaari	2		Meren saaristo	30	6662800	380250	muu		
	210585	Korkeakuppu			Meren saaristo	3	6667900	379800	2013	6	Luost.
46	210620	Korkeasaaren luoto	2		Meren saaristo	1	6672530	387830	2013	5	Luost.
47	210781	Koskelan metsät	1		Metsä	32	6678000	387900	2016	1	Tringa
	211111	Kruunuvuori			Metsä	18	6672300	389900	2017	1	Tringa

48	210567	Kuivakari			Meren saaristo	13	6665300	390800	2013	6	Luost.
	210569	Kuivasaaren itäluodot			Meren saaristo	9	6664400	390000	2013	6	Luost.
49	210750	Kuivasaaren matalikkoalue		2	Matalikot	923	6665000	390000	2014	2	Tringa
50	211125	Kuivasaari	9		Metsä	32	6664400	389700	2015	1	Ramboll
	210633	Kukipaasi			Meren saaristo	12	6667600	389800	2013	6	Luost.
51	210559	Kuminapaasi	6		Meren saaristo	7	6671700	399300	2013	6	Luost.
	210634	Kutupaasi			Meren saaristo	6	6670200	396950	2013	6	Luost.
	210556	Kutusärkkä			Meren saaristo	14	6671300	397800	2013	6	Luost.
52	210621	Kuutti ja Norppa	2		Meren saaristo	4	6673200	389200	2013	6	Luost.
	210586	Käärmekarit			Meren saaristo	5	6669400	380100	2013	6	Luost.
	210587	Käärmeluoto (itäinen)			Meren saaristo	5	6669500	380700	2013	6	Luost.
53	210764	Laajasalon itäosan metsät	1		Metsä	49	6672000	392500	2016	1	Tringa
	210576	Laakapaasi			Meren saaristo	15	6663700	384900	2013	6	Luost.
	210434	Lammassaaren kosteikkoalue			Kosteikko	104	6676600	389100	2012	1	SYKE
54	210606	Lasimestarinletto	1		Meren saaristo	4	6669050	384250	2013	6	Luost.
	210631	Lehmäsaarenletto			Meren saaristo	1	6670300	392360	2013	5	Luost.
	210630	Lehmäsaari			Meren saaristo	2	6670400	392300	2013	6	Luost.
	210594	Leppäluodonkari			Meren saaristo	3	6672550	380450	2013	6	Luost.
55	210536	Likolammen alue	8		Metsä	81	6668500	390900	2017	2	Tringa
56	210614	Limppu	1		Meren saaristo	8	6670200	387500	2013	6	Luost.
57	210535	Lonna	3		Meren saaristo	7	6670300	388400	2013	6	Luost.
58	210648	Loppikari	2		Meren saaristo	10	6673800	395100	2013	6	Luost.
59	210578	Louekari	1		Meren saaristo	16	6664200	381900	2013	6	Luost.
60	210549	Lähdelähti-Onkiluoto	3		Meren saaristo	19	6674200	396300	2013	6	Luost.
61	210565	Länsi-Tonttu	3		Meren saaristo	65	6663000	396000	2017	1	Tringa
62	210753	Länsitoukin matalikko		2	Matalikot	1317	6666000	396000	2014	1	Tringa
	210668	Madeluodot, Helsinki			Meren saaristo	8	6675170	380400	2016	5	Tringa
63	210782	Malmin lento-kenttä	4	5	Kulttuurim.	92	6681000	392000	2015	1	Yrjölä
	211121	Malminkartanon täyttömäki			Kulttuurim.	41	6681300	380600	2017	1	Tringa
64	210571	Matalahara	3		Meren saaristo	30	6665700	388200	2013	6	Luost.

65	210563	Matalakari	4		Meren saaristo	97	6666700	396000	2013	6	Luost.
	210605	Melkinkari			Meren saaristo	9	6667900	383200	2013	6	Luost.
66	211119	Melkki	4		Metsä	54	6668000	382800	2017	1	Tringa
67	210761	Meri-Rastilan metsä	2		Metsä	47	6675200	395100	2016	1	Tringa
68	210597	Morsianluoto	2		Meren saaristo	3	6673200	381950	2013	6	Luost.
69	210561	Mustakupu	4		Meren saaristo	22	6668300	397000	2013	6	Luost.
	210622	Mustasaaren luodot (2)			Meren saaristo	2	6672650	381650	2013	5	Luost.
70	211106	Mustavuoren eteläiset metsät	4		Metsä	67	6678100	397100	2016	1	Tringa
71	210209	Mustavuori	12		Metsä	82	6679000	397200	2016	4	Tringa
72	211127	Mätäjoki	3		Metsä	44	6682000	381700	2017	1	Tringa
	210438	Möylä-Mäyrä-metsä			Metsä	55	6676700	390400	2017	2	Tringa
	211116	Nackapuisto			Metsä	7	6671700	381500	2017	1	Tringa
	210590	Nahkahousut			Meren saaristo	3	6670100	381850	2003	0	Luost.
	210652	Neitsytsaarten luodot			Meren saaristo	2	6673700	398250	2013	6	Luost.
	210623	Neljänviitankari			Meren saaristo	1	6671300	388850	2013	6	Luost.
73	210760	Niinsaaren metsäalue	3		Metsä	28	6678100	399000	2016	1	Tringa
	210653	Niinsaarenkarit			Meren saaristo	10	6674950	401000	2013	6	Luost.
74	210618	Nimismies	1		Meren saaristo	5	6672450	389100	2013	6	Luost.
75	210316	Niskalan pellot	3	7	Kulttuurim.	145	6683500	386500	2017	1	Tringa
76	210584	Nuottakari	2		Meren saaristo	27	6667000	379300	2013	6	Luost.
	210646	Nuottakari (Pihlajaluodon)			Meren saaristo	9	6671700	398350	2013	6	Luost.
	210650	Nuottaniemen länsiluoto			Meren saaristo	2	6675000	397650	2013	6	Luost.
	210651	Nuottasaaren kaakkoisluoto			Meren saaristo	8	6674200	398500	2013	6	Luost.
	210645	Nuottasaaren pohjone luoto			Meren saaristo	1	6668900	390400	2013	6	Luost.
77	210593	Nurmiluodon luoto (E)	1		Meren saaristo	3	6671100	380400	2013	6	Luost.
	210642	Paloluodon eteläinen luoto			Meren saaristo	1	6672400	393800	2013	6	Luost.
	210657	Palosaari			Meren saaristo	9	6672700	388600	2010	3	Luost.
78	210566	Peninkarit	3		Meren saaristo	38	6665200	393100	2013	6	Luost.
	210640	Pieni Villasaari, läntinen I.			Meren saaristo	5	6671650	396000	2013	6	Luost.
79	210603	Pieni-Porsas	1		Meren saaristo	2	6672200	382250	2013	6	Luost.
80	210581	Pihlaisto			Meren saaristo	31	6667500	381300	2013	6	Luost.

81	210607	Pihlajakari	2		Meren saaristo	4	6668400	384400	2013	6	Luost.
	210608	Pihlajalehto			Meren saaristo	8	6668200	384400	2013	6	Luost.
	210558	Pihlajaluodonkupu			Meren saaristo	2	6671600	398450	2013	6	Luost.
82	211120	Pihlajasaaret	5		Meren saaristo	31	6668700	384300	2017	1	Tringa
	210573	Pikku Satamakari			Meren saaristo	4	6665100	384300	2013	6	Luost.
83	210570	Pikku-Kuiva-saari	5		Meren saaristo	12	6664800	389900	2013	6	Luost.
84	210611	Pikkuluoto	1		Meren saaristo	2	6670700	387100	2013	6	Luost.
	210575	Pitkäkari			Meren saaristo	10	6663800	384500	2013	6	Luost.
85	210580	Pitkäkari (Melkki)	1		Meren saaristo	13	6666800	381650	2013	6	Luost.
86	210779	Pitkäkoski-Ruutinkoski	3	1	Virtavesi	54	6684000	386000	2011	1	Tringa
87	210545	Pitkäouri	3		Meren saaristo	19	6667100	386700	2013	6	Luost.
88	210562	Pitkärivi	5		Meren saaristo	18	6668700	398000	2013	6	Luost.
89	210641	Poikaluoto	1		Meren saaristo	2	6671800	394000	2016	7	Luost.
	211115	Poliisienniemi-Myllykallio			Metsä	34	6670800	381300	2017	1	Tringa
	210613	Pormestarinhepo			Meren saaristo	4	6670450	387650	2012	3	Luost.
90	210615	Pormestarinluodot (3)	2		Meren saaristo	10	6670150	387800	2013	6	Luost.
	210602	Porsas			Meren saaristo	4	6672500	382600	1997	0	Luost.
91	210242	Porvarinlahti	12		Kosteikko	85	6678600	398500	2011	4	Yrjölä
92	210552	Prinsessa	1		Meren saaristo	4	6673150	397750	2013	6	Luost.
	210553	Prinssi			Meren saaristo	3	6673400	397700	2013	6	Luost.
93	210612	Puolimatkan-saari	1		Meren saaristo	4	6670600	387600	2013	6	Luost.
	210436	Purolahti			Kosteikko	70	6676600	390100	2012	3	Hymk
	210588	Rajakupu			Meren saaristo	5	6669900	380050	2013	6	Luost.
94	210649	Ramsinkivi	1		Meren saaristo	3	6673600	394000	2013	6	Luost.
95	210762	Ramsinniemen metsät	1		Metsä	16	6674400	394500	2016	1	Tringa
	210643	Reimarisaaari			Meren saaristo	3	6667700	388600	2013	6	Luost.
96	210756	Rudträsk	1		Suo	14	6675500	398800	2016	1	Tringa
	210595	Ruohokari (Lehtisaari)			Meren saaristo	3	6673550	381300	2013	6	Luost.
97	210616	Ryssänsaari	3		Meren saaristo	3	6670900	387450	2013	6	Luost.
98	210748	Rysäkarin matalikko		1	Matalikot	713	6665000	380000	2011	1	Tringa
	210547	Räntty			Meren saaristo	13	6666550	386700	2013	6	Luost.

99	210751	Santahaminan itäinen matalikko		2	Matalikot	455	6668000	393000	2014	1	Tringa
100	210538	Santahaminan luodot	2		Meren saaristo	160	6668300	393000	2008	1	Luost.
101	210644	Santahaminan läntinen luoto	1		Meren saaristo	3	6669350	390400	2013	6	Luost.
	210574	Satamakari			Meren saaristo	10	6664900	384300	2013	6	Luost.
	210435	Saunalahti-Ryönälahti			Kosteikko	93	6675500	390100	2012	1	SYKE
102	211123	Savelanniitty	1		Kulttuurim.	32	6679400	389000	2017	1	Tringa
	210598	Seurasaaren eteläluoto			Meren saaristo	1	6672900	382600	2013	5	Luost.
103	210599	Seurasaaren itäpuolinen luoto	1		Meren saaristo	2	6673250	382900	2013	6	Luost.
104	211113	Seurasaari	1		Metsä	48	6673500	382700	2017	1	Tringa
105	210564	Sipulipaasi	1		Meren saaristo	38	6665600	397000	2013	6	Luost.
106	211166	Sjöängens	4		Kulttuurim.	73.6	6680000	399200	2017	1	Tringa
107	210088	Suomenlinnan luodot - Harakka		1	Meren saaristo	76	6670200	387500	muu		
108	210539	Syväkari	3		Meren saaristo	14	6666500	385100	2013	6	Luost.
109	211114	Särkiniemi-Veijarinvuori	2	2	Metsä	40	6669600	382400	2017	1	Tringa
110	210759	Särkkäniemi	3	3	Kosteikko	16	6675300	399300	2016	1	Tringa
	210433	Säynäslahti			Kosteikko	51	6677500	389100	2012	1	SYKE
	210540	Söderholmin-kupu			Meren saaristo	21	6666800	384700	2013	6	Luost.
111	210766	Tahvonlahden alue	3		Metsä	65	6671600	390500	2017	1	Tringa
112	210600	Taivalluoto	1		Meren saaristo	4	6672800	383600	2013	6	Luost.
113	210441	Taka-Viikin pelot	2	6	Kulttuurim.	98	6677900	391200	2017	2	Tringa
114	211107	Talosaaren laitumet	3	3	Kulttuurim.	19	6679600	400000	2017	1	Tringa
115	210755	Talosaaren metsä	5		Metsä	57	6680000	398500	2016	1	Tringa
	210658	Tammakari			Meren saaristo	9	6665500	384400	2006	0	Luost.
	210984	Tattarisuon metsät			Metsä	40	6681700	392000	2015	1	Yrjölä
	210544	Taulukari			Meren saaristo	9	6667400	386500	2013	6	Luost.
116	210542	Tiirakari	2		Meren saaristo	16	6667400	384800	2013	6	Luost.
117	210589	Tiiraluoto	4	1	Meren saaristo	2	6670100	381700	2013	6	Luost.
	210560	Tiirapaasi			Meren saaristo	5	6671000	399900	2013	6	Luost.
	210592	Tiirasaaren luoto (E)			Meren saaristo	2	6670800	380400	2013	6	Luost.
	210768	Tonttuvuoren metsäalue			Metsä	22	6671000	394100	2016	1	Tringa
118	210243	Torpviken	8	2	Kosteikko	33	6679500	400500	2016	5	Tringa

119	211112	Tullisaaren alue	3		Kulttuurim.	28	6673000	391000	2017	1	Tringa
120	211122	Tuomarinkartano	1	3	Kulttuurim.	102	6681600	387600	2017	1	Tringa
	210635	Tupsu	+		Meren saaristo	6	6670500	397350	2013	6	Luost.
121	211174	Töölönlahti	1	1	Kosteikko	24	6673200	385500	muu		
	210591	Ulko-Hattu			Meren saaristo	13	6669000	382800	2013	6	Luost.
	210577	Ulkokari			Meren saaristo	9	6663300	385100	2013	6	Luost.
122	210757	Uutelan metsät	1		Metsä	53	6675000	398400	2016	1	Tringa
123	210758	Uutelan pohjoisosan metsät	3		Metsä	33	6675600	398300	2016	1	Tringa
124	210609	Valkosaari	2		Meren saaristo	9	6671100	387100	2013	6	Luost.
125	211118	Vallisaari	4		Metsä	77	6668300	389000	2017	1	Tringa
126	210101	Vanhankaupunginahden Natura-alue	32	23	Kosteikko	942	6677000	390000	2017	6*	Hymk
127	210780	Vantaanjoen alajuoksu	2	1	Virtavesi	28	6678000	388250	2010	1	Tringa
128	210596	Variskari	4		Meren saaristo	2	6673500	382150	2013	6	Luost.
129	210625	Varisluodonkari	2		Meren saaristo	3	6671200	390400	2013	6	Luost.
130	211175	Vartiokylänlahti	3		Kosteikko	35	6675700	394950	muu		
131	210763	Vartiosaaren metsät	2		Metsä	56	6673400	393400	2016	1	Tringa
	210548	Viinakupu			Meren saaristo	10	6666600	385800	2013	6	Luost.
132	210765	Villingin metsät	1		Metsä	54	6670500	395500	2017	1	Tringa
	210636	Villinginluoto			Meren saaristo	7	6670500	398000	2013	6	Luost.
133	210626	Vuorilahdenpaadet (3)	2		Meren saaristo	2	6670900	391200	2013	6	Luost.
134	210343	Vuosaaren täyttömäki	9		Kulttuurim.	64	6678000	398000	2016	5*	Keiron
	210579	Vähäkari			Meren saaristo	13	6667000	382000	2013	6	Luost.
	210557	Välikarit			Meren saaristo	6	6671300	398900	2013	6	Luost.
	210659	Västinki			Meren saaristo	2	6677300	399760	2004	0	Luost.
135	211176	Yliskylänlahti	4	3	Kosteikko	15	6673200	391400	muu		
136	210245	Östersundominlahti	13		Kosteikko	138	6680600	400300	2011	1	Yrjölä
	ei	Haltialan pellot	1		Kulttuurim.		6683500	385000			
	ei	Hernesaari	1		Kulttuurim.		6669600	384850			
	ei	Iso-Sarvasto	1		Kosteikko		6671600	392800			
	ei	Jollaksenlahti	1		Kosteikko		6670800	393400			
	ei	Kalkkisaaren-salmi		1	Kosteikko		6678050	400200			
	ei	Katajaluoto	1		Meren saaristo		6664400	384100			

	ei	Korkeasaari	1	1	Meren saaristo		6672500	388100			
	ei	Kuninkaansaari	1		Metsä		6668000	390000			
	ei	Longinojan keskijuoksu		1	Virtavesi		6680150	389600			
	ei	Mellunmäen luhta	1		Kosteikko		6679100	396600			
	ei	Munkkiniemen lampareet	1		Kosteikko		6675500	382000			
	ei	Paloheinän lampareet	2		Kosteikko		6682500	386100			
	ei	Pikku-Huopalahti	2		Kosteikko		6675300	383000			
	ei	Porolahti	1		Kosteikko		6674450	392000			
	ei	Porslahden lampareet	1		Kosteikko		6677100	398000			
	ei	Seurasaaren-selkä		1	Kosteikko		6672500	382900			
	ei	Skatan tila	1		Kulttuurim.		6675200	398900			
	ei	Strömsinlahti	1		Kosteikko		6674900	393000			
	ei	Vanhankaupunginselkä		1	Kosteikko		6675300	388700			

2.5 Laskentamenetelmät ja havaintojen tulkinta

Jokaisen laskentakohteen tarkka tutkimusmenetelmien kuvaus on liki mahdotonta tässä raportissa, mutta ne on kuitenkin tallennettu kohteittain BirdLife Suomen lintualuetietokantaan ja tarkistettavissa sieltä tarvittaessa. Tässä on vain tiivistelmä toteutetuista laskennoista.

Kaikki laskennat toteutettiin usean käyntikerran pesimälinnuston kartoituksina, useimmiten kolmen aamukäyntikerran menetelmänä kattaen keski- ja loppukevään sekä alkukesän. Käyntikertojen määrä vaihteli kuitenkin kohteesta riippuen kahdesta jopa yli kymmeneen. Joillakin pikkuluodoilla toteutettiin myös yhden käynnin laskentoja, mutta kyseiset luodot olivat yleensä pesimälinnustoltaan joka tapauksessa vaatimattomia.

Pesimälinnuston kartoituksissa tutkittavat alueet on kuljettu läpi niin tiheään, ettei katvealueita jää. Päiväkäyntien lisäksi varsin monella alueella tehtiin myös yökuuntelukäynti, joskus useampia. Nämä käynnit ajoittuivat yleensä alkukesään. Linnut on merkitty maastossa karttasuurenoksille. Laskenta-alueet ovat olleet maastoon mentäessä valmiiksi rajattuja ja lintujen etsiminen tapahtui annettujen rajoitusten sisällä.

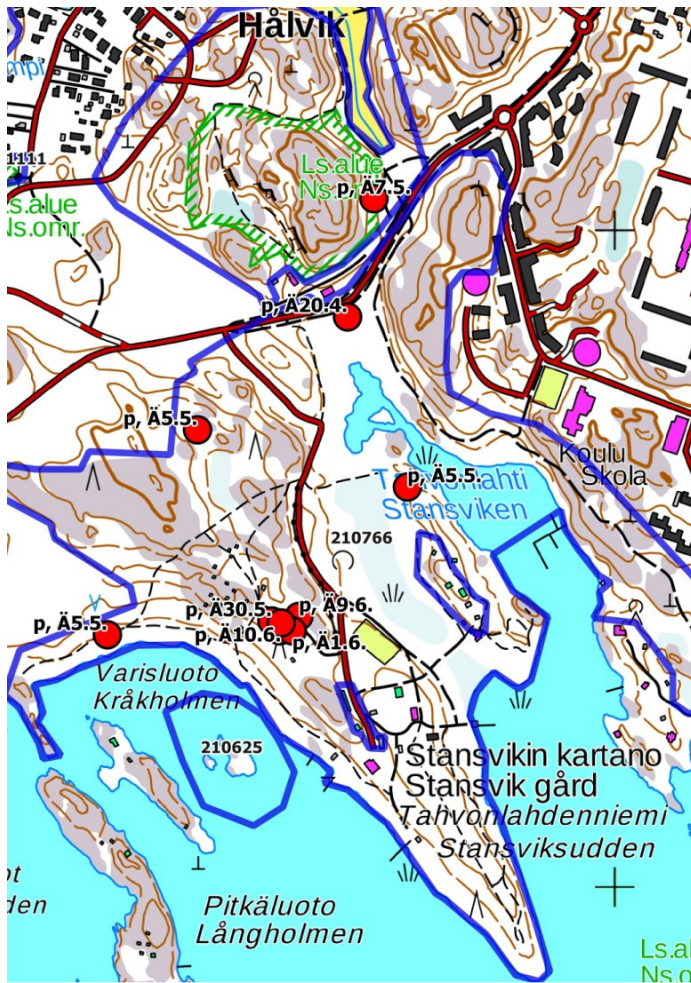
Useimpia saaristokohteita lukuun ottamatta melkein kaikilta Helsingin kohteilta on ollut käytettävissä lintuharrastajien tekemiä hajahavaintoja, jotka tarkensivat laskentatuloksia varsin monella kohteella. Hajahavaintojen avulla useille alueille tulkittiin uusia revierejä etenkin piilottelevilla tai yöaktiivisilla lajeilla.

Tringan laskennoissa vuonna 2008 Sipoonkorvessa ei selvitetty runsaimpien eikä keskirunsaiden maalintujen lukumäärää. Sen jälkeen laskettavien lajien valikoimaa laajennettiin merkittävästi, mutta yhdistys ei ole laskennoissaan koskaan selvittänyt kaikkein runsaimpia lajeja yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kaikkien alueiden linnustolaskentojen raakadata oli tätä raporttia kirjoitettaessa valmiiksi tulkittu niiden tahojen toimesta, jotka laskentoja toteuttivatkin (toteuttajat on ilmoitettu taulukossa 1). Sen vuoksi eri alueiden reviirimäärät eivät ole välttämättä täysin vertailukelpoisia. Vanhankaupunkilahdella, jossa oli sekä Helsingin (Hannu Sarvanne) että Tringan laskentoja, reviiritulkinnot tarkistettiin ristiin yhdenmukaisten kannanarvioiden tekemiseksi.

Alueiden ollessa pieniä, lintujen elinpiirit ovat säännöllisesti laskenta-alueita isompia. Jyrkimmillään tämä koskee monia luodoilla pesiviä lintuja, jotka hakevat ruokaa yli kymmenenkin kilometrin etäisyydeltä ja uittavat poikueitaan ravinnon perässä jopa kilometrien päähän pesäpaikaltaan (kts. esimerkiksi isokoskelon lajiteksti). Alueiden laskennoissa tietyn linnun reviiri on perinteisesti tulkittu sille alueelle, jossa todennäköisin pesäpaikka oli. Jos mahdollinen pesäpaikka ei selvinnyt, lintu tulkittiin sinne, missä se havaittiin useimmiten tai sen omin pesimäympäristö oli. Monilla alueilla oli todella hyvä linnustolaskentateho ja harvalukuisilla lajeilla oli mahdollista huomata jopa reviirien siirtymisiä – sekä alueiden sisällä että niiden välillä. Näissä tapauksissa reviiri tulkittiin sille alueelle, missä reviiriä "pidettiin" pitempään.

Muuttomatalla monet laululinnut pysähtyvät laulamaan paikkoihin, johon ne eivät jää pesimään (esimerkki, kuva 1). Tällaiset selvästi tilapäiseksi todetut reviirit jätettiin reviiritulkinnoissa huomiotta. Samoin meneteltiin sopimattomassa pesimäbiotoopissa esiintyneen laulajan kanssa, esimerkiksi luhtakerttunen pihamaan pensasistutuksissa. Vesilinnuilla reviirit tulkittiin saariston pikuluotoja lukuun ottamatta kuitenkin pääosin sen vesistön mukaan, jossa ne pitivät reviiriä – yleisesti ottaen kyseinen vesistön osa on ensisijainen ruokailupaikka aikuisille ja poikueelle.

Kuva 1. Esimerkki lintualuerajauksista (Tahvonlahden alue 210766 ja Varisluodonkari 210625) ja lintulaskentojen raakadatasta (punaiset täplät, tilitalti). Alueelta tulkittiin vain yksi reviiri (kuvassa pisterykelmä), muut havainnot koskevat selvästi muutolla tilapäisesti laulaneita lintuja.

2.6 Aineistopuutteet

Vaikka Helsingin linnustosta on syntynyt 2010-luvulla varsin hyvä käsitys, tietomäärä ei ole kuitenkaan niin laaja että voisimme varmuudella sanoa tuntevamme lajeittain niiden kaikki tärkeimmät esiintymisalueet Helsingissä. Useimmista lajeista kuitenkin voimme. Tiedonpuutteet ovat suurimmat rakennetuilla alueilla, joita ei ole tiittävästi systemaattisesti tutkittu kovinkaan laajoilla alueilla. Saaristossa on useita sellaisia luotoja tai saaria, joita ei ole voitu tutkia niiden hankalan saavutavuuden vuoksi (hankala maihinnousu, suljettu alue tms). Laajojen merimatalikkoalueiden merkitys voi olla useiden kerääntyvien lajien osalta aliarvioitu.

Rakentamattomista tai puoliluonnollisista alueista on syytä mainita tässä muutamia alueita, joilla voi olla pesimälinnustollista merkitystä, mutta joita ei ole tiittävästi tarkemmin tutkittu viime vuosina. Ei ehkä koskaan aikaisemminkaan. Melkein kaikilta kohteilta on kuitenkin lintuharrastajien tekemiä havaintoja, joita Tringa kerää havaintotietokantaan. Muita varsinaisesti tutkimattomia kohteita, joilla on todettu linnustoarvoja, listataan lisäksi taulukossa 1 ilman aluekoodia tutkittujen alueiden joukossa.

Ala-Malmin pellot, 40 ha, on kapeahko ja hieman pirstoutunut niitty ja peltoketju Longinojan varrella. Alueella oli v. 2017 kaksi ruisrääkän reviiiriä. Alueella on merkitystä paikallisesti muutonaikeisena levähdysalueena sekä se kerää yllättävän paljon ja monipuolisesti talvehtivaa linnustoa.

Kuninkaansaari, 32 ha, on tunnettu mm. uhanalaisen petolinnun pesimäpaikkana. V. 2017 saarella pesi valkoselkätikka.

Malmin hautausmaa, 53 ha, on puistomainen kohde, jonka linnusto vaikuttaa hajahavaintojen perusteella varsin samantapaiselta kuin Hietaniemen hautausmaan (kartoitettu v. 2017).

Päntäri, 3 ha, on iso, eristynyt ulkomeren luoto. Linnustotiedot saaresta ovat poikkeuksellisen niukat. Sijainnin ja koon puolesta se sopii hyvin saaristolinnustolle pesimäpaikaksi.

Slätmossen, 50 ha, on ojitettu ja metsittynyt suo, jossa on myös vesilampareita. Alueella on viime vuosina esiintynyt merkittävää kosteikkolajistoa kuten mustakurkku-uikku ja hömötiainen. Alue on myös tärkeä osa nk. vihersormea, joka yhdistää Santahaminan Vanhankaupunginlahden reuna-metsien kautta Sipoonkorpeen. Alueesta merkittävä osa on Vantaan puolella.

Suurmetsän-Heikinlaakson metsäalue, 47 ha, on Lahden moottoritien pirstoma alue. Alueelta löytyy kuitenkin perusmetsälajistoa, jopa kanahaukka ja idänuunilintu.

Vasikkasaari, 18 ha, saaresta ei ollut saatavilla tätä kirjoitettaessa mitään linnustotietoja.

2.7 Elinympäristöt

Kukin lintualue on rajattu sitä silmällä pitäen, että se noudattaisi pääasiallisesti yhtä pääelinympäristökokonaisuutta (taulukko 2). Esimerkiksi peltoalue on rajattu ilman ympäröiviä metsiä ja metsät ilman viereisiä kosteikkoja. Kohteista ei ole pääsääntöisesti rajattu myöskään liian isoja, jotta linnustollinen tieto kohdistuisi päätelmien tekemiseen riittävään tarkasti pienelle maantieteelliselle alueelle ja linnuston muutoksia voitaisiin esimerkiksi yhdistää riittävällä luotettavuudella muuttuneeseen maankäyttöön. Pienehköt alueet ovat luonnollisesti liian pieniä pitämään yllä koko lajistoa ja raportissa on monessa tapauksessa tarkasteltu vierekkäisiä alueita yhdessä, mikäli ne jakavat saman lajin reviiirejä rajojen yli.

Taulukko 2. Tutkittujen alueiden jakautuminen pääelinympäristötyypeittäin: kohteiden lukumäärä, niiden pinta-ala yhteensä, kohteiden keskikoko ja mediaani, sekä tilastot vesipinta-aloista (hehtaaria ja prosenttia). Suurin osa kohteista on rajattu pääelinympäristön mukaan, eikä sisällä merkittävästi muita elinympäristöjä.

Pääelinympäristö	kohteita kpl	ala yht ha	keskikoko ha	mediaani ha	vettä ha	vettä %
kosteikko	12	1532	127	85	440	29
kulttuurimaisema	13	864	66	64	5	1
meren matalikot	7	5884	840	923	5800	99
metsä	46	3937	86	53	40	1
saaristo	126	1443	11	5	1200	80
suo	1	14	14	14	0,5	1
virtavesistö	2	82	41	-	30	37
Yhteensä	207	13756	1185	1144	7515,5	248

3 Pesimälinnusto

3.1 Lajeittain edustavimmat pesimäalueet Helsingissä

Tässä luetellaan suojelullisesti merkittävien lajien edustavimmat pesimäalueet Helsingissä. Alueet, joita ei ole nostettu edustavimpien alueiden joukkoon, ei merkitse sitä, ettei niillä olisi tai voisi olla merkitystä linnustolle. Kunkin lajin perässä lukee tieteellinen nimi, huomionarvoisen statuksen syy, sekä parimäärä, joka viittaa edustavuuteen Helsingissä – rajatulla lintualueella. Hyvin laajojen alueiden (lähinnä eteläinen Sipoonkorpi) osalta on tarkasteltu myös lajin tiheyttä alueella. Lajit, joilla on rajallisesti esiintymisalueita, edustavuudelle ei ole määritelty alarajaa – tällöin alaotsikon perässä lukee **kaikki reviirit** tai **kaikki pesimäpaikat**. Lajit on listattu systemaattisessa järjestyksessä.

LUKUOHJE:

Merihanhi *Anser anser*, LD 4.2, **1 pari** – tieteellinen nimi on lajin perässä *kursiivilla*, tätä seuraa lajin huomionarvoisuuden peruste, ja lopussa on **arvio pari- tai reviirimäärästä, joka tarkoittaa Helsingissä edustavaa esiintymää**.

Lyhenteet LD 4.1. ja LD 4.2. on selitetty sivulla 11.

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **3 paria**.

Laskennoissa löydettiin 76 paria, josta osa oli pesimättömiä pareja, etenkin isojen saarten ympärillä. Laskenta-alueiden ulkopuolelta on ilmoitettu viime vuosina noin 20 pesimäreviiriä. Pesimäkanta lieneekin Helsingissä noin 100 paria ja lisäksi on runsaasti reviiriä pitäviä tai hakevia pareja, näiden suuruusluokka hyvin karkeasti 50 paria. Lisäksi Helsingissä seilailee erikokoisissa parvissa reviirittömiä, pariutumattomia lintuja, vuosittain ainakin 100 yksilöä. Laji vaikuttaisi vähentyneen kovana talvena 2010/2011. Laji puolustaa laajoja reviirejä eikä esiinny Helsingissä missään merkittävänä tihentyminä. Pienimmillään reviiri vaikuttaa olevan 10 hehtaaria, kun mitataan selkeästi rajautuvien vesistöjen pinta-ala ja verrataan sitä sen sisällä olevien parien määrään (esimerkiksi Töölönlahti ja Iso-Huopalahti). Erottavia alueita on vaikea nimetä Vanhankaupunginlahden Natura-alueen (7 paria) lisäksi.

Kuva 2. Kyhmyjoutsen pesii varsin hajanaisesti, lähinnä yksittäispareina. Kuva: Margus Ellermaa

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Lajin ainoa reviiri on ollut *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* vuodesta 2014 alkaen. Revii-
rillä ei ole toistaiseksi varttunut poikasia lentokykyiseksi asti, joskin pesintäyrityksiä on parina viime
vuotena ollut.

Merihanhi *Anser anser*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Merihanhi alkoi pesiä *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* verrattain äskettäin ja alueella on
ollut viime vuosina kaksi pesivää paria. Toinen esiintymisalue on Östersundomin lintuvesien yh-
teydessä, jossa säännöllinen reviiri on ollut viime vuosina *Torpvikenillä* ja *Bruksvikenillä*. Myös
saaristosta on löytynyt yksi pesä (Tupsu). Sekä Vanhankaupunginlahdella että Östersundomin
lintuvesillä viihtyy myös pesimätöntä kantaa, yhteensä muutama kymmenen yksilöä. Pesiviä pa-
reja on tällä hetkellä Helsingissä 3–6.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **yli 30 parin yhdys-
kunnat**

Vuoden 2013 tilanteessa Helsingissä oli tiedossa noin 1050 pesivää paria. Lisäksi hanhia pesi
melko varmasti myös seuranta-alueiden ulkopuolella. Myös pesimätön kanta on ollut huomattava.
Pesinnät tapahtuvat saaristossa. Edustavimmat pesimäpaikat, suluissa on pesineiden parien
usean seurantavuoden keskiarvo: *Harakka (160 paria)*, *Korkeasaari (>100)*, *Lonna (80)* ja *Rys-
sänsaari (40)*. Parhaat pesimäpaikat vaikuttaisivat olevan alueilla, missä aivan lähialueilla on tar-
jolla laajoja ruokailunurmikoita.

Ristisorsa *Tadorna tadorna*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Ristisorsa esiintyy Helsingissä vuosittain ilmeisesti vain yhden parin voimin. Esiintymispaikat vaih-
televat muutaman paikan välillä: *Isosaari*, *Melkki*, *Kissalampi-Suurlahti* ja *Kallahti/Kallahdennie-
men vedet*. Näille alueille on yhteistä laajalti matalat, karikkoiset ja paikoin hiekkapohjaiset ranta-
vedet. Vaikuttaa siltä, että pari(t) kiertelee saman pesimäkauden sisällä usein ristiin näillä paikoilla.

Tarkastelujakson ajalta ei ilmoitettu yhtään poikuehavaintoa eikä ole tullut tietoon, ovatko parit edes pystyneet aloittamaan pesintää.

Haapana *Anas penelope*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **3 paria**.

Laskentadatan perusteella haapanoita tavattiin tutkituilla alueilla noin 60 paria. Haapanoita esiintyy lisäksi pienten purojen varsilla, sisäsaariston salmissa ja muualla tutkittujen alueiden ulkopuolella (tiira.fi), ja Helsingin kannaksi vuonna 2017 arvioida noin 80 paria. Alueilta, mistä oli laskentatietoja usealta vuodelta, haapana oli runsaampi vuonna 2017 kuin sitä ennen. Helsinki on ehdottomasti vahvaa haapanan esiintymisaluetta Uudellamaalla. Laji kelpuuttaa Helsingissä kaikki matalat, jopa pienialaiset vesistöt, mistä löytyy runsaasti vesikasvillisuutta. Laji ilmeisesti hyötyy valkoposkihanhen tapaan myös hoidetuista nurmikoista ja ennen pesimäkautta haapanoita tavataan ruokailemassa mm. rannanläheisten puistojen nurmikoilla. Poikueet näyttäisivät kuitenkin edellyttävän em. pienvesistöjä. *Edustavimpia pesimäalueita olivat Vanhankaupunginlahden Natura-alue (26 paria), Likolammen alue (7), Iso-Huopalahti (5) ja Kissalampi-Suurlahti.*

Harmaasorsa *Anas strepera*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Laji esiintymiskuva liittyy vahvasti mereen: merenlahtiin ja koko saaristoon. Sisä-Helsingissä lajia tavataan todella harvoin. Harmaasorsia tavattiin laskenta-alueilla 28 paria. Tämä on tuskin lähellä Helsingin kokonaiskantaa. Havaintoja on pesimäaikana saaristosta varsin paljon laskettujen alueiden ulkopuolellakin (tiira.fi). Lisäksi pienten luotojen laskennoissa reviiereiksi on tulkittu löydetty pesät, vaikka harmaasorsan pesälöytöteho on oletettavasti alhainen. Helsingin aikuiskannaksi voidaan arvioida 35–45 paria. Helsinki on Espoon ja Kirkkonummen ohessa Suomen vahvinta esiintymisaluetta lajille, jopa yli 5 % Suomen populaatiosta esiintyy täällä. Lajille edustavimpia alueita olivat *Vanhankaupunginlahden Natura-alue (4 paria), Isosaari (3) ja Vallisaari (3).*

Heinätavi *Anas querquedula*, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Helsingissä on ollut viime vuosina noin 5 paria heinätaveja. Reviirien paikat vaikuttavat vakiintuneilta, joskin muualla kuin Vanhankaupunkilahdella reviierejä ei ehkä ole ollut aivan joka vuosi. Heinätavia on esiintynyt säännöllisesti seuraavilla paikoilla: *Vanhankaupunginlahden Natura-alue (2–3 paria), Iso-Huopalahti (1), Torpviken (1) ja Kallahdenniemen vedet/Kallahti (1).*

Lapasorsa *Anas clypeata*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Helsingissä tavattiin laskenta-alueilla noin 35 paria lapasorsia. Lajia on tavattu hyvin vähän laskenta-alueiden ulkopuolella ja Helsingin kannan voi arvioida noin 40 pariksi. Koiraita on hieman tätä lukua enemmän. Helsingin luodoilta lajia on löydetty varsin vähän ja poikkeuksitta yksittäispareina. Lajin säännölliset reviirikeskittymät ovat Helsingin kosteikoilla: *Iso-Huopalahti (6 paria), Isosaari (3), Kissalampi-Suurlahti (2), Likolammen alue (2), Porvarinlahti (2), Torpviken (2), Vanhankaupunginlahden Natura-alue (keskimäärin 6).*

Kuva 3. Lapasorsia tavataan mm. Iso-Huopalahdella. Kuva: Margus Ellermaa.

Punasotka *Aythya ferina*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, maailmanlaajuisesti vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Punasotkaa on esiintynyt Helsingissä tarkastelujakson aikana kahdessa paikassa. *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* on ollut yksittäinen reviiri noin joka toinen vuosi. *Yliskylänlahdella* on ollut reviiri liki vuosittain, mutta vuonna 2017 Helsingissä ei todettu yhtään pysyvää reviiriä. Helsingin kannanarvio on 0–2 paria.

Tukkasotka *Aythya fuligula*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Lajin reviirejä tavattiin laskenta-alueilla noin 130, josta noin 90 % pesivinä saaristossa. Laji on kuitenkin vähälukuinen aivan ulkosaaristossa. Edustavimmat pesimäalueet (suluissa viimeisimpien laskentavuosien keskiarvo, jos laskentatapahtumia oli useita): *Ahvensaari-Ahvenkivi* (3 paria), *Bruksviken* (2), *Harmaakari* (3), *Hevossalmen läntinen luoto* (2), *Jollaksen itäpuolinen luoto* (2), *Kajuuttaluodot* (11), *Kalliosaaren luoto* (4), *Kalliosaarenluoto* (6), *Kuminapaasi* (7), *Lähde-lahti-Onkiluoto* (4), *Mustakupu* (3), *Pihlajakari* (2), *Pikku-Kuivasaari* (4), *Pitkärivi* (4), *Poikaluoto* (2), *Prinsessa* (3), *Ramsinkivi* (2), *Tiiraluoto* (6), *Variskari* (2), *Varisluodonkari* (3), *Vuorilahdenpaadet* (2). Lintuharrastajien havaintoaineiston ja lajin pesimismieltymysten perusteella laskenta-alueiden ulkopuolella pesinee varsin vähän tukkasotkia. Pesimäpopulaatioksi voisi arvioida 150 paria, koiraita on tätä jonkin verran enemmän. Ehkä tässä yhteydessä olisi syytä mainita, että Vanhankaupunginlahti ei kuulu tätä nykyä tukkasotkalle edustavimpien pesimäalueiden joukkoon, vaikka siellä pesi 1940-luvulla jopa 200 paria tukkasotkia (Lehtonen 1945) – siis enemmän kuin Helsingissä nykyisin yhteensä.

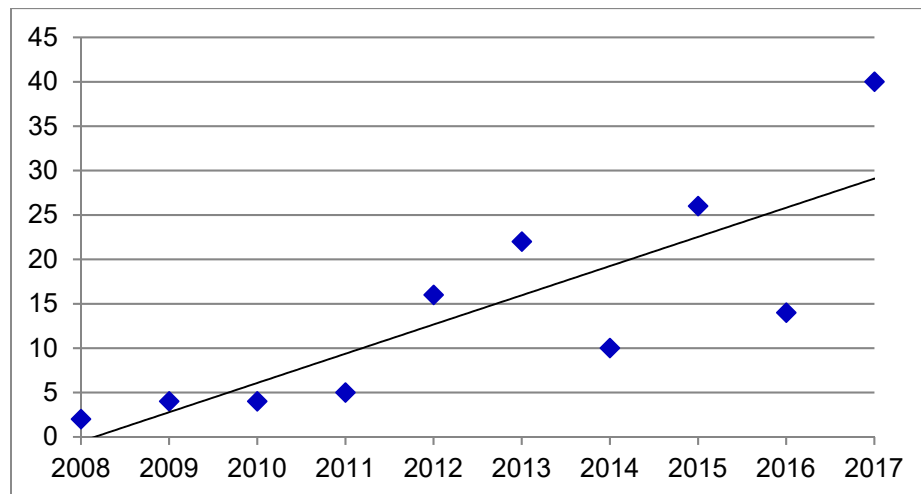
Haahka *Somateria mollissima*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **40 paria**

Helsingin pesimäkanta käsittää noin 1 600 naarasta. Lisäksi lienee runsaasti pesimätöntä kantaa (Ellermaa 2017). Koiraita on oletettavasti naaraita paljon enemmän (Lehikoinen ym. 2008). Helsingin pesivä haahkakanta ampaisi reiluun kasvuun vuonna 2010 oletettavasti samasta syystä kuin alli ja pilkkasiipi (kts. jäljempänä allin laiteksti). Haahkan edustavimmat pesimäalueet sijaitsevat kaikki sotilassaarien, Isosaaren, Kuivasaaren ja Santahaminan välittömässä läheisyydessä.

Oletettavasti yksi syy on laajojen ruokailumatalikkojen sijoittuminen tänne – levähtävät ja talvehtivat allit keskittyvät pitkälti samoille paikoille (kts. jäljempänä). Lisäksi alueet lienevät olleet rauhallisempia sotilastoiminnan suojavyöhykkeiden vuoksi. Kolmella alueella haahkoja on pesinyt tarkastelujaksolla säännöllisesti noin 100 paria: *Peninkarit*, *Pikku-Kuivasaari* ja *Matalahara*. Lisäksi edustavimpien pesimäalueiden joukkoon kuuluvat *Kuivakari* ja *Kiislapaasi* (säännöllisesti noin 45 paria) ja *Santahaminan läntinen luoto* (42). Luotoja, joilla on pesinyt säännöllisesti 20–40 paria, on parikymmentä.

Pilkkasiipi *Melanitta fusca*, LD 4.2, kansallisesti erittäin uhanalainen, maailmanlaajuisesti vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiiri**

Pilkkasiipiä esiintyy pesivänä lähinnä ulkomeren isompien luotojen tai saarten yhteydestä. Missä laji esiintyy, siellä on usein useampi pari. Edustavimmat alueet, mainitut määrät on havaittu tarkastelujakson lopussa: *Isosaari* (3 paria), *Kuivasaari* (3) ja *Länsi-Tonttu* (4). Tarkastelujakson aikana pilkkasiipi on joinakin vuosina havaittu yksittäisparina seuraavilla: *Kuminapaasi*, *Matalakari*, *Pitkäouri* ja *Syväkari*. Linnustolaskentojen ulkopuolella laji on havaittu yksittäisparina säännöllisesti *Koirasaarella* ja viime vuosina myös *Santahaminan luodoilla* (Haapasaaret). Poikueita on havaittu säännöllisesti *Koirasaaren matalikolla* ja *Länsi-Toukin matalikolla*. Lajin pesimäaikaiset havainnot ovat lisääntyneet selvästi viime vuosina viimeistään vuodesta 2012 alkaen ja laji on kiistatta alkanut pitää revierejä alueella, mistä ne aikaisemmin olivat kateissa. Laji viihtyy pitkälti niillä vesillä, missä allit alkoivat isoin määrin talvehtia muutama vuosi sitten – voidaan spekuloida, onko pilkkasiiven(kin) havaintojen runsastumisella yhteys sinisimpukan saatavuuden paranemiseen (katso allin ja haahkan lajitekstit). Esiintymisen yleistyminen on tapahtunut joka tapauksessa niin nopeasti, että lajin runsastuminen Helsingin vesistöissä on tuskin tapahtunut paikallisen, hyvin pienen pesimäkannan poikastuoton paranemisen kautta. Helsingin populaation voi arvioida tällä hetkellä noin 15 pariaksi.

Kuva 4. Lintuharrastajien tekemien pilkkasiipihavaintojen kehitys Helsingissä, luvut koskevat vain paikallisia lintuja ja pesimäaikaisia havaintoja (1.6–30.8). Kuvaajaan neliöt kuvaavat havaintokertoja, ei yksilömääriä.

Tukkakoskelo *Mergus serrator*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllinen pesimäalue**

Laskenta-alueilla tavattiin tukkakoskeloita noin 25 reviiirillä. Luku kuvaa lähinnä naaraiden määrää, koiraita on tätä lukua jopa puolet enemmän. Lajin hankalasti löydettävän pesän ja myöhäisen pesinnän ajankohdan vuoksi laskennoissa selvinnyt luku saattaa olla aliarvio – etenkin saaristolaskennoissa on tukeuduttu pesälöytöihin aikuislintujen laskemisen sijaan. Lintuharrastajien havainnoilla täydennettynä Helsingissä voisi olla jopa yli 35 tukkakoskeloparia. Poikueita nähdään joinakin vuosina yleisesti ja niitä tavataan käytännössä samoilla paikoilla kuin isokoskelon poikueita, tosin ajallisesti kuukautta tai pari myöhemmin. Helsingissä lajia tavataan säännöllisesti ainakin

alkanut pesiä. Silkkiuikkuja esiintyy runsaasti perinteisten, suojeltujen kosteikkojen ulkopuolella. Usealla paikalla ei ole ollut vuosittaista laskentaa (Iso-Sarvaso, Jollaksenlahti), eikä parimäärävaihtelusta ollut käytettävissä aineistoa. Tässä edustavimmat alueet, suluissa mainittu luku on usean vuoden keskiarvo, jos laskentoja oli useasti: *Iso-Sarvaso (16 paria)*, *Jollaksenlahti (19)*, *Bruksviken (26)*, *Porvarinlahti (24)*, *Tahvonlahden alue (8)*, *Vanhankaupunginlahden Natura-alue (52)*, *Vartiokylänlahti (25)*, *Yliskylänlahti (10)*.

Mustakurkku-uikku *Podiceps auritus*, LD 4.1, erittäin uhanalainen, maailmanlaajuisesti vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Lajia tavataan maatalousalueiden valuma-alueisiin kuulumattomilta pieniltä lampareilta ja järviltä. Näitä ovat olleet *eteläisen Sipoonkorven* Gumböle träsk (2 paria) ja Genaträsk (1, säännöllisyydestä ei ole tietoa); *Itäsalmen metsien* Stora dammen (4) sekä *Likolammen alueen* Likolampi (1). Likolammella pesi vuoteen 2011 asti 8 paria mustakurkku-uikkuja. Kevästä 2012 alkaen emot ovat tulleet keväällä kyllä paikalle, mutta sitten vähitellen hävinneet. Jatkovuosina on palannut yhä vähemmän lintuja aikuisten edelleen hävitessä jo toukokuun aikana paikalta. Lammen tilassa on tapahtunut ainakin se muutos, että se on nyt paksultä täynnä vesiuposkasvillisuutta ilman avovesialuetta (T. Sulanderin ilmoitus). Laji on hävinnyt Kissalammelta (alue *Kissalampi-Suurlahti*), jossa vuonna 2008 oli kaksi paria. Mustakurkku-uikkuja esiintyi vuoteen 2009 asti Pitkälän vanhalle vedenpuhdistamolla (enimmillään 3 paria). Siellä sijaitseva vesiallas on sen jälkeen liki kuivattu / kuivunut ja vesilinnut ovat liki hävinneet. Niin ikään vuoteen 2009 asti oli mustakurkku-uikku Vanhankaupunginlahden Pornaistenniemiellä, jossa ennallistetulla lampareella oli ollut muutamien vuosien pari. Laji hävisi sieltä todennäköisesti sen vuoksi, että ruutana ja hopearuutana valtasivat lammen (Yrjölä ym. 2016). Kuriositeettina mainittakoon merialuereviiri Uutelan lounaisrannalla Niemenapajalahdella – siinä ei ilmeisesti kuitenkaan pesitty. Helsingin pesimäkanta on tällä hetkellä niukat 6–10 paria.

Kaulushaikara *Botaurus stellaris*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **reviiri**

Vanhankaupunginlahden Natura-alueella on ollut viime vuosina 1–3 reviiriä. Muualla ei ole todettu pysyvää reviiriä, mutta Itä-Helsingin kosteikoilla on tehty muutama yksittäishavainto (*Östersundominlahti / Porvarinlahti*).

Harmaahaikara *Ardea cinerea*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **pesimäpaikka**

Harmaahaikara on pesinyt reilu kymmenen vuotta *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*. Yhdyskunta kasvoi aluksi nopeasti, mutta kasvuvauhti on hiipunut. Yhdyskunnassa oli 38 asuttua pesää v. 2017. Oletettavasti tämän yhdyskunnan lintuja tavataan ruokailemassa myös kaukana pesimäpaikalta, mm. Laajasalossa asti. Lisäksi harmaahaikara on satunnaisesti pesinyt yksittäisparina Östersundominseudulla *Torpvikinilla* (v. 2008) ja *Sjöängenilla* (2017).

Mehiläishaukka *Pernis apivorus*, LD 4.1, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Selviä pysyviä reviirejä on ollut vain *eteläisessä Sipoonkorvessa* (1). Pohjois-Helsingissä on vierailut välillä lintuja Vantaan puolelta, mutta pesimäpaikat ovat kaukana.

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **reviiri**

Ruskosuohaukkapari on pitänyt reviiriä viime vuodet *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*. Vuonna 2017 se onnistui vihdoin myös pesinnässään. Östersundominlahdella ei ole todettu reviiriä pitkiin aikoihin.

Kanahaukka *Accipiter gentilis*, **silmälläpidettävä**: edustavan alueen minimikriteeri: –

Laskennoissa tavattiin kanahaukkoja 21 reviirillä. Tämä saattaa olla pieni aliarvio kyseisillä alueilla. Tutkittujen alueiden ulkopuolta lintuharrastajat ovat ilmoittaneet pesäpaikkoja reilulta kymmeneltä reviiriltä. Helsingin kannaksi on erikoisseurannoissa todettu noin 36 reviiriä vuonna 2016 (Solonen 2017). Laji pesii tätä nykyä jopa puistomaisessa ympäristössä ja paikoin vain 5–10 hehtaarin viheralueympäristökin on kelvannut pesäpaikaksi. Laji onkin levittäytynyt melko tasaisesti

koko kaupunkiin ja edustavia alueita on vaikea nimetä. Keskuspuiston kaikki metsäalueet Töölönlahdelta etelässä Vantaan rajalle asti pohjoisessa, on kuitenkin edustavaa aluetta, jossa pesäpaikat ovat suhteellisen tiheässä.

Luhtahuitti *Porzana porzana*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: 1 reviiri

Luhtahuitin ainoa vuosittainen esiintymispaikka Helsingissä on ollut *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* keskimäärin neljällä reviirillä vaihdellen yhdestä kymmeneen reviiriin. Tarkastelujakson aikana laji on esiintynyt varmuudella reviirillä *Östersundominlahdella*, joskaan ei läheskään vuosittain. Säännöllisiä paikkoja, missä huutelihoita havaitaan ainakin lyhytaikaisesti, ovat lisäksi *Porvarinlahti* ja *Särkkäniemi*. Helsingissä on vuosittain 1–10 reviiriä.

Luhtakana *Rallus aquaticus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: 1 reviiri

Luhtakanan esiintymiskuva Helsingissä muistuttaa luhtahuitin esiintymistä. Ylivoimainen esiintymä on *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*, keskimäärin 12 reviiriä, parhaimmillaan 24 reviiriä. Laji on ollut viime vuosina vuosittain *Porvarinlahdella* (1–2 reviiriä) ja *Östersundominlahdella* (1). Yksittäiset reviirit on todettu lisäksi *Iso-Huopalahdella*, *Särkkäniemellä* ja *Tahvonlahden alueella*. Luhtakanan populaation on tällä hetkellä Helsingissä 20–30 paria.

Pikkuhuitti *Porzana parva*, LD 4.1, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: 1 reviiri

Pikkuhuitilla on ollut yksittäinen reviiri vain *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* vuonna 2014. Vuonna 2016 laji tavattiin samalla paikalla vain parina päivänä.

Ruisrääkkä *Crex crex*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: 2 reviiriä säännöllisesti

Ruisrääkällä todettiin vuonna 2017 Helsingissä noin 20 pysyvää reviiriä. Lisäksi laji huuteli muutamalla paikalla vain tilapäisesti, enintään viikon. Nämä hylätyt paikat olivat tyypillisesti alle 5 hehtaarin kokoisia, pienimillään vain kahden hehtaarin kokoisia niittyjä. Laji saavutti Helsingissä parhaimmillaan tiheyden 1 reviiri / 5 hehtaaria, mikä vastaa täsmällisesti radiotelemetrisissä tutkimuksissa todettua elinpiirin kokoa (Ottvall & Pettersson 1998). Reviireihin kuuluu toisinaan kasvipeitteisen avomaaston lisäksi pensoittunutta tai harvakseltaan puustoa kasvavaa ympäristöä. Ruisrääkän pesimäkanta vaihtelee Helsingissä todennäköisesti edellisen vuoden poikastuoton mukaan. Laji on erittäin lyhytikäinen ja reviirien täyttyminen voi olla jopa yli puoliksi toisen kalenterivuoden lintujen varassa. Alhaisen pesäpaikkauskollisuuden epäilläänkin johtuvan ensisijaisesti korkeasta aikuiskuolleisuudesta eikä pesimäpaikkojen vaihdosta (Ottvall & Pettersson 1998). Toki reviirien sijoittumiseen vaikuttaa lisäksi paikallinen maankäyttö, mikä varsin usein muuttaa elinympäristöjä sopimattomaksi vuosien välillä. Näistä seikoista johtuen lajin ehdottomasti edustavia pesimäalueita on vaikeahko nimetä, mutta näihin lukeutuvat ainakin: *Hemäkern* (1–2 reviiriä), *Niskalan pellot* (1–2), *Porvarinlahti* (2), *Sjöängens / Östersundominlahti* (1–3), *Vuosaaren täyttömäki* (3–12). V. 2017 oli peräti kolme pysyvää reviiriä sekä *Savelanniityllä* että *Tullisaaren* alueella, mutta lajit eivät ole olleet läheskään vuosittaisia näillä alueilla, mahdollisesti vaihtelevasta maankäytöstä johtuen.

Liejukana, *Gallinula chloropus*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: 1 reviiri

Laji on yleistynyt hiljalleen tarkastelujakson aikana ja valloittanut melkein kaikki vähintään muutamman aarin lampareet Helsingissä. Todennäköisesti valtaosa pesimäpaikoista on lintuharrastajien hyvässä seurannassa. Havainnot jokivarsilla ovat myös yleistyneet ja laji on alkanut pesiä Mätäjoen varrella. Liejukanoilla oli jakson loppupuolella 10–13 reviiriä, vuosi 2017 oli hieman edellisvuosia heikompi. Kaikki alueet, joilla on todettu säännöllisesti pesintöjä: *Iso-Huopalahti* (1 pari), *Munkkiniemen lampareet* (2–3), *Mätäjoki* (1–2), *Paloheinän lampareet* (3), *Pikku-Huopalahti* (1), *Porslahden lampareet* (2–3), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (0–1). Lisäksi laji pesi vuosia luodolla (Kuutti) naurulokkiyhdyksunnassa.

Nokikana *Fulica atra*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: 2 reviiriä

Laji esiintyi vähintään kahden parin voimin seuraavilla alueilla: *Bruksviken* (5 paria), *Iso-Huopalahti* (14), *Mätäjoki* (2), *Porvarinlahti* (3), *Torpviken* (2), *Töölönlahti* (2) ja *Vanhankaupunginlahden*

Natura-alue (35). On huomattava, että Töölönlahdella laji alkoi pesiä vasta vuonna 2015 ja alueen reviirimäärä oli vuonna 2017 vähintään neljä (2 paria pesi). Reviirin tunnustelijoita ilmestyi Töölönlahdelle jo kymmenen vuotta aikaisemmin. Lisäksi yksittäisten parien pesimäpaikkoja ovat olleet *Pikku-Huopalahti*, *Porolahti*, *Strömsinlahti*, *Vartiokylänlahti*, *Yliskylänlahti*. Laji on pesinyt ainakin muutamana vuonna *Paloheinän lampareissa* (v. 2017 2 paria). Helsingin alueen pesimäkanta oli vuoden 2017 tilanteessa noin 70 paria. Tosin Östersundomin seudun kosteikkojen laskentatiedot ovat jo vuodelta 2011 ja kannanarvio on sen tähden hieman epätarkka. Esimerkiksi vuonna 2016 nokikanaa ei löydetty Torpvikeniltä, mutta vuosina 2008–2011 laji oli siellä vuosittain 2–3 parin voimin.

Kuva 5. Nokikana on luokiteltu vuonna 2015 erittäin uhanalaiseksi. Kuva: Margus Ellermaa.

Kurki *Grus grus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Kurki on uusi pesimäaikainen laji Helsingissä. Yksi pari on pitänyt pari vuotta reviiriä *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*, mutta mahdollinen pesintäyritys ei ole onnistunut. Lisäksi reviiri todettiin v. 2017 *Sjöängenin* ja *Östersundominlahden* alueella. Potentiaalinen pesäpaikka oli jälkimmäisellä.

Meriharakka *Haematopus ostralegus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **2 reviiriä**

Laskenta-alueilla tavattiin melko tarkkaan 100 paria. Kaikki eivät olleet kuitenkaan pesiviä vaan osa piti reviiriä. Todennäköisesti kymmeniä pareja pesii tai pitää reviiriä laskenta-alueiden ulkopuolella, mm. asutusalueiden katoilla. Meriharakan keskittymä on nimensä mukaisesti *Harakka*, keskimäärin 7 parillaan. *Isosaaren* (4) ja *Pihlajasaaren* (3) linnut saattavat olla osittain sidoksissa ympäröiviin luotoihin. Aivan pienillä kohteilla tavataan säännöllisesti kaksi paria *Hattusaarella*, *Lonnalla*, *Pormestarinluodoilla* ja *Valkosaarella*. Loput tiedossa olevat pesimäpaikat koskevat yksittäispareja.

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **usean parin keskitymä**

Töyhtöhyppiä pesii kaikilla niillä Helsingin isoimmilla (> 20 hehtaaria) pelloilla, jossa pesinnän alussa on matalaa kasvillisuutta tai kasvipeitteetöntä maata. Maankäyttömuutokset vaikuttavat vuosittain aloitettujen pesintöjen määrään. Käytännössä kaikki töyhtöhyppän pesimäalueet on Helsingissä tutkittu ainakin kertaalleen tarkastelujakson aikana ja niistä edustavin parimäärältään ja tiheydeltään on *Etu-Viikin pellot* (19 paria). Muualla tiheydet ovat samantapaisia 1 reviiri / 10–15 hehtaaria ja vaihtelu alueiden sisällä ja välillä johtunee pääosin viljelytavoista. Helsingissä on ollut viime vuosina 60–70 paria töyhtöhyppiä.

Pikkutylli *Charadrius dubius*, LD 4.2, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Laskenta-alueilla tavattiin pikkutyllejä noin 22 paria. Laskenta-alueiden ulkopuolella lajia on tavattu eri vuosina noin 15 eri paikassa, tosin monella paikalla esiintyminen ei ole ollut vuosittaista. Lajin parhaat esiintymät sijoittuvat kasvittomille, mutta kosteahkoja osa-alueita käsittävälle paikoille. Tällaisia ovat mm. erilaiset vesijättöalueet. Lajia esiintyy lisäksi kuivemmissa ja karuissa ympäristöissä kuten liikuntapuistoissa, ratapihoilla tai läjitysalueilla. Monesti pesimäpaikat eivät ole pysyviä mm. maankäyttömuutoksista ja kasvillisuussuunnasta johtuen. Mahdollisesti yleisöltä suljetuilla teollisuusalueilla on ollut reviierejä, jotka eivät ole tulleet tietoon. Monella reviirillä pikkutylli on tuottanut myös poikasia. Pesimäalueet, joilla on ainakin joskus todettu enemmän kuin yksi reviiri, ovat yleensä olleet pikkutyllin käytössä vuosittain: *Kivinokka-Fastholma* (1–3 paria), *Malmin lentokenttä* (2), *Purolahti* (2–4), *Taka-Viikin pellot* (2), *Vuosaaren täyttömäki* (4–6). Laskenta-alueiden ulkopuolisia vakioalueita ovat olleet *Kivinokan maantäyttöalueet*, *Kyläsaari* ja *Pitkäkosken puhdistamo*. Saaristossa lajia ei ole tarkastelujaksolla juuri tavattu pesivänä, vaikka se on siellä ollut takavuosisikymmenin ilmeisesti vakiolaji (Haapanen ym. 2017). Helsingin pesimäkanta lienee tällä hetkellä noin 30 paria.

Tylli *Charadrius hiaticula*, LD 4.2, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Helsingin laskenta-alueilla on tavattu vuosittain noin 15 tylliparia. Lajia on tavattu noin 10 muussa paikassa. Kaikki todetut reviirit ovat olleet poikkeuksetta "merellisessä" ympäristössä, myös silloin, kun on pesitty Viikin pelloilla tai teollisuusalueella. Sisä-Helsingistä laji on puuttunut. Kaikki vähäkin laajemmat hiekkarannat houkuttelevat tyllieä pesimään. Helsingin pesimäkannanarvio on 25–30 paria. Edustavimmat alueet, joilla lajia on tavattu säännöllisesti ja ainakin jonakin vuonna kahdella reviirillä, ovat: *Hattusaari* (3 paria), *Hernesaari* (2), *Isosaari* (2), *Kajuuttaluodot* (2), *Koirasaari* (2), *Pitkäouri* (2), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (2).

Kuovi *Numenius arquata*, LD 4.2, silmälläpidettävä, alueellisesti uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Kuovi on viimeisimpiä Helsingin vakiolinnustoon kuuluneita lintuja, joka on hävinnyt täältä. Tietävästi viimeiset reviirit olivat Malmin lentokentän alueella ja Östersundomissa 2000-luvun alussa ja Viikissä 1990-luvulla. Takavuosisikymmeninä kuoveja esiintyi esimerkiksi pelkästään Vanhankaupunginlahden alueella noin 10 paria (Lehtonen 1945). Pellot, avokosteikot ja niityt peittivät 1930-luvun Helsingistä vuoden 2009 mukaisella kaupunkirajauksella noin 30 % eli noin 5600 hehtaaria (Lehtonen 1996). Peltojen, niittyjen ja avokosteikkojen ala on vastaavalla alueella vähentynyt nyt noin 700 hehtaariin (mitattu karkeahkosti vuoden 2017 peruskartasta). Siten Helsingin avoimista elinympäristöistä on jäljellä enintään 15 % vain 80 vuoden takaiseen aikaan verrattuna. Golf-kenttiä, avopuistoja ja muita voimakkaasti muutettuja alueita ei ole laskettu 700 hehtaariin mukaan. Jäljellä olevat avoalueet ovat pirstoutuneet ja pienentyneet rakentamisen seurauksena kuovin elinympäristövaatimuksia ajatellen oletettavasti liian pieniksi.

Karikukko *Arenaria interpres*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Karikukkoa on esiintynyt tarkastelujakson aikana vuosittain vain *Harmajalla* (1–2 paria), *Mustakuvulla* (1) ja *Pitkäourilla* (1–2). Lisäksi laji on esiintynyt säännöllisesti yksittäisparina *Haminasalmenpaadella*, *Harmaakarilla*, *Kuminapaadella*, *Matalakarilla*, *Peninkareilla*, *Pihlaistolla*, *Pikku-Kuivasaassa*, *Pitkärivillä* ja *Syväkarilla*. Alueita, missä laskenta on toteutettu vain kerran ja lajin

todettiin tuolloin esiintyvän, ovat olleet *Länsi-Tonttu* (v. 2017), *Santahaminan luodot* (v. 2008) ja *Isosaari* (v. 2015). Isosaaren reviiri saattaa koskea samaa reviiriä, mitä aikaisimpina vuosina on todettu pääosin Peninkareilla. Tarkastelujakson alussa Helsingin pesimäkanta on ollut noin 20 paria, ja lopussa enää noin 10 paria.

Kuva 6. Karikukko on yksi huonoiten menestyvistä saaristolinnuistamme. Kuva: Margus Ellermaa

Rantasipi *Actitis hypoleucos*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: 4 reviiriä

Laskenta-alueilla ynnättiin noin 110 reviiriä. Laji esiintyy Helsingissä sekä saaristossa, merenlahetikosteikoilla, lähteiköillä että virtavesistöjen varsilla. Rantasipejä löytyy noin yksi pari per rantaviivakilometri, paikoin hieman tiheämmin. Vantaan varrella reviirejä on ollut noin puolen kilometrin välein. Edustavimpia esiintymisalueita ovat olleet: *Isosaari* (7 paria), *Kissalampi-Suurlahti* (7), *Kuivasaari* (7), *Likolammen alue* (4), *Melkki* (6), *Vallisaari* (4), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (5–6), *Pitkäkoski-Ruutinkoski* (11), *Vantaan alajuoksu* (8). Rantasipejä esiintyy runsaasti lasketujen alueiden ulkopuolellakin, Helsingin kannanarvio on 150–200 paria.

Metsäviklo *Tringa ochropus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: 1–2 paria

Helsingin metsäviklot löytyvät pääasiallisesti kaupungin itäosien luhtaisista ympäristöistä: *eteläinen Sipoonkorpi* (6), *Hemäkern* (1), *Immersbackan metsäalue* (1), *Itäsalmen metsät* (2), *Mustavuori* (2), *Porvarinlahti* (1). Muualla lajia tavattiin yksittäisillä reviireillä vain *Mätäjoella* ja *Taka-Viikin pelloilla*. Satunaisia reviirejä on ollut muuallakin. Kaupungin alueella pitäneen nykyään reviiriä 15–20 metsävikloparia.

Punajalkaviklo *Tringa totanus*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: 2 paria

Laskenta-alueilla todettiin noin 40 punajalkaviklon reviiriä. Näistä hieman yli puolet on todettu saaristossa ja loput kosteikoilla. Edustavimmat alueet ovat olleet *Etu-Viikin pellot* (1–2 paria), *Harmaja* (1–2), *Isosaari* (4), *Pikku-Kuivasaari* (1–2), *Talosaaren laitumet / Torpviken* (5–7, josta laitumilla

noin 2 paria), Vanhankaupunginlahden Natura-alue (4), Östersundominlahti (1–2). Helsingin pesimäaikaisen kannan voi arvioida noin 50 pariksi.

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Taivaanvuohia tavataan vuosittain noin 30 reviirillä. Laji edellyttää pesimäreviiriltään varsin laajoja luhtia tai muita kosteita alueita. Potentiaalisia pesimäalueita on Helsingissä varsin vähän tarjolla ja ovat pääosin suojelun piirissä: *Hemäkern* (1 pari), *Iso-Huopalahti* (3), *Kissalampi-Suurlahti* (3), *Mustavuori* (1–2), *Porvarinlahti* (1), *Torpviken / Talosaaren laitumet* (1), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (7), *Östersundominlahti* (12).

Naurulokki *Larus ridibundus*, LD 4.2, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **pesimäyhdyskunta**

Kaikki säännölliset yhdyskunnat Helsingissä vv. 2008–2013, suluissa on annettu vuosien 2011–2013 pesimäpaikkojen keskiarvo: *Hevossalmen itäinen luoto* (24 paria), *Kalliosaarenluoto* (156), *Korkeasaarenluoto* (15), *Kuutti ja Norppa* (610), *Morsianluoto* (715), *Nimismies* (93), *Nurmiluodon E-luoto* (158), *Pieni-Porsas* (371), *Seurasaaren itäpuolinen luoto* (187), *Tiiraluoto* (866), *Variskari* (113) ja *Vuorilahdenpaadet* (122). Naurulokkien pesimäyhdyskuntien koon vuosittaisen dynamiikan vuoksi tarkkaa populaatioarviota on vaikeaa tehdä ja populaatiovaihtoa on epäilemättä myös kuntarajojen yli. Helsingin pesimäkanta lienee ollut viime vuosina noin 3 000–4 000 paria. Naurulokit joutuvat pesimään saaristossa, sillä kosteikoilla sopivat pesäpaikat ovat vuosikymmenten saatossa tavalla tai toisella tuhoutuneet tai tuhottu. Vanhankaupunginlahden 10 000 parin yhdyskunta 70–80 vuotta sitten on vain kaukainen muisto (Lehtonen 1996). Laji ei ole pystynyt pesimään enää lahdella, joskin ne sinne halutessaan voisi palauttaa. Pesäpaikkojen ennallistamisen kautta kosteikoilla naurulokit on saatu pesimään siellä missä on yritetty: Suomessa esimerkiksi Mietoistenlahdella, Kutajärvellä, Ruskiksella ja Tuusulanjärvellä sekä Ruotsissa esimerkiksi Vänernillä ja Hornborgasjöllä (esim. Hertzman & Larsson 1999, Landgren & Landgren 1998, Aalto 2006).

Kalalokki *Larus canus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **70 paria**

Kalalokkeja tavattiin laskennoissa 2 015 paria, suurin osa pesivinä. Laskenta-alueiden ulkopuolella kalalokkeja on harvakseltaan monenlaisilla rannoilla (arviolta joitakin satoja pareja) ja Helsingin katoilla on arvioitu pesivän 700–1 000 paria (Pakarinen ym. 2017). Helsingissä on nykyään 3 000–3 500 paria kalalokkeja. Edustavimmat pesimäalueet käsittävät yksinomaan luotoja tai pieniä saaria: *Harakka* (350 paria), *Kajuuttaluodot* (120), *Kuminapaasi* (93), *Tiirakari* (92) ja *Kalliosaarenluoto* (73). Vv. 2011–2013 pesi 13 luodolla vähintään 35 paria.

Selkälokki *Larus fuscus*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Helsingin saariston pesimäkanta on noin 130 paria ja katoilla pesii lisäksi noin 30 paria (Haapanen ym. 2017). Valtaosa Uudenmaan pesimäkannasta pesii Helsingissä ja koko Suomen populaatiostakin jopa yli 2 % (Ellermaa 2017, Tiainen ym. 2016). Vähintään kahden parin säännöllisiä pesimäpaikkoja olivat (suluissa kolmen viimeisimmän seurantavuoden keskiarvo): *Harakka* (9 paria), *Katajanokanluoto* (4), *Kiislapaasi* (4), *Kuivakari* (4), *Kuminapaasi* (2), *Matalahara* (4), *Pikkuluoto* (4), *Pormestarinluodot* (22), *Puolimatkinsaari* (41), *Ryssänsaari* (11), *Taivalluoto* (2), *Tiirakari* (5), *Tiiraluoto* (3).

Harmaalokki *Larus argentatus*, LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **35 paria**.

Harmaalokkeja on laskettu viime vuosina noin 900 paria. Lisäksi noin 50 paria pesii hajallaan Helsingin katoilla (Haapanen ym. 2017). Muutamilla tutkimattomilla luodoilla saattaa esiintyä harmaalokkeja lisää, ja pesimäkannaksi voi arvioida noin 1 000 paria. Luotojen yhteydessä on lisäksi säännöllisesti merkittävästi pesimätöntä, osin esiaikuiskantaa. Yli kymmenen parin pesimäalueita on viime vuosina ollut 15. Ylivoimaisesti edustavin pesimäalue on ollut *Matalahara* noin 300 parillaan. Säännöllisesti yli 35 parin pesimäalueita ovat olleet *Nuottakari* (64 paria), *Sipulipaasi* (35), *Melkin Pitkäkari* (37) ja *Louekari* (46). Mahdollisesti edelleen edustaviin alueisiin kuuluu myös *Santahaminan luodot* (alue 210538), jossa vuonna 2008 oli 87 paria, parhaimpana luotona *Pitkäsaari* (67 paria).

Merilokki *Larus marinus* LD 4.2, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**.

Merilokkeja tavattiin 25 paria. Joitakin pesinee tutkimusalueiden ulkopuolella pienillä kareilla ym. Helsingin pesimäkanta on tuskin paljon yli 30 paria. Se on pienentynyt viime vuosina merkittävästi. Säännöllisesti 2 tai enemmän paria on tavattu seuraavilla alueilla: *Iiluodot* (2), *Matalahara* (2–3), *Nuottakari* (2–6).

Riskilä *Cephus grylle*, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllinen pesimäpaikka**

Riskilöitä esiintyi seuraavilla alueilla (laskentavuosien keskiarvo): *Harmaja* (65 paria), *Isosaari* (8), *Kiislapaasi* (13), *Kuivasaari* (1), *Mustakupu* (14), *Pitkärivi* (3). Lajia on havaittu vv. 2015–2016 *Katajaluodolla* ja *Koirasaarella*, mutta mahdollisesti kyseessä on ollut tilapäisestä siirtymisestä muualta, esimerkiksi Harmajan yhdyskunnasta (vuosina 2014–2017 ei ollut kattavaa saaristolinnustolaskentaa). Helsingin populaatio voidaan arvioida 110–130 pariksi.

Räyskä *Hydroprogne caspia*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllinen pesimäpaikka**

Helsingissä on pesinyt vuosittain 2–3 paria räyskiä. Pesimäpaikoissa on ollut vain pientä vaihtelua, kaikilla pesäpaikoilla on yritetty pesintää vähintään kahtena vuotena kuudesta: *Kajuuttaluodot*, *Kuminapaasi*, *Matalakari*, *Peninkarit*, *Syväkari*.

Kala- ja lapintiira *Sterna hirundo & paradisaea*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **50 paria**

Saaristolaskennoissa tiiralajeja ei ole yleensä erotettu ja edustavuutta ei pystytä lajeittain arvioimaan. Kala- ja lapintiiran yhteismäärä on ollut Helsingissä tarkastelujaksolla noin 1 700 pesimäparia keskittyen väli- ja ulkosaaristoon. Oletettavasti lapintiira on selvästi runsaampi kuin kalatiira (Ellermaa 2017). Alueita, jossa on pesinyt vuosittain keskimäärin yli 20 paria, on 28. Millään yksittäisellä luodolla ei ole säännöllisesti pesinyt yli sataa paria. Yli 50 pesimäparin keskiarvoon päästiin vv. 2011–2013 seuraavilla alueilla: *Korkeasaarenluoto* (85 paria), *Kajuuttaluodot* (80), *Matalakari* (73), *Pitkärivi* (63), *Mustakupu* (57), *Lasimestarinletto* (53). Joillakin alueilla iso pesimäyhdyskunta on saattanut tietynä vuonna puuttua häirinnän tai myrskytuhoon vuoksi, mutta vain poikkeustapauksissa aikaisemmin edustava pesimäluoto on hylätty pysyvästi.

Kuva 7. Lapintiira muodostaa pesimäyhdyskuntia etenkin ulkosaaristossa. Kuva: Margus Ellermaa

Huuhkaja *Bubo bubo*, LD 4.1, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllinen pesimäpaikka**

Helsingissä on tiedossa yksi vakituinen reviiri *Kuninkaansaaren-Vallisaaren* alueilta. Laji pesii lisäksi *eteläisessä Sipoonkorvessa*. Kaupungin ydinkeskustan reviiri(t) autioituivat vuoden 2012 jälkeen. Huuhkajan reviirit ovat laajoja ja sille edustavia alueita on sen vuoksi mahdotonta nimetä. Rauhallinen pesäpaikka on kuitenkin olennainen lajin pesintäyrittäjä ajatellen.

Kehrääjä *Caprimulgus europaeus*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Helsingissä on seurantaajakson aikana ollut noin 15 kehrääjäreviiriä. Kaikki Helsingissä esiintyvät kehrääjät löytyvät Helsingin laajimman yhtenäisen luontoalueen sisäältä Sipoon rajamailla: *eteläinen Sipoonkorpi* (7 reviiriä), *Kasabergetin metsäalue* (3), *Immersbackan metsäalue* (2), *Itäsalmen metsä* (1), *Mustavuori* (1), *Talosaaren metsä* (1). Näiden lähekkäisten alueiden kehrääjät ovat yhtä populaatiota ja reviirit ovat limittäisiä ja saalistuslennot yltävät näitä alueita ympäröiville kosteikoille, niityille ja pelloille. Ruokailulennot yltävät jopa kilometrien päähän pesäpaikoilta (Angelstam ym. 2004). Esiintymä on varsin edustava Uudenmaankin mittakaavassa ja laji on täysin perustellusti suojeluperustelaji Östersundomin-Mustavuoren Natura-alueella. Muualla Helsingissä lajia on havaittu pesimäaikaan todella harvoin ja silloinkin kyseessä on ollut muuttomatkalla tilapäisesti pysähtynyt lintu. Kehrääjä väistää ihmisasutusta eikä Itä-Helsingin luonnonmaisemaa vastaavaa riittävän laajaa yhtenäistä seutua ole muualla kaupungissa tarjolla. Jopa 3–5 neliökilometrin melko yhtenäiset luontoalueet eivät riitä Helsingissä kehrääjälle, vaikka niissä on teoriassa lajille sopivia elinympäristöelementtejä (Vanhankaupunkilahti-Viikki-Hallainvuori, Santahamina).

Tervapääsky *Apus apus*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: –

Lajin pesimäkannasta Helsingissä on vähän tietoa. Laskenta-alueet ovat sijoittuneet enemmän tai vähemmän rakentamattomille alueille, jossa tervapääskyt eivät juuri vaikuta pesivän.

Harmaapäätikka *Picus canus*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Harmaapäätikan elinpiirivaatimukset ovat laajoja. Angelstam ym. (2004) arvioivat, että pesivä pari vaatii onnistuneeseen pesintään 200 hehtaarin elinpiirin. Laji voi esiintyä ja yrittää pesintää Helsingissä vain laajimmilla yhtenäisillä luontoalueilla. Viime vuosina Helsingissä on ollut 3–5 reviiriä ja ainoa koon puolesta sopiva alue, josta laji ei ole löydetty pesimäaikaan on eteläinen Sipoonkorpi. On oletettavaa, että laji ainakin joskus esiintyisi täällä pesivänä. Viime vuosina laji on esiintynyt säännöllisesti ainakin Talosaaren (Husön) seudulla, Porvarinlahden alueella ja Santahaminassa. Lisäksi reviiri on ollut keskuspuiston pohjoisosassa ja Laajasalossa. Tässä on lueteltu kaikki ne alueet, joiden sisällä reviirit ovat vuosien 2012–2017 aikana olleet: *Vuosaaren täyttömäki – Porvarinlahti – Kasabergetin metsäalue – Niinisaaren metsäalue* (sama reviiri, myös varmistettu pesintä); *Talosaaren laitumet – Talosaaren metsä* (samaa reviiriä); *Kissalampi-Suurlahti; Henrik Borgströmin puisto – Tullisaaren alue* (reviiri vain v. 2016, alue ei ole ehkä riittävän laaja onnistuneeseen pesintään), *Vantaan ahde – Haltialan pohjoiset metsät – Haltialan aarnialue* (ei tavattu laskennoissa, mutta hajahavaintojen perusteella reviirit ainakin parina vuonna).

Palokärki *Dryocopus martius*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **pesimäaikainen reviiri**

Helsingissä on viime vuosina ollut vuosittain 10–15 palokärjen reviiriä. Palokärjen pesimäreviirit ovat laajoja, vähintään 200 hehtaaria (Angelstam ym. 2004). Palokärkiä esiintyy ja voi vain esiintyä laajimmilla metsäalueilla, pääosin kaupungin itäosissa Santahaminasta Vuosaaren kautta Sipoonkorpeen ulottuvalla vyöhykkeellä. Reviiri on ollut varsin säännöllisesti myös Haltialan seudulla (keskuspuiston pohjoisin osa). Laajuudestaan johtuen reviirit ylettyivät usein useammalle laskenta-alueelle. Laajaa *eteläistä Sipoonkorpea* (4 reviiriä) lukuun ottamatta reviirejä on havaittu muualla vain yksi per alue tai per aluepari. *Haltialan pohjoiset / eteläiset metsät / aarnialue* (1); *Kasabergetin metsäalue* (1); *Kissalampi-Suurlahti / Likolammen alue* (1); *Mustavuoren eteläiset metsät / Mustavuori* (1); *Talosaaren metsä* (1); *Uutelan pohjoisosan metsät / Uutelan metsät* (1); *Vartiosaaren metsät / Laajasalon itäosan metsät* (1). Edellä mainituilla paikoilla on vuosittaista dynamiikkaa reviirin ydinpaikan suhteen – luettelo kuvastaa viimeisintä todettua reviirin sijaintia. Osalla reviireistä ei ole ehkä pesitty. Talvehtivia palokärkiä on tavattu säännöllisesti muuallakin, mutta näillä paikoilla (talvehtimis)reviiri on hylätty viimeistään huhtikuun alussa. Tällaisesta säännöllisestä paikasta on esimerkkinä Vanhankaupunginlahden itäreunan metsäalueet.

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos*, LD 4.1, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Valkoselkätikka yleistyi Helsingissä juuri tarkastelujakson alussa muun Etelä-Suomen tavoin. Tarkastelujaksolla valkoselkätikalla oli Helsingissä 1–3 reviiriä per vuosi, mutta laji ei kuitenkaan ole pesinyt vuosittain. Vain neljä varmistettua pesintää tuli tietoon. Valkoselkätikka on liki vuosittain pitänyt reviiriä *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* ja sen lähimetsissä, mutta pesintään on todistettavasti kyetty vain vv. 2011–2012. Vanhankaupunkilahdella sopivia elinympäristöjä on tarjolla periaatteessa paljon, mutta hyvin pirstoutuneesti ja pesintään ei kyetä ehkä juuri sen vuoksi vuosittain. Lisäksi pesinnät on varmistettu *Östersundominlahdella* v. 2012 (pesäpaikka kuitenkin ulkona) ja v. 2017 Santahaminan seudulla (pesä mahdollisesti *Kuninkaansaaressa*, emoja havaittiin usein *Vallisaaressa* sekä lentopoikanen ja emoja havaittiin *Likolammen alueella*). Kyseisellä alueella on ollut reviiri vuodesta 2015 alkaen. Kolmelta poikasia tuottaneelta pesimäreviiriltä oli sen verran paljon havaintoja, että pesimäaikaisten elinpiirien kokoja pystyi karkeasti mittaamaan kartalla. Näin voitiin todeta ne (ilman vesialueita) 100–200 hehtaarin kokoisiksi. Lajin reviiri on todettu lisäksi *Mustavuorella/Porvarinlahdella* ainakin parina vuotena. V. 2012 paikalla todettu lentopoikue oli siirtynyt sinne ehkä Östersundomista tai sitten tällä paikalla oli sittenkin pesitty. Muutamalla muulla alueella on ollut suurta merkitystä talvehtiville valkoselkätikoille. Näistä voisi mainita ainakin Haltialan aarnialueen ja Vantaan ahteen.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: 1 reviiri

Tarkastelujaksolla reviirit todettiin *Haltialan aarnialueella* / *Haltialan pohjoisissa metsissä ja Haltialan eteläisissä metsissä*. Tälläkään alueella revierejä ei liene vuosittain ja pesintöjä ei ole tietävästi todettu missään kaupungin alueella. Laji edellyttää pesimäreviiriltään kuollutta puuta, etenkin kuusta, 10–15 kuutiota hehtaarilla, noin neliökilometrin alueella (Bütler ym. 2004). Helsingissä tällaisia parametreja lähimpänä ollaan Haltialan ja Mustavuoren alueilla.

Kangaskiuru *Lullula arborea*, vaarantunut, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: 1 reviiri

Kangaskiuru esiintyi laskennoissa vain *eteläisessä Sipoonkorvessa* (1 reviiri) ja *Vuosaaren täyttömäellä* (1). Helsingin kaupungin alueella kangaskiurua ei kuitenkaan havaita pesimäaikaan edes vuosittain. Teoriassa kangaskiurulle sopivaa elinympäristöä löytyy myös Santahaminasta ja Kivikon metsäalueelta – molemmilta on pari hajahavaintoa pesimäaikaan. Eteläisessä Sipoonkorvessa havainnointia on vähän ja vuosittainen esiintyminen on mahdollista. Helsingin kannanarvio on 1–3 reviiriä.

Haarapääsky *Hirundo rustica*, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: 2 paria

Haarapääskyjä tavattiin laskenta-alueilla vain noin 60 paria. Laji on yhä yleinen saaristossa, myös nyt laskettujen alueiden ulkopuolella. Helsingin pesimäkanta lieenee yli 100 paria. Laji on varsin vähälukuinen manner-Helsingissä. Esimerkiksi Niskalan laajalta peltoalueelta luomutiloiheen lajia ei v. 2017 löytynyt. Arviolta jo kahta haarapääskyn pesimäparia pienehköllä alueella voidaan pitää Helsingin mittakaavassa edustavana. Tutkituista alueista edustavimpia olivat *Etu-Viikin pellot* (5 paria), *Isosaari* (7), *Pihlajasaaret* (6–8) ja *Kuivasaari* (7).

Räystäspääsky *Delichon urbica*, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: säännöllinen pesimäpaikka

Lintualueelaskennat eivät ole oletettavasti käsittäneet kattavasti räystäspääskyn pesimäpaikkoja. Merkittävä osa Helsingistä vaikuttaa nykyään kuitenkin autiolta räystäspääskyn kannalta. Laji vaikuttaa liki hävinneeltä Helsingin peltomaisemista (v. 2017: Viikin pellot koetiloineen ja Niskalan tilat: 0!). Lajia esiintyy vielä erityisesti saaristossa. Vuonna 2017 laskenta-alueilla oli enintään 20 reviiriä, osa pesäpaikoista saattoi olla alueiden ulkopuolella. Edustavimpia alueita on vaikeaa nimetä, laskennat on toteutettu eri alueilla eri vuosina kannan ollessa samalla laskussa. Merkittäviä ovat kuitenkin varmasti seuraavat: *Isosaari* (3 paria), *Kuivasaari* (2), *Vantaan alajuoksu* (7). Laji on vähentynyt Suomessa merkittävästi (Tiainen ym. 2016). Vuonna 2017 laji oli ainakin Helsingissä erityisen vähissä ja voi olla, että lajin pesimäkanta oli jopa alle 50 paria. Vertailuksi vuonna 1996 Helsingin pesimälintuatlaksessa todettiin 76 kpl sellaisia neliökilometrin ruutuja, jossa laji pesi varmasti tai melko varmasti (Pakkala ym. 1998).

Niittykirvinen *Anthus pratensis*, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: 5 paria

Manner-Helsingin laskenta-alueilla niittykirvisiä tavattiin seurantajaksolla noin 100 paria. Laji on ollut harvinainen saaristossa pienillä luodoilla, mutta muutaman isomman saaren laajalta niityltä lajia kuitenkin löytyy (Harakka, Kustaanmiekka). Helsingin pesimäkanta on tuskin yli 130 paria. Helsingin tiedossa olevat edustavimmat pesimäalueet ovat *Etu-Viikin pellot* (9 paria), *Kissalampi-Suurlahti* (3), *Malmin lentokenttä* (20), *Niskalan pellot* (8), *Tuomarinkartano* (5), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (18), *Vuosaaren täyttömäki* (8), *Östersundominlahti* (6).

Kuva 8. Niittykirvinen esiintyy Helsingissä vain muutamalla paikalla. Kuva: Margus Ellermaa

Keltavästäräkki *Motacilla flava*, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Keltavästäräkki esiintyy vain *Östersundominlahdella* (2 paria) ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alueen* hoidettavien niittyjen yhteydessä. Jälkimmäisellä alueella vv. 2012–2017 oli keskimäärin 10 paria. Laji esiintyi tarkastelujakson alussa useasti myös *Torpvikenilla* (1), mutta vaikuttaa hävinneen sieltä. Östersundomin kosteikkojen kunnollisella laidunnuksella (Kapelviken, Torpviken) lajin voisi saada todennäköisesti palaamaan pesimäkantaan siellä. Lisäksi Kuivasaaresta on tulkittu yksi reviiri vuonna 2016 – saari ei vaikuta kuitenkaan sopivalta säännöllistä esiintymistä ajatellen. Vuodesta ja rantaniittyjen kunnosta riippuen Helsingin pesimäkanta vaihtelee nykyään 5–20 parin välillä.

Sitruunavästäräkki *Motacilla citreola*, erittäin uhanalainen, **kaikki reviirit**

Sitruunavästäräkki on esiintynyt säännöllisesti *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*. Parhaimmillaan reviirejä on ollut kolme, mutta viime vuosina on todettu vain yksi reviiri. *Talosaaren laiumilla* / *Torpvikenilla* on ollut reviirin tunnustelijoita.

Sinirinta *Luscinia svecica (cyanecula)*, LD 4.1

Sinirinta on pesivänä harvinaisuus Etelä-Suomessa, mutta säännöllinen levinneisyysalue saattaisi lähivuosisikymmeninä työntyä lounaasta myös Suomeen. Laji esiintyy luhtaisilla paikoilla, myös rantasoilla. Yksi reviiri oli vuonna 2016 *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*.

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: **3 paria**.

Laskenta-alueilla tavattiin kivitaskuja noin 120 reviirillä. Laskenta-alueiden ulkopuolella on kuitenkin kymmeniä paikkoja, missä lajia tavataan Helsingissä pesivänä (tiira.fi). Helsingin pesimäkanta voidaan arvioida 200–250 pariksi. Mahdollisesti kanta on pienentynyt monin paikoin parina viime

vuotena, mutta parhaalla alueella Vuosaaren täyttömäellä näin ei kuitenkaan ole käynyt. Edustavimpia pesimäalueita olivat *Vuosaaren täyttömäki* (20 paria), *Isosaari* (8), *Kuivasaari* (6), *Melkki* (5), *Pihlajasaaret* (4), *Malmin lentokenttä* (3).

Ruokosirkkalintu *Locustella luscinioides*, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Laji on havaittu vain Vanhankaupunginlahden Natura-alueella, pysyvä reviiri oli siellä vuonna 2015.

Rastaskerttunen *Acrocephalus arundinaceus*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllinen pesimäalue**

Laji on esiintynyt säännöllisesti vain *Iso-Huopalahdella* (0–2 reviiriä) ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* (3–9). Usealla ruovikkopeitteisellä merenlahdella on tavattu lajia jonakin vuonna, mutta ani harvassa paikassa edes kahdesti kymmenen viime vuoden aikana. Varsin paljon tava-taan vain lyhyesti paikalla laulavia lintuja, jotka häipyvät tai siirtyvät lähialueelle muutaman päivän kuluessa saapumisesta.

Kirjokerttu *Sylvia nisoria*, LD 4.1, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **1 pari**

Tarkastelujaksolla laji esiintyi säännöllisesti vain *Vuosaaren täyttömäellä* – yhdellä reviirillä.

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*, alueellisesti uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **2 reviiriä**

Idänuunilintuja esiintyi laskenta-alueilla 36 reviirillä. Hajahavaintojen perusteella muutamia revii-rejä on ollut laskettujen kohteiden ulkopuolella. Lajin kannaksi voidaan arvioida 25–50 reviiriä. Lajin reviirimäärä vaihtelee suuresti vuosittain, sen vuoksi kannanarviossa on suuri vaihteluväli. Laji on esiintynyt jopa suhteellisen pienillä metsäkuvioilla, mutta 10–20 hehtaarin kuvioilla esiintyminen vaikuttaa kuitenkin epäsäännölliseltä: laulajat eivät jää pitemmäksi aikaa tai eivät tule näille alueille vuosittain. Noin 20 hehtaarin kokoisilla ja sitä suuremmilla metsäkuvioilla idänuunilintu esiintyy säännöllisemmin. Edustavimmillakaan alueilla ei havaittu suurempaa tiheyttä kuin 5 revii-riä / km². Edustavat pesimäalueet, suluissa viimeisimpien vuosien korkein todettu reviirimäärä: *Haltialan eteläiset metsät* (5), *Haltialan pohjoiset metsät* (3), *Henrik Borgströmin puisto* (2), *Isosaari* (2), *Kissalampi–Suurlahti* (2), *Kuivasaari* (2), *Mustavuori* (3), *Uutelan pohjoisosan metsät* / *Rudträsk* (3).

Pikkusieppo *Ficedula parva*, LD 4.1, alueellisesti uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **2 reviiriä**

Laskenta-alueilla tavattiin pikkusieppoja laskentavuosina 20 eri alueella yhteensä 38 reviirillä. Las-kentavuosien ulkopuolella lajia tavattiin säännöllisesti vielä neljällä lintualueella: laji on runsastunut tarkastelujakson aikana. Vuoden 2017 tilanteessa Helsingissä oli pikkusieppolla noin 50 reviiriä. Pikkusieppo on esiintynyt säännöllisesti sellaisilla metsäalueilla, joiden koko on vähintään 10 heh-taaria. Erittäin hyvälaatuisissa ympäristöissä laji on esiintynyt rajallisella alueella parhaimmillaan 2 reviiriä / 14 hehtaaria. Ainakin seuraavat alueet ovat lajille edustavia Helsingissä: *Haltialan aar-nialue* (2 reviiriä), *Haltialan eteläiset metsät* (5), *Haltialan pohjoiset metsät* (2), *Herttoniemen metsä* (2), *Isosaari* (3), *Kasabergetin metsäalue* (2), *Kivinokka-Fastholma* (2), *Likolammen alue* (3).

Viiksitali *Panurus biarmicus*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **pesimäalue**

Laji esiintyy pesimäaikaan käytännössä vain *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*. Sikäläinen populaatio koki notkahduksen tarkastelujakson puolessavälissä, mutta parina viime vuotena lajia on ollut alueella ainakin 10 paria. Säännöllisiä talvehtimispaikkoja ovat Iso-Huopalahti ja Öster-sundominlahti.

Töyhtötiainen *Lophophanes cristatus*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllisesti 1 reviiri**

Töyhtötiaisia tavattiin laskenta-alueilla 40 reviirillä. Metsälaskentojen yksi painotusvuosi, vuosi 2017, oli erittäin keho vuosi metsätiäisille ainakin Helsingissä ja joinakin vuosina pesimäkanta on ollut varmaan isompi. Helsingin pesimäkannaksi voisi arvioida 40–60 paria. Töyhtötiaisia ei juuri tavattu reviireillä laskettujen alueiden ulkopuolella. Huonosti kytkeytyneillä alle 50 hehtaarin kokoisilla metsäalueilla lajia ei käytännössä tavata vuosittain ja töyhtötiainen vaikuttaa hömötiäistakin vaateliaammalta linnulta Helsingissä, mitä tulee pesimäalueen pinta-alaan. Tietoon tulleet säännölliset esiintymisalueet Helsingissä: *eteläinen Sipoonkorpi* (11 reviiriä), *Hallainvuori* (1), *Haltialan aarnialue/Haltialan pohjoiset metsät* (1–2), *Henrik Borgströmin puisto* (1), *Immersbackan metsät* (4), *Itäsalmen metsät* (2), *Kallahti* (1), *Kasaberget* (8), *Keskuspuiston keskiosat* (1), *Kissalampi-Suurlahti* (1–6), *Kivikon metsä* (1), *Meri-Rastilan metsä* (1, saattaa olla samaa reviiriä kuin Ramsinniemiessä), *Mustavuori* (1), *Ramsinniemen metsät* (1), *Vartiosaari* (1), *Villingin metsät* (2).

Hömötiainen *Poecile montanus*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllisesti 1 reviiri**

Hömötiaisia esiintyi laskenta-alueilla 38 reviirillä. Kaikkein pienimmillä, eristyneillä alle 25–30 hehtaarin alueilla lajia ei käytännössä pesimäaikana esiintynyt, ainakaan säännöllisesti. Havainto sopii Tringan 2000-luvun laajoihin metsälaskentoihin Uudellamaalla, jossa hömötiaisia on esiintynyt tyypillisesti 2–3 paria neliökilometrillä. Tästä voidaan päätellä, että sopivia hömötiäisen pesimäelinympäristöjä ei ole Helsingissä jäänyt juuri kartoittamatta – poikkeuksena Suurmetsän ja Slätmossenin alueet. Laskentateho ei kuitenkaan ole ollut paras mahdollinen eteläisen Sipoonkorven alueella, jossa muutama reviiri on todennäköisesti jäänyt löytymättä ja samaa pätee ehkä muutama muuhun alueeseen. Helsingin pesimäkanta on noin 40–50 paria. Laji vaikuttaa vähentyneen kymmenvuotisjakson aikana puoleen niillä alueilla, josta on laskentakertoja sekä jakson alussa että lopussa. (16 -> 8), mikä on "sopuoinnussa" lajin uhanalaisuusluokittamisen kanssa (Rassi ym. 2010 vs. Tiainen ym. 2016). Odottamattominta on lajin häviäminen Kissalammen-Suurlahden alueelta (5 -> 0). Osin ero voi selittyä erilaisilla reviiritulkinnoilla, mutta v. 2017 laji ei jäänyt alueelle pesimään vaan reviirin tunnuslajit hävisivät huhtikuun alkuviikolla, mikä on Helsingissä tyypillistä poistumisaikaa pesintään sopimattomiksi osoittautuvilla paikoilla – muillekin paikkalintulajeille (palokärki, puukiipijä...). *Kasabergetilla* hömötiaisia todettiin v. 2008 ja 2016 yhtä paljon eli kuusi reviiriä, ollen Helsingin edustavin alue lajille, kun tarkastellaan parimäärän ohessa myös tiheyttä. Kuten niin monelle muullekin metsälinnulle, Helsingin itäosista löytyy myös hömötiäisen edustavimmat pesimäalueet: *Immersbackan metsäalue* (2), *Talosaaren metsä* (2) ja *eteläinen Sipoonkorpi* (17). Lajilla on "keskittymä" myös keskuspuiston pohjoisosassa, joskin kultakin alueelta löydettiin yksi reviiri: *Haltialan aarnialue*, *Haltialan pohjoiset metsät* ja *Haltialan eteläiset metsät*. Maininnanarvoinen on myös *Koskelan metsän* kaksi reviiriä – alue lienee kuitenkin liian pieni kahden pesimäparin esiintymiselle.

Pähkinänakkeli *Sitta europea*, vaarantunut

Ainoa selvästi reviiriin viittaava pesimäaikainen havainto on ollut *Kallahdessa*. Todennäköisesti laji ei kuulunut kuitenkaan Helsingin pesimälajistoon tarkastelujakson aikana, mutta havaintojen yleistymisen ennustaa mahdollista uutta vakituista pesimälajia lähivuosina.

Pussitiainen *Remiz pendulinus*, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Laji on tavattu yksittäisillä reviireillä *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* ja *Iso-Huopalahdella*.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*, erittäin uhanalainen, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Linnustolaskennoissa kuhankeittäjiä ei löydetty. Lintuharrastajien havaintojen perusteella tarkastelujakson aikana kuhankeittäjällä on todettu Helsingissä kuitenkin yksi pysyvä reviiri (toistuvia havaintoja yli viikon ajalta) noin joka toinen vuosi. Laji ei välttämättä ole kuitenkaan pesinyt kyseisenäkään vuosina. Tilapäisiä reviirejä on vuosittain. Reviirit ja tilapäiset reviirit keskittyvät pääosin tietyille, lehtomaisille paikoille: *Vanhankaupunkilahti* (pääosin Pornaistenniemi-Lammasaari-

Hakalanniemi -kolmiossa), *Likolammen alue* (reviiriin sisältyy täällä myös Kuninkaansaari) ja *Mus-tavuori* ympäristöineen (Porvarinlahden ja Kasabergetin reunametsät). Yhtenä vuotena kuhankeit-täjä piti reviiriä myös Vantaan ahteella (*Pitkäkoski-Ruutinkoski*).

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*, LD 4.1, edustavan alueen minimikriteeri: **säännöllinen pesi-mäalue**

Laskenta-alueilla on tavattu pikkulepinkäisen reviirejä keskimäärin noin 27 vuodessa. Monilla alu-eilla laji esiintyy yksittäisparina eikä niilläkään vuosittain. Helsingissä on pikkulepinkäiselle sopivia paahteisia puoliavoimia elinympäristöjä tarjolla niukasti. Siellä missä sellaisia on, se voi esiintyä runsaanakin: *Vuosaaren täyttömäellä* on ollut vuosittain keskimäärin 10 reviiriä. Muita edustavia alueita ovat olleet *Isosaari* (4), *Kissalampi-Suurlahti* (2), *Porvarinlahti* (2), *Vanhankaupunginlah-den Natura-alue* (1–2). Lisäksi lajia on tavattu yhdellä reviirillä säännöllisesti (ei kuitenkaan ehkä joka vuosi) seuraavilla alueilla: *Iso-Huopalahti*, *Kivikon metsä* (sen täyttömaa-alue), *Malmin lento-kenttä*, *Nybondas / Mellunmäen luhta*, *Niskalan pellot*, *Skatan tila*, *Tullisaaren alue*, *Östersundo-minlahti / Sjöängen*. *Eteläisessä Sipoonkorvessa* (1) laji on oletettavasti runsaampi kuin tiedetään, laji on siellä joka tapauksessa säännöllinen. Paikkoja ja alueita, jossa pikkulepinkäisen reviiri on tavattu tietävästi vain yhtenä vuotena tarkastelujakson aikana, on kymmenkunta. Helsingin kan-nanarvioksi voidaan esittää 30–35 reviiriä. Pesintämenestys saattaa olla useilla paikoilla heikoh-koa, mihin viittaa reviirien autioituminen vuosien välillä ja vähäinen maastopoikueiden todettu määrä.

Varpunen *Passer domesticus*, vaarantunut

Varpusia oli laskenta-alueilla noin 110 paria. Tämä on vain murto-osa Helsingin pesimäkannasta eikä edustavia esiintymisalueita voi oikein nimetä. Kuitenkin *Etu-Viikin pellot* on maininnan arvoi-nen kohde, jossa v. 2017 todettiin 38 reviiriä, pääosin Helsingin yliopiston koetilalla. Vastaavasti *Tuomarinkartanolla* löytyi v. 2017 32 reviiriä.

Viherpeippo *Carduelis chloris*, vaarantunut

Lajin uhanalaisuus perustuu ensisijaisesti tauteihin, ei elinympäristömuutoksiin (Lehikoinen ym. 2013). Laskenta-alueilla tavattiin viherpeippoja yli 120 reviirillä. Lajia ei kuitenkaan laskettu taka-vuosina ja Helsingin todellista populaatiota, sen trendiä sekä edustavia pesimäalueita ei pysty käytettävissä olevan aineiston perusteella arvioimaan. Kuitenkin niukankin aineiston perusteella viherpeippo vaikuttaa vähentyneen Helsingissä merkittävästi noin vuodesta 2010 lähtien, ehkä jopa 70 %.

Kuva 9. Viherpeippo on vähentynyt myös Helsingissä. Kuva: Margus Ellermaa.

Punavarpunen *Carpodacus erythrinus*, silmälläpidettävä, edustavan alueen minimikriteeri: **4 reviiriä**

Laskenta-alueilla todettiin noin 150 reviiriä. Edustavimpia pesimäalueita Helsingissä ovat *Hakaniemi* (4 reviiriä), *Hemäkern* (5), *Iso-Huopalahti* (8), *Kissalampi-Suurlahti* (8), *Kivinokka-Fastholma* (4), *Vallisaari* (6), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (15), *Vuosaaren täyttömäki* (21), *Östersundominlahti* (22). Punavarpusta esiintyy jonkin verran myös laskettujen alueiden ulkopuolella, Helsingin pesimäpopulaatio on noin 175–225 paria.

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **2 paria**

Laskenta-alueilla todettiin noin 60 punatulkun paria. Noin kolme paria neliökilometrillä tai enemmän on havaittu seuraavilla alueilla: *Haltialan pohjoiset metsät* (5 paria), *Helsingin keskuspuiston keskiosat* (6), *Helsingin keskuspuiston eteläosa* (3), *Kasabergetin metsäalue* (5), *Kivinokka-Fastholma* (2), *Mustavuori* (2), *Uutelan pohjoisosan metsät* (2). Helsingin populaatio on todennäköisesti enintään 100 paria.

Peltosirkku *Emberiza hortulana*, LD 4.1, **erittäin uhanalainen**, edustavan alueen minimikriteeri: **1 reviiri**

Kymmenvuotisjakson aikana Helsingissä todettiin yksittäiset reviirit vain kolmella alueella: *Etu-Viikin pellot* (vuosina 2012–2014 ja v. 2016), *Haltialan pellot* (v. 2016) sekä *Hemäkern* (v. 2017). Lisäksi satunnaisia laulajia on tavattu muuallakin.

Pajusirkku *Emberiza schoeniclus*, vaarantunut, edustavan alueen minimikriteeri: **3 paria**

Laskenta-alueilla ynnättiin reilut 230 pesimäparia ja laskennat kattoivat kaikki laajat ja yhtenäiset pajusirkun elinympäristöt. Yksittäisiä reviirejä on tavattu muuallakin, mutta tällaisia paikkoja on suhteellisen vähän. Pajusirkun pesimäkanta Helsingissä lienee nykyään noin 250 paria.

Edustavimpia esiintymisalueita ovat tutusti isoimmat kosteikkoalueet: *Bruksviken* (3 paria), *Iso-Huopalahti* (25), *Kissalampi–Suurlahti* (6), *Porvarinlahti* (8), *Tahvonlahden alue* (3), *Torpviken* (4), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (138), *Östersundominlahti* (32).

Huomioita muusta lajistosta

Fasaani *Phasianus colchicus*

Tutkituilla alueilla fasaania esiintyi noin 25 reviirillä. Lajin sukupuolijakauma ei ole välttämättä tasainen. Fasaania esiintyy melko paljon nyt tutkittujen alueiden ulkopuolella mm. omakotitaloalueiden ja viheralueiden rajamailla. Helsingissä lienee fasaaneita yli 100 yksilöä. Fasaanikannan elinvoimaisuudesta ei vaikuta olevan tutkittua tietoa. On viitteitä, että Helsingissä laji on vähentynyt tarkastelujakson aikana ja jo ennen sitä.

Nuolihaukka *Falco subbuteo*

Erikoisseurannoissa on Helsingin alueella parhaimmillaan ollut noin 40 reviiriä (Tapio Solonen, kirjallinen tiedonanto). Pesimäkanta painottuu kosteikkojen ympäristöön ja saaristoon.

Lehtokurppa *Scolopax rusticolus*

Laskenta-alueilla lajia tavattiin noin 50 reviirillä. Lajia on tuskin paljoakaan laskettujen alueiden ulkopuolella, mutta toisaalta lajin runsautta on hankalaa selvittää.

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum*

Säännöllisiä reviirejä on tiedossa vain eteläisestä Sipoonkorvesta. Talvehtijana laji on melko yleinen Helsingissä.

Lehtopöllö *Strix aluco*

Lehtopöllöjä tavattiin laskennoissa 11 reviirillä. Lajia esiintyy myös laskenta-alueiden ulkopuolella. Lajin kanta on vaihdellut tarkastelujaksona noin 10–30 reviirin välillä, jakson keskellä oli "lama-vuosia" (T. Solonen kirjallinen ilmoitus).

Pikkutikka *Dendrocopos minor*

Laskenta-alueilla tavattiin noin 23 reviiriä, varsin monella näistä varmistettiin myös pesintä. Pikkutikkoja esiintyy lisäksi varsin paljon laskettujen alueiden ulkopuolella, laji näyttäisi kelpuuttavan varsin kapeitakin metsäkäytäviä, kunhan lehtipuusto dominoi. Hyvissä ympäristöissä, etenkin luhmaisissa tai muuten kosteissa lehtimetsissä pikkutikalle vaikuttaisi riittävän pesimäreviiriksi vain 20 hehtaaria. Suurimmat tiheydet saavutetaan merenlahtien reunakorvissa ja jokivarsilla. Helsingin pesimäkanta on vuosivaihtelut huomioiden 30–40 paria. Helsingin pesimäkanta on suhteellisen tiheä.

Kiuru *Alauda arvensis*

Kiuruja laskettiin noin 275 paria. Joitakin pienehköjä niittyjä ja peltoja ei tutkittu. Kannanarvioksi voidaan esittää 300–325 paria. Vahvimpia esiintymisalueita ovat *Niskalan pellot*, *Malmin lentokenttä* ja *Tuomarinkartanon alue*.

Luotokirvinen *Anthus petrosus*

Helsingissä pesii väli- ja ulkosaaristossa 20–30 paria luotokirvisiä. Enemmän kuin yksi reviiri, tässä tapauksessa kaksi, on todettu seuraavilla alueilla: *Isosaari (Peniniemi)*, *Länsi-Tonttu*, *Peninkari*, *Pitkäriivi*.

Sirittäjä *Phylloscopus sibilatrix*

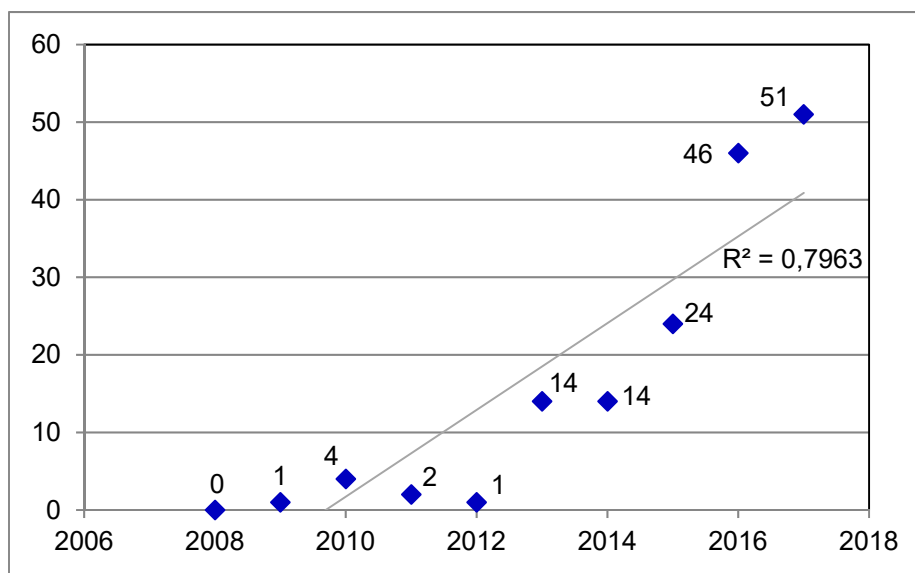
Helsingissä tavattiin laskenta-alueilla sirittäjiä noin 320 reviirillä pesimäaikaisen tiheyden yltäessä parhailla alueilla 20 reviiriin / km². Edustavimpia alueita ovat mm. *Kissalammen-Suurlahden alue*, *Mustavuori* sekä kaikki keskuspuiston ja Haltialan metsäalueet. Lajia tavattaneen jonkin verran tutkittujen alueiden ulkopuolellakin, Helsingin sirittäjäpopulaation voi arvioida 350–400 pariksi.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Pyrstötiainen on harvinainen pesimälintu Helsingissä. Lajia ei havaita pesimäaikaan edes vuosittain, joskin huonosti tutkitussa *eteläisessä Sipoonkorvessa* se saattaa esiintyä vuosittain. Havaintojen valossa pyrstötiaisen säännöllisin esiintymisalue on *Mustavuoren / Porvarinlahden* alue. Helsingin pesimäkannanarvio on tarkkailujakson ajalta 1–5 paria.

Urpiainen *Carduelis flammea*

Urpiainen on hetkessä yleistynyt "meri-Helsingin" vakiopesijäksi. Lajia ei havaittu pesimäaikaan kymmenisen vuotta sitten, kun vuonna 2017 todettiin jo ainakin 8 reviiriä. Pesintöjään on varmistettu jo useampi. Kaikki reviirit ovat olleet alle 1 km etäisyydellä merestä. Tämä vastaa lajin levinneisyyskuvaa Euroopassa: laji esiintyy lähinnä niillä alueilla, missä kesät ovat viileitä (Fennoskandian pohjoisosat, vuoristot ja meren rannikot, esim. Gedeon ym. 2014).

Kuva 10. Paikallisia urpiaisia koskevien havaintojen määrä (kpl) Helsingissä pesimäaika 1.6–15.7. Viiva kuvaa muutoksen trendiä.

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus*

Laji on havaittu Kasabergetin metsäalueella, Tahvonlahden alueella ja Kissalammen-Suurlahden alueella, kullakin yhdellä reviirillä. Viimeksi mainitulla kohteella laji esiintyi molemmissa laskennoissa vuonna 2008 ja vuonna 2017.

Nokkavarpunen *Coccothraustes coccothraustes*

Nokkavarpusia tavattiin laskenta-alueilla 17 reviirillä.

4 Kerääntyvät linnut

Helsingin merkittävimmät levähtäjäalueet ovat sisälahtien kosteikot ja väli- ja ulkosaariston matalikot. Suluissa annetaan tyypillisiä vuosittaisia kertymämääriä, ne eivät välttämättä sisällä absoluuttisia maksimeita. Useille kosteikkolajeille, joita ei käsitellä jäljempänä, ei ollut mahdollista erottaa merkittäviä levähdysalueita Helsingistä hyvin pienien määrien tai epäsäännöllisyyden takia. Sellaisia lajeja olivat esimerkiksi kaakkuri ja mustalintu. Keväisin jäiden lähdön aikoihin vesilintukertymiä voi syntyä milteipä minne vaan. Tällaisia epäsäännöllisiä paikkoja ei ole pääsääntöisesti huomioitu alueiden merkitystä lajeittain arvioidessa. Edustavia levähdysalueita arvioitaessa on käytetty lintuhavaintoaineistoa 1.1.2011–30.10.2017.

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor*, LD 4.2

Kallahdenniemen merialue on pitänyt pintansa edustavana esiintymisalueena (Ellermaa 2011): liki vuosittain tavataan 50–80 yksilön kertymiä, keväisin ja syksyisin. Lisäksi liki vastaavia määriä lasketaan keväisin säännöllisesti *Särkiniemi-Veijarivuoren* alueelta (40–60).

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*, LD 4.1

Laulujoutsenille edustavia, säännöllisiä kerääntymäalueita on erotettavissa kolme: syksyisin *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (20–40 yksilöä), syksyisin ja talvisin *Kallahden merialue* (15–25) ja keväin-syksyin *Kissalampi-Suurlahti* (10–25).

Metsähanhi *Anser fabalis*, LD 4.2, vaarantunut

Metsähanhesta on vähitellen tulossa vakituinen levähtäjä Viikin seudulla, määrissä on vielä suuria vuosittaisia vaihteluita (20–80 yksilöä). Metsähanhet vaikuttavat pysähtyvän keväisin pitempään, syksyisin pysähdykset ovat usein vain taukoja muuttolennossa. Kerääntymäalueena toimivat kolme vierekkäistä aluetta: *Etu-Viikin pellot*, *Taka-Viikin pellot* ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alue*.

Tundrahanhi *Anser albifrons*, LD 4.2

Tundrahanhen kerääntymiin pätee täsmälleen sama kuin metsähanheen. Kerääntymäalueena toimivat kolmen vierekkäisen alueen kokonaisuus: *Etu-Viikin pellot*, *Taka-Viikin pellot* ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alue*. Kertymien yksilömäärätkin täsmäyvät metsähanhen vastaaviin lukuihin (20–80 yksilöä).

Merihanhi *Anser anser*, LD 4.2

Merihanhia tavataan säännöllisesti 10–30 yksilön määriä kolmella vierekkäisellä alueella: *Etu-Viikin pellot*, *Taka-Viikin pellot* ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alue*.

Valkoposkianhi *Branta leucopsis*, LD 4.1

Pääkaupunkiseudun syyskanta on ollut viime vuosina noin 10 000 yksilöä. *Etu-Viikin pellot* (4 000–5 000), *Niskalan pellot* (3 000–5 000), *Taka-Viikin pellot* (3 000–4 000), *Talosaaren laitumet* (500–1 000), *Tuomarinkartano* (1 000–3 000). Suosituimpien ruokailupaikkojen lisäksi isoja määriä tavataan satunnaisesti muuallakin, esimerkiksi *Ala-Malmin pelloilla* (1 500–4 000). Ruokailualueiden ohessa on huomattava, että alueen populaatio käy säännöllisesti yöpymässä *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*.

Haapana *Anas penelope*, LD 4.2, vaarantunut

Vanhankaupunginlahden Natura-alueella on havaittu liki vuosittain vähintään 200 yksilön kerääntymiä huippusummien yltäessä yli 500 yksilöön. Lisäksi säännöllisinä hyvinä syyslevähdyspaikkoina erottuvat *Kajuuttaluodot* (40–80), *Suomenlinnan luodot-Harakka* (50–100 yksilöä), *Särkiniemi-Veijarivuori* (30–60), *Töölönlahti* (50–100), *Yliskylänlahti* (30–40).

Harmaasorsa *Anas strepera*, LD 4.2

Harmaasorsakertymät ovat suurimpia *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*, jossa liki vuosittain havaitaan yli 40 yksilön kertymä maksimimäärien noustessa 80 yksilöön. Muita vakiintuneita levähdysalueita on nykyään *Tiiraluoto* ympäristöineen (12–24 yksilöä).

Tavi *Anas crecca*, LD 4.2

Muutama säännöllinen kerääntymisalue erottuu aineistossa: *Iso-Huopalahti* (60–90), *Talosaaren laitumet* (keväisin 30–150), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (400–600). *Iso-Huopalahdelle* ja *Vanhankaupunginlahdelle* kertyy kymmeniä taveja myös kesäksi sulkimaan.

Jouhisorsa *Anas acuta*, LD 4.2, erittäin uhanalainen

Yli kuuden yksilön kerääntymiä havaitaan säännöllisesti vain *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* (15–20).

Lapasorsa *Anas clypeata*, LD 4.2

Syksyisin lapasorsia kerääntyy selvästi eniten *Iso-Huopalahdelle* (30–60) ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alueelle* (60–90 yksilöä, joskus yli 100). Keväisin määrät em. alueilla ovat tyypillisesti 20–30 yksilöä. Keväisin pieniä määriä (10–20) yksilöä kertyy myös seuraaville alueille: *Kissalampi-Suurlahti* ja *Torpviken*. *Iso-Huopalahti* on alkanut kerätä isompia määriä lapasorsia vasta vuodesta 2013 alkaen.

Punasotka *Aythya ferina*, LD 4.2, erittäin uhanalainen, maailmanlaajuisesti vaarantunut

Punasotkakertymät ovat olleet pieniä, mutta joitakin säännöllisiä alueita erottuu: *Iso-Huopalahti* (keväisin 5–10), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (keväisin ja syksyisin 15–25) sekä *Yliskylänlahti* (keväisin ja syksyisin 5–10 yksilöä).

Tukkasotka *Aythya fuligula*, LD 4.2, erittäin uhanalainen

Merkittävimmät säännölliset kerääntymisalueet ovat *Kallahdenniemen merialue*, josta on raportoitu 100–300 yksilön kerääntymiä keväin syksyin sekä *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* samankaltaisilla kerääntymillä. Pääkaupunkiseudulla tavattiin marraskuussa 2013 isoja kertymiä (500–1500 yksilöä) lyhytaikaisesti useassa paikassa.

Lapasotka *Aythya marila*, LD 4.2, erittäin uhanalainen.

Helsingin edustavin kerääntymäalue on *Kallahdenniemen merialue*, jossa tavataan pääosin syksyisin 10–50 yksilön kerääntymiä. *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* tavataan vastaavia määriä, mutta epäsäännöllisemmin.

Haahka *Somateria mollissima*, LD 4.2, vaarantunut

Haahka esiintyy pesimäpaikkojen ulkopuolella merkittävästi Halliluodon lounaisella matalikolla ja Koirasaaren matalikolla. Näille alueille kertyy säännöllisesti yli 500 haahkaa, jotka sulkevat täällä ja viihtyvät paikalla toukokuun lopulta syyskuulle asti.

Alli *Clangula hyemalis*, LD 4.2, maailmanlaajuisesti vaarantunut

Allin globaali populaatio on vähentynyt lyhyessä ajassa jopa 70 % (BirdLife 2017). Maailman populaatio talvehtii pääasiassa Itämerellä. Alli on luonnonsuojelullisesti merkittävin lintu Helsingissä. Alli alkoi esiintyä Porkkalasta itään jäävällä alueella merkittävässä määrin vuonna 2010 lajin ollessa aikaisemmin vähälukuinen alueella (ainakin vuosikymmeniin). Lajin esiintymiskuvaan on mitä ilmeisimmin vaikuttanut meriveden suolapitoisuuden muutos, vuodesta 2004 alkaen on ollut muutamia suolapulsseja, jotka ovat yltäneet keskiselle Suomenlahdelle (Lindberg 2016). Suolapulsseja oli 2004, 2006 ja 2010–2011, kun suolaisuus sitä ennen vuosia 1990–2003 oli melko tasaista. Noin 5 promillea ylittävä suolapitoisuus on edellytys allin tärkeän ravintokohteen sinisimpukan esiintymiselle ja tämän kriittinen pitoisuus on siirtynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana idemmäksi sinisimpukan runsastuessa samalla (M. Westerborn, suullinen tiedonanto). Muita merkittäviä ekologisia muutoksia, jotka voisivat selittää allin yhtäkkisen runsastumisen, ei ole tällä alueella tarkastelujakson ajalta tiedossa (Seppo Knuuttila / SYKE, suullinen tiedonanto).

Alleja on vuodesta 2010 alkaen esiintynyt paljon ja jopa yli 1 % maailman populaatiosta pysähtyy vuosittain täällä. Helsingin väli- ja ulkosaaristossa on matalikkokokonaisuus, joka laajuutensa vuoksi kerää vuosittain, pääosin syksyisin ja talvisin, jopa 10 000 allia ja joinakin syksyinä jopa yli 20 000 allia. Allipopulaatio liikkuu yleisesti eri matalikkojen välillä saman kauden aikana, mutta millä matalikolla on keskimäärin eniten alleja näyttää vaihtelevan eri vuosina – oletettavasti ravinnon saatavuuden mukaan. Häiriöiden osuessa kohdalle (meriliikenne, pedot) allit usein vaihtavat paikkaa viereiselle matalikolle. Lisäksi allit yöpyvät usein eri paikoilla kuin missä ovat päiväsaikaan. Matalikot muodostavat täällä selvästi kokonaisuuden, joka on osiensa summaa merkittävämpi.

Kuva 11. Alleja kertyy loppusyksystä Helsinkiin tuhatmäärin. Kuvassa on vanha koiras.
Kuva: Margus Ellermaa.

Alleja on kartoitettu tehostetusti Uudellamaalla syksyllä 2011 (Ellermaa & Lehikoinen 2011). Silloin Helsingin alueesta katettiin vain läntisimmät merialueet. Kaksi vuotta myöhemmin kartoitettiin tehostetusti Helsingin merialueen alleja (Nieminen 2015) ja todettiin allien kerääntyvän myös itäisemmille matalikoille. Niemisen tarkan selvityksen perusteella allit viihtyvät syksyllä ja talvisin koviilla pohjilla eli paikoilla, missä ravinnoksi on tarjolla lähinnä sinisimpukkaa. Keväisin, viimeistään maaliskuun lopulta alkaen allin pääravinto vaihtunee myös Helsingissä kalojen kutuun, mikä aiheuttaa kaksi muutosta. Ensinnäkin allit hajaantuvat enemmän ja merkittävät ruokailualueet muuttuvat. Kokonaispopulaatiokin on pienempi, mahdollisesti avainravinnon rajoitetumman saatavuuden vuoksi. Ennen pois muuttoa pesimäalueille allin pääravintoa on ainakin eteläisellä Itämerellä kalojen kutu (jopa yli 90 %, Maier 2015).

Allille edustavilla alueilla on havaittu tuhansia alleja ainakin joinakin syksyinä ja talvina, useimmilla alueilla liki vuosittain: *Halliluodon lounainen matalikko* (>5000), *Katajaluodon matalikko* (>4 000), *Koirasaaren matalikko* (>8 000), *Kuivasaaren matalikkoalue* (>3 500), *Rysäkarin matalikko* (>5 000), *Santahaminan itäinen matalikko* (>1 000), *Ådholmin saaristoalue* (>3 000). Maalis-huhtikuussa selvästi tärkein alue on *Kallahdenniemen merialue* (>1 000), jossa kutee ainakin silakkaa. Lisätietoja tarvittaisiin edelleen allin esiintymisestä Sipooseen rajautuvalla Helsingin merialueelta. Allin huomioimisen kannalta on tärkeää hyvä veden laatu, häiriöttömyys vakiintuneiden kulkuväylien ulkopuolella, metsästykseltä rauhoitettu alueverkosto ja ruokailumatalikkojen säilyminen teollisen käytön ulkopuolella (esim. läjitykset, voimalat, maa-ainesotto).

Pilkkasiipi *Melanitta fusca*, LD 4.2, kansallisesti erittäin uhanalainen, maailmanlaajuisesti vaarantunut

Pilkkasiipiä on pieniä määriä ulkomeren matalikoilla muiden merisorsien tapaan. Sekä havainto- että yksilömäärät ovat olleet kasvussa viime vuosina (katso edellä kuva 3). Ainakin *Koirasaaren matalikko* (40–50) ja *Länsi-Toukin* matalikko (20–30) keräävät pilkkasiipiä. Vuoden 2017 havaintojen perusteella myös *Kuivasaaren matalikko* on hyvin merkittävä (50–100 yksilöä). Isoja määriä havaitaan loppukeväästä loppukesään, joskus myös syksyisin. Kerääntymien kasvu voi olla sidoksissa sinisimpukkamäärän kasvuun (katso allin laiteksti edellä).

Kuva 12. Pilkkasiipi on maailmanlaajuisesti uhanalainen säännöllisesti Helsingissä esiintyvä lintulaji.

Uivelo *Mergellus albellus*, LD 4.1

Uiveloita kerääntyy alkukeväästä ja loppusyksystä pieniä määriä muutamalle aallokolta suojassa olevalle paikalle. *Iso-Huopalahti* (kevään-syksyin 15–25 yksilöä), *Kallahdenniemen merialue* (pääosin keväisin 10–20), *Kalkkisaarensalmi* (keväisin 10–20), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (kevään-syksyin 30–50).

Tukkakoskelo *Mergus serrator*, LD 4.2, erittäin uhanalainen

Pesimäpaikkojen ulkopuolella selkeä kerääntymisalue on *Kallahdenniemen merialue*, johon keväisin kerääntyy 10–30 yksilöä.

Isokoskelo *Mergus merganser*, LD 4.2, vaarantunut

Keväisiä yli 100 yksilön kerääntymiä on jäiden lähdön jälkeen lähinnä *Vanhankaupunginselällä*, vuosittain yli 250–450 yksilöä. Loppusyksystä ja alkutalvesta suurimmat kerääntymät ovat olleet *Vanhankaupunginselän* (100–175) lisäksi *Kallahdenniemen merialueella* (100–300),

Seurasaaarenselällä (100–300) ja *Yliskylänlahdella* (100–150). Kausittaisiin huippukertymäpaikkoihin vaikuttaa jonkin verran jääreunan ja avoveden sijainti. Isokoskelon huomioon ottamisen kannalta on tärkeää veden hyvä laatu, ravintoketjujen kunnostus mm. petokalojen suojelun avulla (Eriksson ym. 2009).

Silkkiuikku *Podiceps cristatus*, LD 4.2, silmälläpidettävä

Pesimäpaikkojen ulkopuolisia kertymäpaikkoja ovat *Kallahdenniemen merialue* (50–60 yksilöä keväisin ja syksyisin) ja *Santahaminan itäinen matalikko* (kesäisin 50–120 yksilöä). Joinakin vuosina pesimäpaikkojen jäidenlähtöä kertyy odottamaan huomattava määrä Lauttasaaren edustalle.

Kurki *Grus grus*, LD 4.1

Kurkia levähtää säännöllisesti aivan pieniä määriä *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*, harvoin kymmentä yksilöä enempää.

Meriharakka *Haematopus ostralegus*, LD 4.2

Meriharakoita kertyy säännöllisesti ruokailemaan laajimmille merenläheisille nurmikoille – varsin monessa paikassa. Tältä osin meriharakkaa voi helposti verrata valkoposkihanheen. Edustavimmiksi alueiksi nousevat aineistossa *Iso-Huopalahti* (30–50) ja *Korkeasaari* (20–40), jossa tavataan lintuja koko pesimäkauden huhtikuulta heinäkuun lopulle. Iso-Huopalahden kerääntymässä oma osuutensa on laajoilla lähialueen nurmikoilla Talissa ja Vermossa. Lisäksi maininnanarvoinen ilmiö on meriharakoiden kertyminen keväällä jäiden lähdön aikaan säännöllisesti Kuusisaaren salmeen jälle. Huhtikuissa siellä tavataan usein kymmeniä lintuja.

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*, LD 4.2

Vanhankaupunginlahden Natura-alueella on tavattu syksyisin säännöllisesti 600–800 yksilöä, mutta maksimi on ollut jopa 1000 yksilöä. Todella hyvä kerääntymisalue on syksyisin heinäkuusta alkaen myös *Malmin lentokenttä* (300–500 yksilöä). *Etu-Viikin pelloilla* tavataan syksyisin 200–300 yksilöä. Lisäksi syksyisin erottuva kerääntymisalue on *Niskalan pellot*, jossa on ynnätty säännöllisesti 90–110 yksilöllä.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria*, LD 4.2

Helsingissä levähtää melko vähän kapustarintoja. Edustavin alue on *Niskalan pellot* (20–30 yks), lukumäärät ovat keskimäärin suurempia keväisin. Lisäksi yli kymmenen yksilön määriä (10–20) on tavattu säännöllisesti *Etu-Viikin pelloilla* ja *Malmin lentokentällä*. Jälkimmäisellä paikalla lajia tavataan lähinnä syksyisin. Näiden paikkojen lisäksi kapustarintoja ei oikeastaan tavata Helsingissä säännöllisesti missään muualla.

Tylli *Charadrius hiaticula*, LD 4.2, silmälläpidettävä

Tyllejä kerääntyy säännöllisesti *Kissalampi-Suurlahdelle*: säännöllisesti 20–40 yksilöä, poikkeuksellisesti jopa 200 yksilöä. Kerääntymät painottuvat syksyyn, mutta huippusummat on tavattu keväisin. *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* on tavattu tyypillisesti niin ikään 20–40 yksilön

kerääntymiä keväin ja syksyin. *Etu-Viikin pelloilla* on havaittu säännöllisesti 15–25 yksilöä, pääosin elokuussa. Edustava ja säännöllinen alue on lisäksi *Malmin lentokenttä*, jossa elokuusin on tavattu säännöllisesti 10–25 yksilöä.

Suokukko *Calidris pugnax*, LD 4.1, äärimmäisen uhanalainen

Suokukolla on muutamia säännöllisiä kertymäalueita: *Etu-Viikin pelot* (syksyisin 110–240), *Iso-Huopalahti* (keväisin ja syksyisin 20–60), *Malmin lentokenttä* (syksyisin 20–75), *Niskalan pelot* (syksyisin 50–250), *Taka-Viikin pelot* (syksyisin 70–200), *Tuomarinkartano* (40–250), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (keväisin 50–100, syksyisin 200–600).

Lapinsirri *Calidris temminckii*, LD 4.2, erittäin uhanalainen

Säännöllisesti 10 yksilöä tai enemmän on tavattu vain *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*.

Suosirri *Calidris alpina alpina*, LD 4.2, silmälläpidettävä

Aineistossa erottuu muutama säännöllinen levähdyspaikka: *Matalakari* (syksyisin 15–30 yksilöä), *Kissalampi-Suurlahti* (keväisin ja syksyisin 10–200), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (syksyisin 40–100). Saaristossa on todennäköisesti muitakin säännöllisiä levähdyspaikkoja, missä levähtää säännöllisesti pieniä määriä (esim. *Kajuuttaluodot*).

Mustaviklo *Tringa erythropus*, LD 4.2, silmälläpidettävä

Merkittäviä määriä havaitaan säännöllisesti *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*, etenkin keväisin tavataan säännöllisesti 20–30 yksilöä. Lisäksi *Iso-Huopalahdella* on tavattu touko-kesäkuussa 10–15 yksilöä.

Valkoviklo *Tringa nebularia*, LD 4.2

Valkoviklolla erottuu muutama säännöllinen levähdysalue: *Kissalampi-Suurlahti* (keväin-syksyisin 10–20 yksilöä), *Talosaaren laitumet* (keväisin 10–15 yksilöä), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (keväin-syksyisin 15–25).

Liro *Tringa glareola*, LD 4.1, silmälläpidettävä

Merkittäviä määriä havaitaan säännöllisesti vain *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella*, keväin-syksyisin havaitaan säännöllisesti 150–200 yksilön kerääntymiä. Muualla yli 30 yksilön kertymät vaikuttavat epäsäännöllisiltä, mutta useasti tämä raja on ylitetty *Iso-Huopalahdella* ja *Kissalampi-Suurlahdella*.

Punajalkaviklo *Tringa totanus*, LD 4.2

Punajalkavikloja tavataan kerääntyminä kahdella alueella: *Talosaaren laitumet* / *Torpviken* ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alue*. Molemmilla paikoilla on keväisin ja kesäisin tavattu 10–20 yksilön kerääntymiä.

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*, LD 4.2, vaarantunut

Säännöllisiä keräntymiä on tiedossa vain muutamalta alueella: *Etu-Vikin pellot* (kevään syksyin 25–40 yksilöä), *Iso-Huopalahti* (10–25), *Niskalan pellot* (10–30), *Vanhankaupunginlahden Natura-alue* (90–130, keväisin kertymät ovat keskimäärin syksyä pienemmät). Lajin piilottelevuuden vuoksi muutamalla muullakin alueella saattaa olla merkitystä, mutta määriä ei ole dokumentoitu.

Heinäkurppa *Gallinago media*, LD 4.1, äärimmäisen uhanalainen

Helsingissä on kolme säännöllistä syyslevähdysaluetta, jossa lajia havaitaan liki vuosittain. Laji on piilotteleva ja läheskään kaikkia yksilöitä ei havaita. *Malmin lentokenttäalue* on näistä paras, vaikka havainnointi on tuolla alueella niukkaa. Lajia on etsitty kerran per syksy ja on löydetty vuodesta 2003 alkaen kahdellatoista käynnillä neljästätoista! Maksimimäärä 12 on Suomen kaikkien aikojen suurimpia keräntymiä tällä lajilla. Alue on valtakunnallisesti arvokas heinäkurpalle. Alueen esiintymää ollaan mahdollisesti turmelemassa kaavoittamalla alue asuinalueeksi. Malmin lentokentän lisäksi säännöllisiä syyskeräntymäpaikkoja ovat *Etu-Viikin pellot* (5–6) ja *Niskalan pellot* (2–3).

Tervapääsky *Apus apus*, vaarantunut

Laji keskittyy säännöllisesti touko–elokuussa muutamille paikoille. Yli 500 yksilön kertymiä tavataan säännöllisesti *Etu-Viikin pelloilla*, *Niskalan pelloilla* (maksimi 3000) ja *Vanhankaupunginlahden Natura-alueella* (maksimi 2200).

Koskikara *Cinclus cinclus*, vaarantunut

Helsingissä on viime vuosina tavattu karoja säännöllisesti neljällä paikalla: *Pitkäkoski-Ruutinkoski* (3–4), *Helsingin keskuspuiston keskiosien* Haaganpuro (2–3), *Vantaan alajuoksun* Vanhankaupunginkoski (3) ja *Longinojan keskijuoksu* (2–3).

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Helsinkiin muodostuu heinäkuisin yksi iso keräntymä, jossa on vuodesta riippuen 3000–6000 yksilöä. Keräntymä pysyy täällä lokakuulle asti. Yöpymispaikkana toimii pääasiassa Vanhankaupunginlahden Natura-alue. Täältä linnut hajaantuvat läheisiin kaupunginosiin ruokailemaan, mutta merkittävimpinä ruokailualueina (säännöllisesti yli 300 yksilöä) toimivat *Etu-Viikin pellot*, *Niskalan pellot* (maksimi 4500 yksilöä), *Taka-Viikin pellot* ja *Tuomarinkartano*. Osa säännöllisistä ruokailualueista on siis jopa yli seitsemän kilometrin päässä yöpymispaikasta.

Kuva 13. Kottaraisen kerääntymät ovat välillä näyttäviä. Kuva: Margus Ellermaa.

5 Merkittävät lintualueet Helsingissä

Tässä kappaleessa on listattu sellaiset alueet, jotka ovat merkittäviä yhdelle tai useammalle suojellisesti merkittävälle lintulajille. Kuvattavat alueet ovat aakkosjärjestyksessä. Alueen nimen jälkeen on lisätty BirdLife Suomen lintualueetietokannan kuusinumeroinen aluekoodi, jos alue on tietokannassa. Aluekuvauksen lisäksi mainitaan alueen edustavat pesimälinnut ja levähtäjät, mikäli ne on mainittu edellä lajikatsauksissa. Aluekuvauksissa on hyödynnetty mm. kuvauksia Natura-lomakkeilla ja julkaisuissa: Aspelund & Paaer 2009, Erävuori ym. 2015, Haapanen ym. 2017, Hirvonen 1984, Honkanen 2006, Ojala & Kiiski 2015, Nieminen 2009, Yrjölä ym. 2012, Yrjölä ym. 2015. Monen alueen osalta on hyödynnetty myös kyseisen alueen inventoineen henkilön muistiinpanoja (henkilöt on mainittu kiitoksissa). Yhteenveto alueista perustilastoineen on raportin alussa taulukossa 1. Kunkin alueen yhteydessä on mainittu yleisellä tasolla, mitä pitäisi ottaa huomioon kyseisen alueen linnuston huomioon ottamisessa.

1. Ahvensaari-Ahvenkivi

Pinta-ala 12 ha, aluekoodi 210551.

Alue on karikkoisen alueen keskellä oleva luotokaksikko Kallahdenniemen kupeessa. Ne ovat kovassa virkistyskäytössä, mikä aiheuttaa pesimälinnustolle usein tuhoja. Molemmalla luodolla on suunnilleen saman verran pesiviä lintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (3) ja tiirat (47).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

2. Bruksviken

Pinta-ala 41 ha, aluekoodi 210244

Bruksviken sijaitsee Helsingin itäosassa Vuosaaren sataman pohjoispuolella. Se muodostaa kokonaisuuden muiden lähialueen kosteikkojen kanssa. Alue ulottuu Kantarnäsistä Revenin saaren eteläkärjen kautta Ribbingön lounaiskulmaan. Lahti rajoittuu lounaassa Kantarnäsin rantakallioihin, länsipuolella metsään, luoteessa ja pohjoisessa peltoihin ja itäpuolella Ribbingön tiehen. Metsäiset Revenin ja Sävörenin saaret jakavat vesialueen kahteen osaan. Länsirannalla lahteen laskee kaksi pientä ojaa. Vesialue on matalaa. Bruksvikenin länsiosan vesialueella uloimpana on kaislakasvustoja, joiden lomassa vesilinnut erityisesti viihtyvät. Kaislavyöhykkeen pohjoispuolella on laaja yhtenäinen ruoikko, joka jatkuu myös Revenin itäpuolelle. Ruoikon takana on luhtaniittyä. Koillispuolella sitä reunustaa tervaleppälehto ja luoteispuolella on kapea pensasvyö. Lahden länsirannalla niittyvyöhyke kapenee ja ruoikko rajoittuu melkein suoraan rehevään rantametsään. Kantarnäsin tyvessä on tiheää tervalepikköä. Sävörenissä on pieni metsikkö, jonka länsireunassa kasvaa tervalepikköä. Revenin pohjoisosassa kasvaa kuusivaltaista metsää, mutta etelämpänä kalliolla kasvaa myös vanhoja mäntyjä. **Alueen edustavin pesimälajisto: merihanhi (1), tukkasotka (3), silkkiuikku (26), nokikana (5) ja pajusirkku (3).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus kaikkina vuodenaikoina, hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen.*

3. Eteläinen Sipoonkorpi

Pinta-ala 931 ha, aluekoodi 211170

Eteläiseen Sipoonkorpeen kuuluu pääosin Helsingin kaupunkiin liitettyä maata Sipoonkorven eteläosassa, Porvoon moottoritien pohjoispuolella. Alueen itäreunassa on pieni pala Sipoon puolella. Alueesta osa on valtion omistamaa ja liitetty Sipoonkorven kansallispuistoon. Lisäksi Helsinki omistaa alueesta jopa kolmasosan – kyseiset alueet ovat linnustollisesti edustavimpia. Alueella on kolme lampea: Storträsk, Gumböleträsk (osin Vantaan puolella) ja Hältingträsk. Alueen vahvuus on sen laajuus ja hyvä kytkeytyneisyys. Se pystyy ainoana alueena Helsingissä pitämään yllä liki koko vakituista eteläsuomalaista metsälintulajistoa. **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (9), teeri (3), metso (2), mustakurku-uikku (3), mehiläishaukka (1), metsäviklo (6), kehrääjä (7), huuhkaja (1), palokärki (4), kangaskiuru (1), töyhtötiainen (11), hömötiainen (17), pikkulepinkäinen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: alueen laajuudesta johtuen hoito- ja käyttösuunnitelma on tarpeen.*

4. Etu-Viikin pellot

Pinta-ala 91 ha, aluekoodi 210440

Etu-Viikki on pääosin Helsingin yliopiston hallinnoimaa koetila-aluetta. Noin 50 % alueesta on laitumena ja muut erinäisinä peltoina. Alueen reunalla on rakennuskompleksi, jossa on opetustiloja, liikkeitä, Gardenia, museo, navetat ja hieman asutusta. Alueen läpi kulkee kaksi valtaojaa. Viikin-oja laskee Purolahteen ja Säynäslahden puro laskee Säynäslahteen. Pellot ovat salaojitettuja ja Säynäslahteen rajautuvaa peltoa pidetään kuivana pumppaamalla. Vuonna 2016 alueen pohjoisosaan Viikintien varten perustettiin muutaman aarin hulevesikosteikko, joka alkoi kerätä jo seuraavana vuonna vesilintuja. Laitumilla on pari metsäsaarekettä, josta toista kutsutaan Uurnalehdoksi. Metsäsaarekkeet ovat myös laidunnuksessa ja hakamaamaisia. Peltojen keskellä on myös lato. Pelloilla on merkitystä sekä levähtävälle että pesivälle linnustolle. Se on osa Viikin-Vanhankaupunginlahden kokonaisuutta, sillä monet lahdella pesivistä vesilinnuista ja kahlaajista käyvät pelloilla ruokailemassa/pesimässä ja toisin päin. **Alueen edustavin pesimälajisto: töyhtöhyppä (19), punajalkaviklo (2), haarapääsky (5), niittykirvinen (9), peltosirkku (1).** Alueen merkitys levähtäjille: metsähanhi (20–80), tundrahanhi (20–80), valkoposkihanhi (4 000–5 000), kapustarinta (10–20), töyhtöhyppä (200–300), tylli (15–25), suokukko (110–240), heinäkurppa (5–6), kottarainen (>300). Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: maatalouden luonnonmukaistaminen. EU:sta on esimerkki noin Viikin kokoisesta maataloustilasta, joka on markkinaehtoisesti kasvattanut toimintansa voittoa ja samalla liki kolminkertaistanut suojelullisesti arvokkaan pesimälajiston lyhyessä ajassa (Morris ym. 2010). Esimerkiksi maanmuokkauksien ajoitus, pesien huomioiminen maanmuokkauksissa, viherpeitteisyys talvisin, leveät reunavyöhykkeet ja alavimpien alueiden tulvittaminen keväisin auttavat kaikki linnustoa.

Kuva 14. Punajalkavikloja pesii Etu-Viikin pelloilla, mutta ne käyvät ruokailemassa tiuhaan Vanhankaupunginlahden Natura-alueella. Kuva: Margus Ellermaa.

5. Hakalanniemi

Pinta-ala 23 ha, aluekoodi 210439

Hakalanniemi on harjomainen selänne ja rajautuu Vanhankaupunginlahteen sen koillispuolella. Alue on pääosin tuoretta, jopa rehevää rinnemetsää, alavimmilla alueilla on lehtoa. Alue käsittää myös niittyä ja pari pientä kalliota. Alueella on arboretum ja muutama hehtaari tavanomaista istutusmetsää. Hakalan metsäalueet ovat säilyneet pitkään ennallaan, puusto on ikääntynyt ja aukko-paikat ovat vähitellen jääneet varjoon. Hakalanniemen Keinumäellä sijaitseva lintutorni on Uudenmaan ensimmäinen lintutorni (rakennettu v. 1984). Tornin rakentamisen aikaan sen vieressä oli vielä laajalti avointa niittyä ja kallioketoa, nyt avoin alue on selvästi vähentynyt. **Alueen edustavin pesimälajisto: punavarpunen (4).** Muu lajisto: alueen niittylaikut keräävät hyönteissyöjiä: satakieliä, kerttujen kerttusia. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: arboretumin ja niittylaikujen avoimuuden ennallistaminen ja ylläpito, matalien pensaiden suosiminen korkeaksi kasvavien puiden kustannuksella.*

6. Hallainvuori

Pinta-ala 56 ha, aluekoodi 210770

Hallainvuori on yksi osa koillisesta lounaaseen johtavalla metsäselänteellä. Se on samalla osa Helsingin yhdestä nk. vihersormesta. Lännessä se rajautuu Taka-Viikin peltoihin ja idässä Myllypuron omakotitaloalueeseen. Aluetta hallitsevat jyrkät kalliot ja mäntyvaltaiset kangasmetsät, joita pienialaiset kalliosuot pilkkovat. Luoteisreunalla kasvaa kapea kaistale varttunutta kuusikkoa ja lounaisreunassa havupuuvältaista, harvennushakattua sekametsää, jonka pohjoisreunassa on pieni suo. Aivan Viikintien reunassa on pienialainen, luontotyyppinä suojeltu pähkinälehto. Alueen kaakkoiskulman kallioiden väleissä kasvaa kuusivältaista, kosteahkopohjaista kangasmetsää. Suuren ulkoilijamäärän vuoksi Hallainvuorella risteilee tiuhaan polkuja ja kallioalueiden kasvillisuus on paikoin hyvin kulunut. Alueen metsälinnusto on selvästi edustavampi kuin puistojen ja puistometsien. Alueesta 20 hehtaaria on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 (Erävuori ym. 2015). **Alueen edustavin pesimälajisto: töyhtötiainen (1) ja hömötiainen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: soiden pitäminen luonnontilaisina, virkistyspaineen ohjaus, lahoppuun riittävä määrä.*

7. Halliluodon lounainen matalikko

Pinta-ala 930 ha, aluekoodi 210746

Halliluodon matalikko on kantakaupungilta katsottuna kaukaisinta merialuetta. Alue käsittää laajalti alle 20 metriä syvää vesialuetta. Alueen pohjoisreunalla on muutaman karin ja luodon jono. Alueella levähtää etenkin nk. merisorsia. Alle 20 metriä syvät vesialueet ovat vesilinnustolle tärkeitä, sillä syvemmillä alueilla ei enää esiinny kovinkaan paljon eliöstöä eikä tuon syvemmälle linnut pysty pohjassa sijaitsevan ruuan perässä sukeltamaan. Alueella levähtävät linnut liikkuvat muillakin lähimatalikoilla, mm. Espoon Stenskarin ympäristössä. **Alueen merkitys levähtäjille: haahka (>500), alli (>5000).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten merireittien ulkopuolella, hyvä vedenlaatu, metsästykseltä rauhoittaminen, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

8. Haltialan aarnialue

Pinta-ala 23 ha, aluekoodi 210778

Alue on vuonna 1984 virallisesti suojeltua aarnimetsää, mutta se rauhoitettiin hakkuilta jo 1930-luvulla. Täällä on paljon mustikkatyyppin kuusimetsää – seassa koivua, leppää, haapaa, pihlajaa. Lahopuuta on huomattavan paljon, mikä kerää alueelle tikkoja. Keskiosissa on kallioista sekametsää, jossa esiintyy myös mäntyä. Alue on myös virkistyskäytössä. Aarnialueen ”Aarnipolku” yhtyy Korpipolun kanssa aarnialueen luoteiskulmassa. Korpipolku on vuonna 2011 rakennettu 1,2 km pitkä luontopolku, jonka aiheena on metsän ennallistaminen luonnontilaiseksi. Keskeisin kohde on itäosan rehevä, noin 10 hehtaarin laajuinen lehtokorpilaakso, joka on ollut ojitettuna 1900-luvun alkupuolelta lähtien. Ojat padottiin vuonna 2005 vedenpinnan nostamiseksi luontaiselle tasolle.

Haltialan aarnialue on hyvin kytkeytynyt ja jatkuu vanhan metsän alueena länteen. Alue on rajattu erillisenä lintualueena seurannallisista syistä ja on erottamaton osa länteen jatkuvan metsäalueen kanssa (Haltialan pohjoiset / eteläiset metsät, kts. alempana). Tarkastelualue on sen verran pieni, että isoreviiriset linnut eivät yksinään tule toimeen tällä alueella ja edustavuustarkastelussa on käytetty reviirimäärän sijaan vain plussaa. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaapäätikka (+), palokärki (+), pohjantikka (1), pikkusieppo (2), työttötiainen (1), hömötiainen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: virkistyskäytön ohjaaminen merkitylle polulle.*

9. Haltialan eteläiset metsät

Pinta-ala 118 ha, aluekoodi 210776

Alue on pääosin tuoretta ja lehtomaista kuusi- tai kuusivaltaista sekametsää. Luoteisosassa Haltiavuoren alue kasvaa harvaa kalliomännikköä, missä on vähän avokalliota. Lehtimetsää kasvaa laajemmin vain itäisessä osassa. Soistuvia metsiä ja korpia on jonkin verran. Paikoin löytyy pystyyn kuolleita puita, suurin osa niistä on soiden ennallistamisen ansiosta hukkuneita. Paikoin löytyy myrskyn kaatamia lahoavia runkoja. Alueella on kova virkistyspaine ja alue on ulkoilupolkujen kirjomaa. Polkuja on paljon enemmän kuin peruskartassa näkyy. Alueesta merkittävä osa on ehdolla luonnonsuojelualueeksi (Erävuori ym. 2015). **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (1), palokärki (+), pohjantikka (1), idänuunilintu (5), pikkusieppo (5), hömötiainen (1).** Muu lajisto: siirtäjä (17). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: metsän kerroksellinen rakenne, kosteuden säilyminen, vaikeakulkuisten paikkojen luominen tai säilyttäminen virkistyspaineen ohjautumiseksi virallisille reiteille. Pohjantikan kannalta on olennaista pystyyn kuolleiden kuusien riittävyys.*

10. Haltialan pohjoiset metsät

Pinta-ala 119 ha, aluekoodi 210777

Alue on pääosin kuusikkoja tai kuusivaltaista sekametsää. Pohjoisreunassa on harvaa kalliomännikköä, vähän avokalliotakin. Lehtimetsää on merkittävämminkin läntisessä osassa, joitakin pieniä laikkuja muuallakin. Soistuneita metsiä on jonkin verran, osa niistä on ennallistettu vanhoja ojia patoamalla. Paikoin löytyy pystyyn kuolleita puita ja paikoin myrskyn kaatamia lahoavia runkoja, esim. Pitkälampi luonnonsuojelualueella. Alueella on paljon ulkoilupolkuja – paljon enemmän kuin on merkitty peruskarttaan. Alueesta merkittävä osa on ehdolla luonnonsuojelualueeksi (Erävuori ym. 2015). **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (1), harmaapäätikka (+), pohjantikka (+), idänuunilintu (3), pikkusieppo (2), työttötiainen (1), hömötiainen (1), punatulkku (5).**

Muu lajisto: sirittäjä (27). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: metsän kerroksellinen rakenne, kosteuden säilyminen, vaikeakulkuisten paikkojen luominen tai säilyttäminen virkistyspaineen ohjautumiseksi virallisille reiteille. Pohjantikan kannalta on olennaista pystyyn kuolleiden kuusien riittävyys.*

11. Haminasalmenpaasi

Pinta-ala 5 ha, aluekoodi 210632

Haminasalmenpaasi on lähes kasviton välisaariston kallioluoto Santahaminan kärjen ja Vallisaaren tuntumassa. **Alueen edustavin pesimälajisto: karikukko (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

12. Harakka

Pinta-ala 37 ha, aluekoodi 210361

Alue on kahden luodon, Harakan ja pikkuisen kylkiäisen, Vanha-Räntyn, yhdistelmä Helsingin kantakaupungin tuntumassa. Saarissa on laajoja ketomaisia alueita ja pieniä somerikkojakin löytyy. Harakan lakialue on metsittymässä. Vanha-Räntty on suojeltu kokonaan ja Harakasta neljä erillistä osa-aluetta, kaiken kaikkiaan 4,2 hehtaaria. Yksi on linnustonsuojelualue, kolme ovat kasvistosuojelualueita. Pääosa hanhista ja kalalokeista pesii Harakan puolella. Harakasa on myös paljon kulttuurihistoriallisia nähtävyyksiä ja saarella vierailee paljon kaupunkilaisia ja turisteja. Saarella on myös työpaikkoja ja vakituksia asukkaita. Alueen käyttöä ohjataan hoito- ja käyttösuunnitelmalla (Aspelund 2011). **Alueen edustavin pesimälajisto: Valkoposkihanhi (160), meriharakka (7), kalalokki (350), selkälokki (9).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: Hoito- ja käyttösuunnitelmaa on syytä päivittää säännöllisesti hoitokeinojen valitsemista ja mitoitusta varten. Metsittymistä on syytä rajoittaa.*

13. Harmaakari

Pinta-ala 32 ha, aluekoodi 210582

Harmaakari (2 ha) on pitkä ja kapea kallioluoto Helsingin ulkosaaristossa lähellä Espoon rajaa. Luotoa ympäröi laajalti karikkoinen ja matalahko merialue, tarjoten ruokailumahdollisuuksia vesilinnuille. Luodon pitkittäisuurteet tarjoavat runsaasti pesimäpaikkoja pesimälinnustolle, joka onkin runsas. Harmaakari oli Helsingin suojeluohjelman luonnoksessa 2007–2016, mutta poistettiin lausuntojen perusteella. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (3), karikukko (1), harmaalokki (73).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

14. Harmaja

Pinta-ala 19 ha, aluekoodi 210572

Harmaja on majakkasaari Helsingin edustalla. Saarella toimii vartioitu luotsiasema. Saarella on rakennusten ja rakennelmien lisäksi kuitenkin myös upeita kallioketoja. Aallonmurtajalouhikossa pesii Uudenmaan suurimpia riskiläyhdyksuntia. **Alueen edustavin pesimälajisto: karikukko (2),**

punajalkaviklo (2), harmaalokki (37), riskilä (65), tiirat (43). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: nykyisen käytön pysyminen samanlaisena.*

15. Hattusaari

Pinta-ala 14 ha, aluekoodi 210655

Hattusaari on matala saari väli- ja ulkosaariston rajalla, kaupungin itäisellä merialueella. Saaren pinnanmuodot ovat monipuolisia tarjoten pesäpaikkoja monenlaiselle saaristolinnustolle. Rannoilta löytyy mm. hietikoita ja saari on Helsingin edustavimpia alueita hietikoita suosivalle tyllille. Saaren lakialueet kasvavat puita. **Alueen edustavin pesimälajisto: meriharakka (2), tylli (3) ja kalalokki (60).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: avoimuuden ylläpito, rauhallisuus pesimäaikaan.*

16. Helsingin keskuspuiston eteläosa

Pinta-ala 96 ha, aluekoodi 210773

Alue on luonnoltaan vaihtelevan monipuolinen metsäkäytävä, mutta erilaisten ulkoilupolkujen, ratsastustallien, koira-aitausten ja erilaisten urheilukenttien pirstoma. Alueen eteläosa on pääosin kuivaa kalliomännikköä, mutta siellä täällä on rehevempiä lehtolaikkuja. Alueen keskiosa on rehevää havu- ja sekametsää, alueen pohjoisosa kuusivaltaista sekametsää, paikoin on pieniä vanhahkon ja melko luonnontilaisen metsän laikkuja. Alueen eteläosan itäreunalla kulkee rehevämpi notkelma ja alueen pohjoisosaa halkoo pohjois-eteläsuunnassa puro, joka laskee Haaganpuroon. Alueen kaventuminen vuosikymmenien aikana on köyhdyttänyt vaateliaan metsälinnuston varsin vähiin. **Alueen edustavin pesimälajisto: punatulkku (3).** Muu lajisto: sirittäjä (14). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: luonnonmukainen metsänhoito virallisten reittien varsilla; luonnontilaisuus syrjäalueilla; kytkeytyneisyyden säilyttäminen.*

Kuva 15. Helsingin keskuspuiston eteläosista löytyy paikoin merkittävästi lahoppuuta. Kuva: Johannes Silvonen.

17. Helsingin keskuspuiston keskiosat

Pinta-ala 161 ha, aluekoodi 210774

Alueen eteläosan metsää rajaa idässä VR:n varikko ja postin lajittelukeskus, lännessä Hämeenlinnan moottoritie, etelässä vilkasliikenteinen rautatie. Alueen keskiosaa halkoo Metsäläntie. Alueen eteläosan ytimenä on laaja-alainen mäntyvaltainen kallioalue. Pohjoisosassa, Metsäläntien tuntumassa sijaitsee lemmikkieläinten hautausmaa. Alueen pohjoisosassa ja kallioalueen läntisessä reunassa kasvaa korkeaa kuusikkolehtoa; idässä ja etelässä runsaspuustoista sekametsää. Eteläosan lävistää keväällä runsaana tulviva puro, jonka reunoille osuvat parhaat lintupaikat. Läntisintä osaa hallitsee moottoritien suuntainen Haagan puro, jonka reunoilla kasvaa runsas penssaikkokasvusto. Ruskeasuon eristämän junaradan reuna-alue on pääosin avointa puistomaista niittyä ja korkeakasvuista osittain istutettua lehtimetsää. **Pohjoispuolisko** käsittää Pirkkolan ja sen eteläpuolen Maunulan metsän. Maunulan alueella on paljon upeaa vanhaa kuusikkoa. Pirkkolassa metsä on hieman nuorempaa. Luoteessa on kallioita, joilla kasvaa kitukasvuisia mäntyjä. Lehtomaisimmat alueet ovat Pirkkolantien kummalakin puolella ja Maunulan uurnalehdon ympäristössä. Koko alue on kovassa virkistyskäytössä lukuisine polkuineen ja reitteineen. Alueen kaivutuminen vuosikymmenien aikana on köyhdyttänyt vaateliaan metsälinnuston varsin vähiin. **Alueen edustavin pesimälajisto: töyhtötiainen (1), punatulkku (6). Muu merkittävä pesimälajisto: sirittäjä (27). Alueen merkitys levähtäjille: koskikara (2–3).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: luonnonmukainen hoito polkujen varsilla, luonnontilaisuus syrjäalueilla; kytkeytyneisyyden säilyttäminen; Haaganpuron luonnontilaisuus ja hyvä veden laatu.*

18. Hemäkern (Österängen)

Pinta-ala 55 ha, aluekoodi 211165

Hemäkern on noin 50 hehtaarin peltokokonaisuus, jonka halkaisee 2000-luvulla rakennettu junanrata ja tie Vuosaaren satamaan. Radan itäpuolella viljellään pienehköillä lohkoilla viljaa, ja lisäksi lohkot jakaa kahtia leveähkö koivukaista. Pellon reunoilla on paikoin jonkinlaiset kasvillisuudelta rikkaat reunakaistat. Radan länsipuolella on hyvin iso peltolohko, jonka valtaosa halkaisee. Täällä viljellään ainakin kevätiljaa. Alavimmat kohdat tulvivat keväisin. Pellot ovat vain hieman merenpinnan yläpuolella ja ovat käytännössä entistä Porvarinlahden pohjukkaa. Kaikkiaan alue tuo arvokkaan lisän viherkäytävään Sipoonkorvesta Vuosaareen. **Alueen edustavin pesimälajisto: ruisräikkä (2), metsäviklo (1), taivaanvuohi (1), punavarpunen (5), peltosirkku (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: maatalouden luonnonmukaistaminen. EU:sta on esi-merkki maataloustilasta, joka on markkinaehtoisesti kasvattanut toimintansa voittoa ja samalla liki kolminkertaistanut suojelullisesti arvokkaan pesimälajiston (Morris ym. 2010). Esimerkiksi maanmuokkaustöiden ajoitus, pesien huomioiminen maanmuokkauksissa, viherpeitteisyys talvisin, leveät reunavyöhykkeet ja alavimpien alueiden tulvittaminen auttavat kaikki linnustoa.*

19. Henrik Borgströmin puisto

Pinta-ala 26 ha, aluekoodi 210767

Alue on pääosin melko luonnontilaista, mutta osin myös puistomaista sekametsää Laajasalon pohjois-keskiosassa. Alueen länsipään (varsinainen Henrik Borgströmin puisto) muodostaa kallioinen niemi, jossa on pieni korpisuo. Tällä alueella on myös umpeen kasvava kostea niitty. Henrik Borgströmintien itäpuolelle jää metsäalue, jossa on nuorta ja vanhaa metsää kalliorinteessä. Aivan itäpäässä sijaitsee jo umpeenasvanut niitty, joka muodostaa osan pienestä rauhoitusalueesta. Alue on kokonaisuutta yhdessä *Kruunuvuoren* ja *Tahvonlahden* metsien kanssa ja yksikään alue ei ole yksinään omavarainen vaateliaammalle metsälajistolle. Alueen lajisto on yllättävän monipuolista, vaikka se ei nouse Helsingin merkittävien lintualueiden kärkeen. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaapäätikka (+), idänuunilintu (2), töyhtötiainen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: kytkeytyneisyys naapurialueisiin, niittymäisten osien säilyminen niittymäisinä.*

20. Herttoniemen metsä

Pinta-ala 35 ha, aluekoodi 210769

Alue on Länsi-Herttoniemen asuinalueen ja Etu-Viikin peltojen välissä oleva metsäinen rinne. Se on osa Helsingin yhdestä vihersormesta joka jatkuu koilliseen Hallainvuorena. Alueen luoteisosassa Viikin peltoihin rajautuen on vanhahkoa kuusimetsää ja se on linnustollisesti parasta osaa. Myös kaakkosisosassa, asuintalojen ja kallion alarinteessä on pari pientä vanhahkoa, tuoreen kuusimetsän palasta. Kaikissa kuusimetsän osissa on sirttäjän reviirit. Alueen keskiosa on kallioista mäntykangasta. Länsipuolen peltoon rajoittuvat osat ovat lehtipuuvaltaista. Alueen sisällä olevilla lukuisilla poluilla liikkuu runsaasti ulkoilijoita. Myös maastopyöräpolkuja. Alueen sisällä on myös

koirapuisto ja alueen läpi kulkee myös leveä Helenin korkeajännitelinja. **Alueen edustavin pesimälajisto: pikkusieppo (2).** Muu lajisto: käki. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: varjoisuus rinnemetsissä ja kosteissa notkelmissa; monimuotoinen kuollut puusto eri järeysasteina.*

21. Hevossalmen itäinen luoto

Pinta-ala 1 ha, aluekoodi 210628

Alue on pieni kallioluoto Hevossalmen sillan tuntumassa Laajasalon ja Santahaminan välissä. **Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (24), tiirat (21).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan, puiden puuttuminen.*

22. Hevossalmen läntinen luoto

Pinta-ala 1 ha, aluekoodi 210627

Alue on lähes mantereessa kiinni oleva pikkuluoto Laajasalon kupeessa, Santahaminaan vievän tien länsipuolella. Luoto on avoin, mutta luodolla sijaitsee yksi vaja. Luodon kalalokkiyhdykskunta houkuttelee tänne pesimään myös muita lajeja, luoto itsessään on pesintöjä ajatellen varsin turvattomalla paikalla melkein Laajasalossa kiinni. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan, avoimuus.*

23. Hietaniemenkari

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210601

Alueeseen sisältyy pikkuinen, 0,2 hehtaarin avoin kallioluoto Hietaniemen kärjen tuntumassa. Luodolla pesii kohtalaisen rikas saaristolinnusto. **Alueen edustavin pesimälajisto: tiirat (27).** Muu pesimälajisto: iso- ja tukkakoskelo. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

24. Iiluodot (5)

Pinta-ala 21 ha, aluekoodi 210647

Iiluodot on pienten luotojen ryhmä Helsingin sisäsaaristossa Vuosaaren edustalla. Kahdella isommalla luodolla on rakennuksia ja puita – saaristolintuja on näillä kahdella vähemmän. **Alueen edustavin pesimälajisto: merilokki (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan kolmella tärkeimmällä luodolla.*

Kuva 16. Merilokki korjaa saariston huonokuntoiset eläimet. Poikasen välipalana on haahkaa. Kuva: Margus Ellermaa.

25. Immersbackan metsäalue

Pinta-ala 138 ha, aluekoodi 211169

Immersbacka on kalliovaltainen metsäalue Sipoosta Helsinkiin v. 2009 liitetyllä alueella. Alueesta pieni osa kuuluu yhä Sipooseen. Alue on oikeastaan Sipoonkorven eteläosaa, josta sen erottaa vain Porvoon moottoritie. Metsät ovat metsätalouskäytössä ja reunoiltaan haja-asutuksen kirjo-maa. Kapeissa laaksoissa on pieniä niitty- ja peltolaikkuja. Kallioiden välissä on lisäksi rehevämpiä metsiä, pääosin aikaisempia niittyjä. Alueen hyvä kytkeytyneisyys, laaja elinympäristökirjo ja koh-talainen koko mahdollistaa edustavan metsälinnuston alueella. **Alueen edustavin pesimälajisto: metsäviklo (1), kehrääjä (2), töyhtötiainen (4), hömötiainen (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: soistuvien alueiden luontaisen kehityksen jatkuminen, niittymäisten ympäris-töjen ylläpito, alueen kytkeytyneisyys Sipoonkorpeen.*

26. Iso-Huopalahti

Pinta-ala 96 ha, aluekoodi 210093

Iso-Huopalahti on Laajalahden pohjoinen lahdelma. Alueen "halkaisee" Espoon ja Helsingin väli-nen raja. Alue oli vielä 1950-luvulla mahtava lintulahti, mutta Turun moottoritiien rakentaminen (1956–1962), 27 hehtaarin maantäytöt kaatopaikaksi (1963–1980) sekä Talin jätevedenpuhdistam-on jätevedet pilasivat merkittävän osan lahden luonnonarvoista. Alueeseen olennaisesti liitty-neet ja kytkeytyneet pohjoispuolen rantaniityt ja pellot jäivät noin vuonna 1977 Vermon raviradan

alle. Nykyään lahden eteläosan yli kulkee moottoritie, länsipuolella on vielä melko luonnontilaista ruovikkoa ja luhtaniittyä ja sen takana rantalehtoa. Luoteisosa on täytetty, ja täyttöaluetta kiertää oja. Pohjoispuolta alueesta hallitsee jätemäki, entinen Huopalahden kaatopaikka, joka on metsityksessä, osin metsitetty. Jätetään itäpuolella on Mätäjoen uoma, joka laskee lahteen. Joen itäpuolella on rehevää lehtoa, jonka takana on Talin puisto- ja golfkenttäalue. Lahden itärannalla on entinen Talin jätevedenpuhdistamo, jonka toiminta päättyi vuonna 1986. Lahden linnusto on hie-
man toipunut viime vuosina. Alue on joka tapauksessa hyvin edustava alue linnustolle maakun-
nallisestikin. Lahti on erityisen merkittävä puolisuokeltajasorsille. Osa alueesta kuuluu Helsingin
luonnonsuojeluohjelmaan 2015-2024. **Alueen edustavin pesimälajisto: haapana (5), heinätavi (1), lapasorsa (6), luhtakana (1), liejukana (1), nokikana (14), taivaanvuohi (3), rastaskerttu-
nen (2), pussitiainen (1), pikkulepinkäinen (1), punavarpunen (8), pajusirkku (25). Alueen
merkitys levähtäjille: tavi (60–90), lapasorsa (30–60), punasotka (5–10), uivelo (15–25), me-
riharakka (30–50), suokukko (20–60), mustaviklo (10–15), liro (30–60).** Muu pesimälajisto:
pikkutikka (2). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: hoito- ja käyttösuunnitelman pi-
kainen laatiminen. Ympäröivien alueiden avoimuus ja puoliavoimuus on palautettava tai pidettävä
yllä, pensaita (esim. kiiltolehtipaju, koiranheisi) tulisi suosia puuston kustannuksella.*

27. Isosaari

Pinta-ala 179 ha (maa-ala 93 ha), aluekoodi 211126

Isosaari on poikkeuksellisen iso saari ulkomerellä, Santahaminasta kolme kilometriä etelään. Stra-
tegisen sijaintinsa vuoksi ehti saari lähiluotoineen olla noin 100 vuoden ajan sotilaskäytössä puo-
lustusvoimien linnakesaarena. Vuoden 2012 alussa varusmiesten koulutus saarilla lopetettiin ja
samalla päättyi päivittäinen toiminta saarilla. Vuoden 2015 alusta saarten hallinta siirtyi Puolus-
tusvoimilta Senaatti-kiinteistöille. Vuonna 2017 saari avattiin osittain yleisölle. Saaren keskiosien
myrskytuhojen jäljiltä olleet hakkuukypsät metsät hakattiin syksyllä 2014.

Saaren länsiosat vaihtelevat kituliaasti kasvavista kallioisten alueiden mäntytiheiköistä iäkkääm-
piin lehtosekametsiin ja rantavyöhykkeen tervaleppävaltaisiin kivikkorantoihin. Pohjoisosissa val-
litsevat järeää koivua kasvavat lehtipuuvaltaiset lehdot. Itäosissa saarta esiintyy kasarmi- ja asu-
tusalueiden puistomaisia alueita sekä puoliavoimia, matalampia kalliopensaikkoja rehevine korpi-
laikkuineen. Isosaaren etelä- ja kaakkoispuolen rannoilla vallitsevat rantakallioalueet sekä kivikko-
ja lohkarerannat. Saaren pohjoisrannoilla esiintyy sekä hiekkarantoja että kivikkorantoja. Saaren
monimuotoisuutta lisää Penniniemi, liki 600 metriä pitkä kapea avokallioniemi. Tähän keskittyvät
Isosaaren pesivät saaristolinnut. Isosaaren kasarmi- ja majoitusrakennukset sijaitsevat pääasi-
assa saaren itäosassa, jossa sijaitsevat myös saaren ainoat satamalaiturialueet. Saaren länsi-
osien rakennuksiin kuuluvat merivalvonta- asema, yksittäinen asuinrakennus, varastorakennukset
sekä vanhat patterirakennelmat. Länsiosassa sijaitsee myös saaren ampumarata. Patteriraken-
nuksia ja rannikkotykkejä sijaitsee myös saaren itäpäässä. Peninniemi on mukana Helsingin luon-
nonsuojeluohjelmassa.

Isosaari on Helsingin merkittävimpiä lintualueita: se on peräti 17 suojellisesti merkittävälle lajille
edustava. Alue täyttää usean lintulajin osalta jopa maakunnallisen merkittävyyden kriteerit (Eller-
maa 2011). Alueen edustavuus perustunee osin etäisyyteen mantereesta (vähän petoja), osin
pitkään sulkeutuneisuuteen (rauhallisuus) ja osin laajoihin ympäröiviin matalikkoalueisiin. Lisäksi
aukea Peninniemi mahdollistaa melko turvallisen pesinnän maassa pesiville linnuille. **Alueen edus-
tavin pesimälajisto: ristisorsa (1), harmaasorsa (3), lapasorsa (3), pilkkasiipi (3), tukkakos-
kelo (7), isokoskelo (5), teeri (2), meriharakka (4), tylli (2), karikukko (+), rantasipi (7), puna-
jalkaviklo (4), riskilä (8), haarapääsky (7), räystäspääsky (3), kivitasku (8), idänuunilintu (2),**

pikkusieppo (3), pikkulepinkäinen (4). Muu merkittävä pesimälajisto: luotokirvinen (2–3). Alueen **merkitys levähtäjille:** käsitellään Kuivasaaren matalikkoalueen yhteydessä, jonka sisällä Isosaarikin on. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: hoito- ja käyttösuunnitelman pika-* *lainen laatiminen. Saaren avaaminen yleisölle lisää maassa pesivän metsä- ja vesilinnuston häi-* *rintää. Kulunohjaus on tärkeää häirinnän vähentämiseksi. Lintujen määrä saattaa pudota vaikka* *kulku ohjattaisiinkin vain poluille (Bötch ym. 2017). Myös veneily voi heikentää alueen linnustoar-* *voja ympäri vuoden.*

28. Itäisen Villaluodon eteläluoto

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210638

Kyseessä on matala vesialue, jonka sisällä on nimetön luoto Villasaarten kupeessa, Helsingin välisaaristossa. **Alueen edustavin pesimälajisto: tiirat (41).** Muu pesimälajisto: luodolla on pesinyt takavuosina hyvin tukkasotkia, mutta viime vuosina vain 1–2 paria. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

29. Itäsalmen metsät

Pinta-ala 168 ha, aluekoodi 211168

Kyseessä on Porvoon moottoritien Sipoonkorvesta erottamaa metsäalue, käytännössä Siponkorven eteläosaa. Alue on alavien peltujen ja metsäisinä kohoavien kallioiden mosaikki. Soita on vähän ja ne ovat hyvin pienialaisia. Reuna-alueet ovat haja-asutuksen kirjomia. Alueella on yksi merkittävä vesistö, kolmen hehtaarin kokoinen Stora Dammen -lampi. Alue on tärkeä osa viherkäytävää eteläisten Natura-alueiden ja pohjoiseen jäävän Sipoonkorven metsämantereen välissä. **Alueen edustavin pesimälajisto: mustakurkku-uikku (4), metsäviklo (2), kehrääjä (1), töyhöttiäinen (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: vesistöjen tulisi säilyä mahdollisimman luonnontilaisina ja soiden kehittyä luonnontilaisina; niittymäisten elinympäristöjen ylläpito; kytkeytyneisyys Sipoonkorpeen on tärkeää.*

30. Jollaksen itäpuolinen luoto

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210637

Kyseessä on pieni luoto Jollaksen itäpuolella Helsingin sisäsaaristossa. Luodolla pesii kohtalaisesti saaristolintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

31. Kajuuttaluodot

Pinta-ala 51 ha, aluekoodi 210550

Matala, laajan karikon ympäröimä luotokaksikko Vuosaaren Skatanniemen edustalla. Itse luodot ovat Helsingin luonnonsuojeluohjelman kohde. Luotojen rannat ovat kivikkoisia, kallioisia ja some-
rikkoisia ja niillä on myös kivikkoista rantaniittyä. Pääosa pesijöistä on itäisellä luodolla, mutta

2000-luvun edetessä yhä enemmän myös läntisellä luodolla. On Helsingin parhaita saaristolinnustoalueita. Kajuuttaluodot ovat mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (11), tylli (2), kalalokki (120), räyskä (1), tiirat (80).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana, puuttomuus.*

32. Kalkkisaari

Pinta-ala 12 ha, aluekoodi 210654

Kalkkisaari on Vuosaaren sataman välittömässä läheisyydessä, Porvarinlahden suulla oleva saari. Alavammat osat ovat metsittyneitä, mutta saaren eteläosassa on laaja avoin, kasvipeitteinen kallioketo. Saaristolinnut pesivät täällä. Saari on vanha kalkkilouhos- ja kalkkikallioalue. Yhdessä avolouhoksista on kalkinpolttouunin raunio. Kalkkisaareissa kasvaa 191 putkilokasvilajia – kasvilaisuus on edustavaa kalkkikalliolajistoa, jota Suomessa löytyy lähimpänä Ahvenanmaalta. Alue on Helsingin luonnonsuojeluohjelman kohde. **Alueen edustavin pesimälajisto: kalalokki (50) ja tiirat (23).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan, puuttomuus.*

33. Kallahdenniemen merialue

Pinta-ala 412 ha, aluekoodi 210089

Tämä maakunnallisesti tärkeä lintualue (Ellermaa 2011) käsittää Kallahdenniemen vedenalaisen jatkeen, hiekkaharjun, joka pilkistää pinnan alta esiin vielä särkinä ja luotoina kaukana merellä. Kivikkoiset ja soraiset matalikot ovat tärkeitä vesilintujen ruokailualueita. Kokonaisuutta täydentävät pesimäalueina Onkiluoto ja Kajuuttaluodot (käsitellään omina alueina pesimälinnuston osalta). Alueen geomorfologiasta, luontotyypeistä ja suhteellisen puhtaasta vedestä johtuen alue on tärkeä kalojen kutupaikka. Kalastuspaine on alueella kova. Alue kuuluu pääosin Natura 2000 -alueeseen (SCI-alue). Alueesta noin neljäsosa on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa. **Alueen edustavin pesimälajisto: alue kerää isokoskelon (5) ja tukkakoskelon (1) poikueita. Ristisorsa ja heinätavi pitävät usein reviiriä täällä / Kallahdenniemen alueella. Alueen merkitys levähtäjille: kyhmyjoutsen (50–80), laulujoutsen (15–25), tukkasotka (100–300), lapasotka (10–50), uivelo (10–20), tukkakoskelo (10–30), isokoskelo (100–300), silkkiuikku (50–60).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: runsas ja tasapainoinen (petokaloja riittävästi) kalakanta, hyvä vedenlaatu, rauhallisuus karikkosimmilla paikoilla.*

34. Kallahti

Pinta-ala 49 ha, aluekoodi 211124

Alue on pääosin harjualueen karua männikköä. Alueen länsirannalla esiintyy kuitenkin myös avoimempaa, niittymäistä maastoa ja Rivelinlahden pohjoispuolen rantametsät ovat varttuneempaa kuusi- tai sekametsikköä lahopuineen. Lisäksi niemen eteläkärjessä on hieman kallioistakin aluetta. Alueen käyttöpaine on huomattava, sillä alueella on suosittu hiekkaranta. Lisäksi alueella on melko runsaasti rakennuksia, joiden pihat ovat aidattu. Alueella on kaksi luonnonsuojelualueita ja iso osa alueesta kuuluu Natura-2000 verkostoon. **Alueen edustavin pesimälajisto: ristisorsa (1, yhdessä Kallahdenniemen merialueen kanssa), heinätavi (1, yhdessä Kallahdenniemen**

merialueen kanssa), isokoskelo (1, yhdessä Kallahdenniemen merialueen kanssa), töyhtötiainen (1). Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: noudattaa ja päivittää hoito- ja käytösuunnitelmia.

35. Kalliosaaren luoto

Pinta-ala 5 ha, aluekoodi 210555

Kalliosaari on hyvin korkea kallio Kallahdenniemen kärjen itäpuolella. Välittömästi eteläpuolella on matalampi luoto joka on veden ollessa matalalla yhteydessä itse Kalliosaareen. Juuri tämä nimen luoto on arvokas pesimäpaikka saaristolinnustolle ja on suojeltu yksityisenä luonnonsuojelualueena vuonna 2002 (0,5 ha). Aluetta ei pidä nimensä vuoksi sekoittaa Kalliosaarenluotoon, joka jää tästä 300 m lounaaseen. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (4).** Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana, puuttomuus.

36. Kalliosaarenluoto

Pinta-ala 3 ha, aluekoodi 210554

Kalliosaarenluoto on nimensä mukaisesti pienehkö kallioluoto Kallahden edustalla. Yhdistettynä ravintoa tarjoaviin mataliin vesialueisiin ympäristössään, luoto houkuttelee hyvin saaristolinnustoa. Aluetta ei pidä nimensä vuoksi sekoittaa Kalliosaaren (etelä)luotoon, joka jää tästä 300 m koilliseen. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (6), naurulokki (156), kalalokki (73), tiirat (47).** Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan, puuttomuus.

37. Kasabergetin metsäalue

Pinta-ala 193 ha, aluekoodi 210210

Kalliomänniköiden hallitsema alue, jossa rehevämmät rinteet tuovat vaihtelua puustoon ja kasvilisuuteen. Varsinainen **Kasaberget** on kalliomosaiikkia männikköineen. Notkelmissa on paljon pienialaisia soita ja soistumia. Alueen luoteisosasta on noin 20 hehtaaria suojeltu yksityisinä suojelualueina. Muualla on sekä luonnontilaista että metsätalousaluetta. Alueen keskellä on jousiamuntarata. Kasaberget on valtakunnallisesti arvokas kallioalue. Sen laella on pronssikautinen hautaröykkiö. Nämä kohteet ovat muinaismuistolain suojaamia. **Labbackan** kallioalue kasvaa pääosin vanhaa metsää ja on paikoin lehtoineen seudun upeimpia osa-alueita. Labbackan lounaisosa kuuluu valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan. Alueen länsipuolisko kuuluu Naturaan – Naturan raja on vedetty entistä kuntarajaa pitkin siten, että puoli kallioaluetta on Naturassa ja puoli ei. Linnustoarvoja on kuitenkin molemmilla puoliskoilla. Julkisuudessa on viime vuosina osoitettu sormella kehrääjän ja pyyn suuntaan "kehityksen estäjinä" (esim. Helsingin Sanomat 29.11.2016). Todellisuudessa näillä lajeilla on hyvin edustava, Helsingin elinvoimaisin populaatio koko Kasabergetin alueella ja syntipukin asema ei perustu tieteeseen. Alue on kokonaisuudessa muullekin metsälinnustolle hyvin edustavaa, myös Natura-alueen ulkopuolella. **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (4–5), kehrääjä (3), harmaapäätikka (1), palokärki (1), pikkusieppo (2), töyhtötiainen (8), hömötiainen (6), punatulku (5).** Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: kytkeytyneisyys, kosteat pienelinympäristöt, paikoin paahteiset kalliot lakialueilla, kosteikkojen, niittyjen ja peltojen säilyminen ympäröivillä alueilla.

Kuva 17. Sekametsää kasvavaa kangasta Kasabergetin pohjoisissa. Kuva: Philip Borg.

38. Katajaluodon matalikko

Pinta-ala 959 ha, aluekoodi 210749

Helsingin ulkosaaristovyöhykkeen sisäosasta ulko-osaan ylettyvää seutua, jossa on laajalti matalia vesialueita. Alueella tavataan syksyisin ja talvisin säännöllisesti isoja alliparvia. Laji on kansainvälisesti uhanalainen. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: alli (säännöllisesti >4000 yksilöä).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten meriliikennereittien ulkopuolella, hyvä vedenlaatu, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

39. Katajanokanluoto

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210617

Kyseessä on pieni asuttu saari Katajanokalta 500 metriä kaakkoon. Saarella on alkujaan vuosina 1876–1876 rakennettu ja luotsivartiotupana toiminut, rakennushistoriallisesti suojeltu puurakennus. Kesällä 2002 rakennuksessa oli tulipalo. Saaren läpi kulkee merikaapeli Suomenlinnaan. Saaren on vuodesta 2001 lähtien omistanut Suomen Lohitukku Oy. Saarella pesii monipuolisesti saaristolintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: selkälokki (4).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: saaristolinnuston pesintöjen huomioiminen pesimäaikana.*

40. Kiislapaasi

Pinta-ala 9 ha, aluekoodi 210568

Kiislapaasi on karu, kolmen kivikkoisen kalliosaaren muodostama saariryhmä Isosaaren ja Kuiva-saaren välissä. Kiislapaasi on varsin niukkakasvinen, mutta linnustoltaan merkittävä. Alue on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa. Alueen nimi tulee alueella pitkään pesineistä riskilöistä, jo vuonna 1951 ynnättiin luodolla 16 paria (BirdLife Suomen lintualuetietokanta). **Alueen edustavin pesimälajisto: haahka (45), selkälokki (4), riskilä (13).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

41. Kissalampi-Suurlahti

Pinta-ala 205 ha, aluekoodi 210537

Alue on metsä- ja kosteikkokokonaisuus Santahaminan etelä ja itäosissa. Helsingin mahtavimpia luontoalueita on rikas ja edustava myös linnustoltaan. Suurlahden keskellä on laaja avoin rantaniitty, reunoilta rannat ovat ruovikoituneet. Matalan veden aikana lahti on kokonaan hiekka- ja lieterantainen. Keskelle aluetta jää taisteluampumarata, joka pysyy ammuntojen vuoksi vapaana ruovikoista. Suurin osa Suurlahden niitystä on maalialueen ulkopuolella ja se on pensastaskujen, pikkulepinkäisten, niittykirvisten, kiurujen ja keltavästäräkkien valtakuntaa. Rantoja kiertävä ruovikkovyö on turvapaikka pesivälle ruoko- ja rytikertuselle sekä muutonaikana monille muillekin varpuslinnuille. Suurlahden niityllä pesivät mm. punajalkaviklo ja tylli, jotka vaativat suhteellisen rauhallisen paikan pesimiseen. Ampumaradan pohjoispuolella on hieno korpikuusikko. Leipurinniemi on enimmäkseen kuivaa mäntykangasta. Kissalammen rannat vaihtelevat kuivasta männiköstä rehevään tervalepikkoon. Lampi on meriyhteydessä ja täynnä kalaa. Lammesta länteen pistää kostea ruovikkonotkelma, joka on mm. taivaanvuohen ja ruokokertusen suosiossa. Lammen luoteispuolella on hieno kuusikkokaistale. Alueella sijaitsee hyvin vähän rakennuksia. Hämylässä ja Kissalammen E-puolella on kolme varastorakennusta ja näiden välissä kaksi henkilöstön saunaa. Leipurinniemessä on puolustusvoimien vierasmaja. Lisäksi taisteluampumaradalla on rataa liittyviä rakenteita ja Suurlahden W-puolella Varisniemessä Santahaminan eräkerhon rakennuksia. Osa alueesta kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan.

Paikan pesimälinnut ovat ammuntoihin tottuneet. Muutolla levähtävät linnut eivät ole tottuneet ammuntoihin, ja jo läheisten kivääriampumaratojen meteli riittää karkottamaan ne. Tämän vuoksi alueella on todennäköisesti vähemmän kerääntymiä kuin alueen laatu sallisi. Alue on siitä huolimatta hyvin merkittävä myös lepäilevälle linnustolle. **Alueen edustavin pesimälajisto: ristikorsu (1), haapana (3), lapasorsa (2), tukkakoskelo (+, tuo poikueita alueelle), isokoskelo (6), rantasipi (7), taivaanvuohi (3), harmaapäätikka (+), palokärki (1), niittykirvinen (3), idänuunilintu (2), pikkusieppo (3), töyhtötiainen (1), pikkulepinkäinen (2), punavarpunen (8), pajusirkku (6).** **Alueen merkittävä levähtävä laji: laulujoutsen (10–25), lapasorsa (10–20), tylli (20–40), liro (60–80).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: häiriödynamiikka, aukkoisuutta ja puoliavoimuutta lisäävät tai ylläpitävät toimenpiteet; ammunta-aikataulujen säätäminen mahdollisuuksien mukaan vilkkaimpien muuttokausien ulkopuolelle.*

42. Kivinokka-Fastholma

Pinta-ala 53 ha, aluekoodi 210437

Alue rajautuu Vanhankaupunginlahden Natura-alueeseen sen etelä- ja kaakkoispuolella, Herttoniemen kupeessa. Kivinokka on edustava ja järeää kuusta kasvava metsä, jossa on myös järeää lahopuuta. Maapuuta on melko paljon. Eteläosassa on pieni suo, tyypiltään luhtainen saraneva, joka on Helsingissä harvinainen kasvillisuustyyppi. Rantojen läheisyydestä löytyy myös pienialaisia lehtolaikkuja. Kivinokka on tunnettu monista eliöryhmistä (lepakot, käävät). Saunalahden itäpuolen rinteet yhdistävät Kivinokan ja Fastholman. Ne ovat vaihtelevaa metsää kalliomänniköstä rinnekuusikon kautta lehtoon. Täältä löytyy pieni hoidettava lehdesniitty. Aikaisemmat hakkuualueet ja muuta aukiot ovat kasvamassa umpeen, osin ne on metsitettykin. Fastholma on pääosin luonnontilaisesti kehittyvää lehtoa. Aikaisemman laidunnushistorian vuoksi lehto on pääosin suhteellisen nuorta. Reuna-alueilla on myös tulvametsiä, jotka saavat merkittävän osan vedestä lumen vastaanottopaikalta. Fastholmassa on myös maankaatopaikka ja kolme tonttia, josta pari ovat käyttämättömiä. Alueen linnustoarvot ovat pääsääntöisesti alueen runsaassa hyönteissyöjälinnustossa, joka löytää pieniä aurinkoisia laikkuja ja reunoja ruokailuun. Tosin tästä lajistosta vain muutama laji on tämän raportin tarkastelun piirissä. **Alueen edustavin pesimälajisto: pikkutylli (2), pikkusieppo (2); punavarpunen (4), punatulkku (2). Alueen muu huomionarvoinen pesimälajisto: pikkutikka (2), satakieli (8).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: virkistyspaineen ohjaus, häiriödynamiikan matkiminen, puoliavoimuus muualla kuin Kivinokassa.*

43. Koirapaasi

Pinta-ala 24 ha, aluekoodi 210541

Koirapaasi on matalahkojen ja pienien kallioluotojen pari Helsingin keskisaaristossa. Se kuuluu Ourit-saariryhmän kokonaisuuteen laajan ruokailumatalikon kera. Luodot ja hieman vesialueita on rauhoitettu 3,2 hehtaarin osalta yksityiseksi luonnonsuojelualueeksi vuonna 1999. Luoto on ollut ison tiirayhdyskunnan suosiossa. Aikanaan runsaasti esiintynyt tukkasotka on korvautunut viime vuosina haahkalla. Luodolla ei ole järin paljon paikkoja pesien rakentamiseen ja kokoonsa nähden se on varsin hyvä saaristolinnustolle. **Alueen edustavin pesimälajisto: tiirat (40), alueen muu huomionarvoinen lajisto: haahka (20–30), luotokirvinen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

44. Koirasaaren matalikko

Pinta-ala 960 ha, aluekoodi 210747

Hyvin laaja Koirasaaren matalikko sijaitsee Helsingin ulkosaaristovyöhykkeessä Espoon merirajan tuntumassa. Se sijoittuu Koirasaaren ja Hyljekarin ympäristöstä parin kilometrin levyisenä etelään Koirasaarenluodoille asti ja siitä vielä kilometri-pari kohti kaakkoa. Alueen pesimälajisto käsittää Koirasaaren kohdalla. Tämä kohde on merkittävä nk. merisorsille. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: haahka (>500), alli (>8000), pilkkasiipi (40–50).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten meriliikennereittien ulkopuolella, hyvä vedenlaatu, metsästykseltä rauhoitus, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

45. Koirasaari

Pinta-ala 30 ha, aluekoodi 211173

Koirasaari on Helsingin ulkosaariston keskikokoinen saari. Luodolla on varsin monipuolisesti saaristolintuja, mutta pesimäaikainen häirintä on saarella merkittävä. Saaren lakiosassa on lehtipuita ja mökki. **Alueen edustavin pesimälajisto: tylli (2), riskilä (+).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

46. Korkeasaarenluoto

Pinta-ala 1 ha, aluekoodi 210620

Kyseessä on pieni kallioluoto Korkeasaaren länsipuolella, aivan sen lähituntumassa. Luoto on naurulokkien ja tiirujen suosiossa. Korkeasaarenluoto on yksi Helsingin luonnonsuojeluohjelman kohteista. **Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (150), tiirat (85).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana, maayhteyden puuttuminen.*

47. Koskelan metsä

Pinta-ala 32 ha, aluekoodi 210781

Koskelan metsä on kaupunkimetsää lenkkipolkuineen ja muine infrastruktuureineen. Alue rajautuu lännessä asutukseen ja idässä Vantaanjokeen. Korkeuserot ovat melkoisia Vantaan laaksosta ylös avokallioille. Aluetta halkovaa voimalinjaa lukuun ottamatta metsä on vanhahkoa eikä isoja hakkuita ole. Aluetta halkoo myös vesilaitokselle menevä tie. Aluskerros on ihmisten liikkumisesta kulunut pois lukien kosteimmat ja vaikeakulkuisimmat kohdat. Ylhäällä kalliolla on kaksi lähdelampea. Alue on pääsääntöisesti liian pieni vaateliaalle metsälajistolle, mutta tutkimusvuonna alueella viihtyi hömötiainen. **Alueen edustavin pesimälajisto: hömötiainen (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: maaperän kosteutta lisäävien elementtien vaaliminen, jopa vahvistaminen. Pystypökkelöitä on oltava riittävästi.*

48. Kuivakari

Pinta-ala 13 ha, aluekoodi 210567

Kuivakari on matala, somerikkoinen ja kalliainen ulkosaariston luoto. Kasvipeitettä on niukasti. Luodon pesimälajisto on runsastunut selvästi vuodesta 1950, mutta nykylajisto on kuitenkin hyvin samankaltainen kuin silloin. Kuivakari kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan. **Alueen edustavin pesimälajisto: haahka (43), selkälokki (4).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

49. Kuivasaaren matalikkoalue

Pinta-ala 1338 ha, aluekoodi 210750

Hyvin laaja matalikkoalue saarineen sijaitsee Helsingin ulkosaaristossa Isosaaren ja Kuivasaaren ympäristöissä. Alueen rajausta perustuu hyvin tarkkaan merisorsien laskenta-aineistoon talvelta ja keväältä 2014 (Nieminen 2015). **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: alli (>3500), pilkkasiipi (90–100).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten merireittien ulkopuolella, hyvä vedenlaatu, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

50. Kuivasaari

Pinta-ala 32 ha, aluekoodi 211125.

Kuivasaari on karu, metsää kasvava saari. Saari on puolustusvoimien käytössä ja yleisöltä suljettu. Itse Kuivasaaren pinta-ala on 16 hehtaaria. Saaren metsät ovat joko varttuneita tai iäkkäitä ja mäntymetsien lisäksi esiintyy mäntyvaltaisia sekametsiä. Pienialaisesti saarella esiintyy kuitenkin myös reheviä, lehtipuuvaltaisia lehtoja. Kuivasaaren metsät ovat säilyneet metsänhoidolta ja tarvepuuhakkuilta Isosaarta paremmin, eikä viime aikoina tehdyistä hakkuista ole merkkejä. Kuivasaaren ranta-alueilla vallitsevat avokallioalueet sekä kivikko- ja louhikkorannat. Pääosa saaren itäosan rannoista on joko louhikkoa tai kivikkoa. Etelä- ja länsiosissa saarta vallitsevat kasvillisuudeltaan niukat avokallioalueet, jotka ovat paikoin varsin jyrkkiä. Saaren pohjoisosan rantavyöhyke on sen sijaan kasvillisuudeltaan runsaampaa avokalliota sekä niitty- ja pensaikko- aluetta. Rakennukset sijaitsevat saaren pohjoisosissa. Lisäksi länsi- ja eteläosissa sijaitsee tykki-patteristorakennuksia ja muutama vanha huoltorakennus. Pesimälinnusto on pinta-alaan nähden merkillisen rikas. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkakoskelo (5), teeri (2), rantasiipi (7), riskilä (1), haarpääsky (5), räystäspääsky (2), keltävästäräkki (+), kivitasku (6), idänuunilintu (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana; paah-teisten ja puoliavoimien ympäristöjen säilyminen; täytyy varmistaa, että avoimia paikkoja olisi saaressa – teeri ei välttämättä kestä maisemien sulkeutuneisuutta (Scridel ym. 2017); maapetojen poisto voi olla perusteltua kompensoimaan metsittynyttä elinympäristöä (teeri, vesilinnut). Lehtipuita, etenkin tervaleppiä ja koivuja kannattaa suosia havupuiden kustannuksella.*

51. Kuminapaasi

Pinta-ala 7 ha, aluekoodi 210559

Kuminapaasi on pikkuluotojen rykelmä Helsingin itäsaaristossa lähellä Sipoon merirajaa. Alue koostuu useasta kivikkoisesta ja silokallioisesta luodosta. Kuminapaaden pohjoinen pääluoto on kivikkoinen ja eteläisempi pääluoto kallioinen. Pienimmät luodot lännessä ovat matalia silokallioita. On Helsingin luonnonsuojeluohjelman kohde. Alue on saaristolinnuston parhaita pesimäpaikkoja Helsingissä. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (7), karikukko (1), kalalokki (93), selkälokki (2), räyskä (1), tiirat (37).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

52. Kuutti ja Norppa

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210621

Hyvin pienien luotojen kaksikko sijaitsee Mustikkamaan ja Kulosaaren välissä. Luodot suojeltiin vuonna 1995. Molemmilla pesii monipuolinen saaristolinnusto, mutta suuri naurulokkiyhdyiskunta on pääosin Norpalla. Norppa on läntisempi ja isompi luoto. Luodoilla pesii monipuolisesti muitakin saaristolintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (610), tiirat (24).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

53. Laajasalon itäosan metsät

Pinta-ala 49 ha, aluekoodi 210764

Muodoltaan kapea ja sirpaleinen metsäalue, jossa rantaviivaa on paljon. Metsäluonto on kuitenkin monipuolista. Yleisin metsätyyppi on lehtipuutakin (koivu, haapa) kasvava tuore, täysi-ikäinen kangas. Myös lehtomaista kangasta esiintyy paljon. Lehtojakin on Reposalmen tien eteläpuolella ja kartanon ympäristössä. Lahopuuta on jonkin verran, mutta pääosin kaatuneet isot puut on korjattu pois terveleppiä lukuun ottamatta. Pienialaisia mäntyvaltaisia kallioita löytyy varsinkin alueen eteläpuoliskolta. Laajasalon kartanon ympäristön rannat ja golfkentän vierustat ovat kevättulville alttiita terveleppäluhtia. Sarvaston palloilukentän pohjoispuolinen alue on nuori istutusköivikko. Alue yksinään on liian pieni vaateliaan lajiston ylläpitoon, mutta yhdessä viereisen Vartiosaaren ja muiden lähimetsäalueiden kanssa täällä on pitänyt reviiriä palokärki. **Alueen edustavin pesimälajisto: palokärki (+).** Muu merkittävä pesimälajisto: peukaloinen (4), sirittäjä (4), kottarainen (4), punatulkku (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: kytkeytyneisyys lähistön metsäalueisiin. Vanhoja mäntyjä (>100 v.) ja haapoja on oltava riittävästi mahdollisen pesäkolon kaiveramiseen.*

54. Lasimestarinletto

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210606

Lasimestarinletto on matala luoto Pihlajasaaren kupeessa. Tyypillinen alava luoto, jolla tiirat pesivät. Luodolla on muutenkin monipuolinen pesimälajisto, mutta määrät jäävät parhaiden pesimäluotojen varjoon oletettavasti luodon hyvin pienen koon vuoksi. Alavuutensa vuoksi lintujen pesinnät usein tuhoutuvat meriveden noustessa korkealle. **Alueen edustavin pesimälajisto: tiirat (53).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

55. Likolammen alue

Pinta-ala 81 ha, aluekoodi 210536

Likolammen alue sijoittuu Santahaminan lounais- ja länsiosiin. Se muodostaa erottamattoman kokonaisuuden viereisen Kissalammen-Suurlahden kanssa. Eteläkärjessä maasto vaihtelee laikut-
tain karusta männiköstä reheviin tervaleppänotkelmiin ja vanhoihin linnoitusvalleihin. Papinlahden rannat ja Likolammen ympäristö ovat rehevää lehtimetsää. Lajisto oli monipuolista ja lintutiheys on korkea. Lehdoissa pesivät mm. lehtopöllö, pikkutikka ja kultarinta. Satakieli, luhta- ja viitakert-
tunen ovat alueen pensaikkosilla kohdin yleisempiä kuin muualla Santahaminassa. Likolammen

itäpuolella on järeä kuusikko. Kuollutta puuta on varsin paljon kaikissa metsätyypeissä. Likolammella on rauhalliset rannat ja runsaasti kasvillisuussaarekkeita. Itärannalla kasvaa laajalti ruoikkoa. Likolampi on arvokas mustakurkku-uikkujen pesimälampi ja tärkeä poikasten kasvatuslampi muille vesilinnuille. Määrät ovat tosin jyrkästi laskeneet viime vuosina. Lampi oli aikanaan jätevesien laskeutusallas ja on nykyäänkin kalaton (Sammalkorpi ym. 2014). Lampi on viime vuosina ollut paksulta täynnä uposkasvillisuutta ja avovettä on niukasti. Paikoin metsiä käytetään puolustusvoimien harjoituksiin ja niillä alueilla on varsin kulunut aluskasvillisuus. Alueella on muutama rakennus ja piha (Radioniemi, Beetlehem). **Alueen edustavin pesimälajisto: haapana (7), lapasorsa (2), mustakurkku-uikku (1), rantasipi (4), palokärki (+), valkoselkätikka (+), pikku-sieppo (3), kuhankeittäjä (1).** Muu merkittävä pesimälajisto: käenpiika (1), pikkutikka (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: Likolammen ekologisen tilan selvitys ja hoito- ja käyttösuunnitelma.*

Kuva 18. Likolammen alueelta löytyy sekä kuivia että kosteita lehtoja. Kuva: Annika Fors-ten.

56. Limppu

Pinta-ala 8 ha, aluekoodi 210614

Limppu on pieni merestä pilkistävä kallio Suomenlinnan pohjoispuolen luotoryhmässä. Sen ympärillä on hyvin karikkoa. Pienuudesta huolimatta luodolla on useita pesiviä saaristolintulajeja. Alueen edustavin pesimälajisto: tiirat (25). Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.

57. Lonna

Pinta-ala 7 ha, aluekoodi 210535

Lonna sijaitsee Suomenlinnan tuntumassa sen pohjoispuolella, Kruunuvuorenselän reunalla. Saaressa on jonkin verran puita ja useita vanhoja rakennuksia. Lonna on vanha sotilassaari, mm. vanha miinavarasto löytyy täältä. Saari avattiin yleisölle v. 2014 kahvilan kera. Lonna kuuluu UNESCO:n maailmanperintöluetteloon Suomenlinnan mukana. Saaressa pesii merkittävä valkoposkihanhen yhdyskunta. Alueen edustavin pesimälajisto: valkoposkihanhi (80), tukkakoskelo (1), meriharakka (2). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: virkistyskäytön ohjaus pesimälintuja silmällä pitäen.*

58. Loppikari

Pinta-ala 10 ha, aluekoodi 210648

Loppikari on irrallinen kallioluoto selkäveden keskellä Vuosaaren tuntumassa Kallahdensenlällä. Maa-alue perustettiin yksityiseksi luonnonsuojelualueeksi v. 2002. Luodolla on todettu usein pesimäaikaista häirintää, mahdollisesti helpon saavutettavuuden vuoksi venereittien läheisyydessä. Alueen edustavin pesimälajisto: kalalokki (63), tiirat (30). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

59. Louekari

Pinta-ala 16 ha, aluekoodi 210578

Louekari on aallokon pieksemä ulkomeren luoto Katajaluodon länsipuolella. Se on kokonaan silo-kalliota muutamine uurteineen. Kasvillisuutta on niukasti ja lähinnä pesäkekoja rakentava harmaalokki pystyy pesimään täällä runsaana. Alue oli mukana Helsingin aikaisemmassa luonnonsuojeluohjelmassa, mutta sitä ei toteutettu ja on pudotettu uusimmasta ohjelmasta (2015–2024) pois. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaalokki (46).** Muu merkittävä pesimälajisto: luotokirvinen (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

60. Lähdelahdi-Onkiluoto

Pinta-ala 16 ha, aluekoodi 210549

Alue on matala lahti luotoineen rajautuen Kallahdenniemeen sen länsipuolella. Lahden reunoilla on paikoin ruovikkovyö. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (4), kalalokki (40), tiirat (30).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

61. Länsi-Tonttu

Pinta-ala 65 ha, aluekoodi 210565

Länsi-Tonttu eli Länsitoukki on irrallinen, neljän hehtaarin korkeahko kallioluoto kaukana ulkomerellä. Luotoa ympäröi laaja karikkoinen ja matala vesialue, joka on rajauksessa mukana. Luoto on

pääosin aallokon ja tuulen pieksämää silokalliota, kasvillisuutta on laajemmin vain paikoin. Luodolla ei kasva puita. Luodolla ei ole ollut säännöllistä linnustonseurantaa. Pesimälinnusto on kuitenkin monipuolinen, joskin isoja yhdyskuntia ei ole ehkä kovasta virkistyspaineesta johtuen. **Alueen edustavin pesimälajisto: pilkkasiipi (4), tukkakoskelo (1), karikukko (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

62. Länsitoukin matalikko

Pinta-ala 1317 ha, aluekoodi 210753

Laaja matalikko Helsingin edustan ulkomerellä sivuten Sipoon merirajaa. Matalimmat kohdat pilkistävät esiin luotoina (Matalakari, Sipulipaasi ja Länsi-Tonttu, jotka kaikki ovat myös omia lintu-alueita aluekoodeineen pesimälinnustonsa vuoksi). Alue kerää isoja määriä merisorsia. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: alli (>3500), pilkkasiipi (90–100).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten meriliikennereittien ulkopuolella, hyvä vedenlaatu, metsästykseltä rauhoitus, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

63. Malmin lentokenttä

Pinta-ala 92 ha, aluekoodi 210782

Vuonna 1936 avattu Malmin lentoasema sijaitsee Helsingin koillisosassa. Se on lähes kokonaan puutonta niittyä kiitoratojen ohessa. Ainoastaan reunoilla on muutamia puita ja pieniä pensaita. Aseman rakennelmat ja varikot ovat kentän eteläpäädyssä. Kiitoratojen ja rullausteiden ulkopuolelle jäävä avoin alue on heinä- ja ruohoniittyä, joka ajetaan koneella aika ajoin lyhyeksi lentoturvallisuuden takia. Niittyalueella on muutamia paikoin kosteita painanteita. **Alueen edustavin pesimälajisto: pikkutylli (2), niittykirvinen (20), kivitasku (3), pikkulepinkäinen (1).** **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: kapustarinta (10–20), töyhtöhyppä (300–500), tylli (10–25), suokukko (20–75), heinäkurppa (4–7).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: laajojen niittyalueiden ylläpito loppukesän niitolla.*

64. Matalahara

Pinta-ala 30 ha, aluekoodi 210571

Matalahara sijaitsee Vallisaaresta pari kilometriä etelään. Se on nimensä mukaisesti matala luoto laivareittien varrella, selkäveden keskellä. Luoto rauhoitettiin yksityisenä suojelualueena v. 1991. Matalaharan pinnanrakenne on monimuotoinen ja käsittää laajalti hietikkoakin. Keskiosa on metsittymässä. Vuonna 1950 linnusta liki autio luoto on nykyisin Helsingin edustavimpia saaristolinnuston pesimäpaikkoja. **Alueen edustavin pesimälajisto: haahka (113), selkälokki (4), merilokki (3).** Muu edustava pesimälajisto: luotokirvinen (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

65. Matalakari

Pinta-ala 97 ha, aluekoodi 210563

Matalakari on laaja karikkoalue Helsingin itäisessä ulkosaaristossa. Korkeimmat alueet pilkistävät ulos Matalakarina ja Kajapaasina. Vain Matalakarilla linnut pystyvät pesimään. Matalakari on laakea, osin kalliorantainen, osin somerikkoinen saari, joka on linnustoltaan hyvin arvokas. Matalakari kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan. **Alueen edustavin pesimälajisto: karikukko (1), kälälokki (47), räyskä (1), tiirat (73).** Muu edustava pesimälajisto: saarella pesii monipuolisesti vesilintuja ja kahlaajista tavataan mm. tylli. Luotokirvinen on vuosittainen pesimälaji. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

66. Melkki

Pinta-ala 54 ha, aluekoodi 211119

Melkki on tiheästi mökitetty sotilassaari. Rajauksessa on 12 hehtaaria karikkoista vesialuetta, joka kerää usein mukavasti sorsia. Melkissä (42 ha) on kaksi linnustollisesti tärkeää laajaa metsäaluetta, jotka ovat saaneet kehittyä pitempään rauhassa ilman hakkuita tai vastaavia ihmisen toimenpiteitä nykyiseen muotoonsa. Näistä toinen merkittävä osa-alue on saaren keskiosasta alkava ja siitä koilliseen laajeneva kuusivaltainen täysi-ikäinen metsä. Keskemällä saarta puusto on pääosin tiheähköä kuusikkoa, joka saaren "päätien" koillispuolella muuttuu vähän kuivemmalla pohjalla kasvavaksi havupuuvaltaiseksi sekametsäksi. Melkin toinen tärkeä osa-alue on edellisestä kuusivaltaisesta metsästä lounaan suuntaan alkava kosteampi lehtomaisempi metsä- ja pensaikkoalue. Alue rajautuu lounaassa melko jyrkästi Eteläniemen mäntyvaltaiseen kallioalueeseen. Lännessä alue ulottuu rantaan saakka. Muilta osin Melkki on pääosin tyypillistä Suomenlahden pohjoisrannan graniittipohjaista mäntyvaltaista kalliomännikköä ja avokalliota. Eteläniemi on rantoja lukuun ottamatta aidattua puolustusvoimien erityiskäytössä olevaa aluetta. Saaren pohjoiskärjessä on laiturilta lähtevän tien itäpuolella laaja matala hiekkapohjainen ranta-alue, joka on kauttaaltaan kurturuusupensaiden valtaama. Saaren itärannan suojeltu hiekkaranta on verraten kapea, mutta riittää tyllille (yhdessä Melkinkarin kanssa). Etelälahden hiekkaranta on kivinen. **Alueen edustavin pesimälajisto: ristisorsa (1), tukkakoskelo (2), rantasipi (6), kivitasku (5).** Muu edustava pesimälajisto: saarella pesii pikkusieppo, korppi, nuolihaukka ja kanahaukka. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana, nykyisen maankäytön jatkuminen samanlaisena.*

Kuva 19. Melkin kivikkoista ja karikkoista itärantaa. Kuva: Pekka Rusanen.

67. Meri-Rastilan metsä

Pinta-ala 47 ha, aluekoodi 210761

Itä-Helsingissä sijaitsevaa Meri-Rastilan metsäaluetta (47 ha) rajoittavat pohjoisessa Vuosaarentie, idässä Rastilan asuinalueen kerros- ja pientalot, etelässä Ramsinniementie ja Kortlahti sekä lännessä Vartiokylänlahti. Aluetta kiertää valaistu polku. Polku ja helppokulkuisimmat metsänosat ovat ahkerassa virkistyskäytössä. Alueen pääosa koostuu kahdesta korkeasta kalliolaesta ja näiden päällä kasvavasta männiköstä. Nämä kalliolaet ovat tyypilliseen tapaan melko karuja ja puustoltaan harvakasvuista, tosin osa puustosta on melko iäkästä. Pohjoisella kallioalueella on geologisesti arvokas muinaisrantakivikko. Rehevämpiä kohtia löytyy kahden kallioalueen välistä sekä etenkin eteläisen kallioalueen pohjois- ja eteläpuolelta. Näissä kasvaa kuusta ja lehtipuuta. Vartiokylänlahteen viettävät rinteet ovat kuusimetsän peitossa, osa puustosta on melko vanhaa ja paikoin rinteessä on myös runsaasti lahoppuuta. Alueella on pari pientä suojuottia: avoimempi kallioneva eteläisen kallioalueen pohjoispuolella ja suurempi kuusta kasvava korpi lounaispuolella. Alueen luoteiskärjessä on pieni lehtomainen tervaleppäalue, sekä pieni, linnuille tärkeä avoimempi niittyalue. Vartiokylänlahden Meri-Rastilan puoleiset rannat ovat karuja kalliorantoja, mutta etenkin alueen pohjoispuoliskossa on muutama pieni ruovikkotupas. Alueen eteläosassa Ramsinniementiehen rajautuu kosteaa saniaislehtoa. Alueesta noin puolet kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan (2015–2024), mutta sitä ei ole vielä toteutettu. **Alueen edustavin pesimälajisto: töyh-tötiäinen (1) ja hömötiäinen (1).** Muu huomionarvoinen pesimälajisto: kanahaukka, punatulkku. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: koko alueen, etenkin soistuvien alueiden säilyminen luonnontilaisena; runsas lahoppuusto; alueen kytketyneisyys.*

68. Morsianluoto

Pinta-ala 3 ha, aluekoodi 210597

Morsianluoto on matalahko kallioluoto Lehtisaaren ja Seurasaaren välissä. Luoto on puuton (yksi kelo). Luodon lakialueella on laajalti ketomaista kasvillisuutta. Etelärannalla kasvaa ruovikkoa. Paikka on pesivien lокkien ja tiirujen suosiossa. Pesimälintujen häirintä on ollut luodolla säännöllistä. Paikka on sisällytetty Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan. **Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (715), tiirat (33).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

69. Mustakupu

Pinta-ala 22 ha, aluekoodi 210561

Mustakupu on ulkosaariston sisäosassa sijaitseva kallioluoto Itä-Helsingissä. Sen kalliohuippujen välisissä montuissa on myös hienompia maa-aineksia, tarjoten otollisia pesimäympäristöjä saaristolinnuille. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (3), karikukko (1), riskilä (14), tiirat (57).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

70. Mustavuoren eteläiset metsät

Pinta-ala 67 ha, aluekoodi 211106

Melko luonnontilainen metsäalue sijaitsee Vuosaaren pohjoispuolella ja on varsinaisen Mustavuoren eteläinen jatke. Alue on rajattu omana lintualueena linnuston seurannallisista syistä. Alue on myös kansalaisjärjestöjen luonnonsuojeluesityksen mukainen alue (<https://helsinginmetsat.fi/helsingin-arvometsat>). Se rajautuu lännessä ja etelässä tiehen ja asuinalueeseen, pohjoisessa Mustavuoren luonnonsuojelualueeseen ja idässä Vuosaaren täyttömäkeen. Alue on pääasiassa metsäistä, josta osa on jopa melko varttunutta isoine kuusineen, mutta osa on jopa ihan äskettäin hakattu. Etelä- ja lounaisosissa on kalloisempaa ja näin ollen karumpaa aluetta, mutta muuten alue on melko tuore tai kostea. Paikoitellen löytyy korpimaisia soistumia. Lahopuuta löytyy myös jonkin verran. Luoteiskulmassa on niittymäinen alue, joka on luultavasti vanhaa peltoa. Alue on melko kovan virkistyskäyttöpaineen alla ja useat erikokoiset polut risteilevät alueella. Alueen edustava pesimälajisto on osin yhteinen Mustavuoren kanssa isoreviiristen lintujen elinpiirien yltäessä molemmille alueille. **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (1), palokärki (1), töyhtötiainen (+), hömötiainen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: metsän kerroksellinen ja luonnontilainen rakenne; soistumien ennallistaminen; alueen kytkeytyneisyys.*

71. Mustavuori

Pinta-ala 82 ha, aluekoodi 210209

Mustavuori sijaitsee Itä-Helsingissä Vuosaaren pohjoisosassa. Mustavuori on pääkaupunkiseudun arvokkain lehto. Kasvillisuus vaihtelee kuivista rinnelehdosta tuoreisiin, hyvin reheviin lehtipuulehtoihin ja hieman karumpiin kuusikkolehtoihin sekä kosteisiin saniaislehtoihin ja lehtokorpiin. Mustavuori on arvokas myös kalliokasvillisuudeltaan. Kallioperä on kvartsi-maasälpägneissiä,

jossa esiintyy välikerroksina ravinteikasta amfiboliittia sekä kalkkikiveä. Tämä mahdollistaa vaate-
liaan itiökasvi- ja kallioketolajiston esiintymisen.

Alue kuuluu pääosin Natura-verkostoon ja lehtojen suojeluohjelmaan. Keskiosia, noin 17 ha, on suojeltu kaupungin omalla päätöksellä jo vuonna 1987. Eteläreunaan rajautuva suojelematon osa on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa (2015–2024). Alueella on paljon linnoitusraken-
nelmia ja Mustavuoren alarinteitä kiertää polku. Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (3), metsä-
viklo (2), taivaanvuohi (2), kehrääjä (1), palokärki (+), valkoselkätikka (1), idänuunilintu (3), pikku-
sieppo (3), töyhtötiainen (1), hömötiainen (1), kuhankeittäjä (1), punatulkku (2). Alueen muu mer-
kittävä pesimälinnusto: pikkutikka (1–2), sirittäjä (15–19). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on
tärkeää: häiriödynamiikan toteutuminen, ojitettujen suolaikkujen ennallistaminen, muilta osin hoi-
tamattomuus.*

72. Mätäjoki

Pinta-ala 44 ha, aluekoodi 211127

Mätäjoki on Vantaalta Mätäojana alkunsa saava joki. Mätäjoki on entinen Vantaan lasku-uoma,
mutta maanpinnan kohotessa yhteys katkesi ja Vantaa haki nykyisen lasku-uoman Keravanjokeen
yhdistymällä. Joen varrella on muutamassa paikassa Helsingissä harvinaisia luhtia. Rajaukseen
kuuluu linnustollisesti huomionarvoisin osuus Kannelmäestä Kaivokselaan. Joen Vantaaseen
jäävä puolisko on suojeltu. Linnuston edustavuutta on tarkasteltu aluekokonaisuutena kunnanra-
jasta välittämättä. **Alueen edustavin pesimälajisto: liejukana (1), nokikana (2), metsäviklo (1).**
Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: pikkutikka (4), satakieli (9). *Alueen huomioon otta-
misen kannalta on tärkeää: häiriödynamiikan matkiminen pienaukkoineen; luhtaisuuden säilymi-
nen mahdollistamalla joen tulvia.*

Kuva 20. Mätäjoen varrella on paikoin tulvametsiä. Kuva: Jouni Karppinen.

73. Niinisaaren metsäalue

Pinta-ala 28 ha, aluekoodi 210760

Niinisaaren metsäalue jää kapeahkona kaistaleena Porvarinlahden ja Vuosaaren sataman väliin. Alueen kytkeytyneisyys on heikentynyt, mutta linnuston perusteella toimii vielä. Alue on pääosin kallioista mäntyvaltaista sekametsää, jossa kallioiden väleissä ja Porvarinlahteen viettävien rinteiden alaosissa on tervaleppävaltaista vanhaa merenpohjaa, joka luokituu lehtokorpina. Alueen pohjois- ja luoteisosassa on myös kuusivaltaista korpea ja koivuvuutaa. Alueen keskivaiheilla on vanha talon tontti ja siihen liittyvä umpeenkasvanut niitty, jotka muodostavat yhdessä lehtomaisen alueen. Alue on liki kokonaan Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 suojeltavaksi tarkoitettuna alueena. **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (1), harmaapäätikka (1), hömötiainen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: kytkeytyneisyys muihin luontoalueisiin, niittyaikkujen ylläpito puoliavoimina, metsien luonnontilainen rakenne; pystypökkelöitä on oltava riittävästi.*

Kuva 21. Kerroksellinen ja tiheä metsä on Niinisaaren alueella pyyn mieleen. Kuva: Jaakko Asplund.

74. Nimismies

Pinta-ala 5 ha, aluekoodi 210618

Nimismies on kallioluoto Kruunuvuorenselällä. Luotoa uhkaa Laajasalon ja kantakaupungin yhdistävän sillan rakentaminen luodon kautta. Pesimälinnusto on välillä kärsinyt häirinnästä. **Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (93). Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: tukkasotka (1–3), tiirat (8–74).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

75. Niskalan pellot

Pinta-ala 145 ha, aluekoodi 210316

Kohde on Pohjois-Helsingin jokivarren vanhaa agraarikulttuurimaisemaa, jota reunustavat länessä metsät. Aluetta reunustaa itä- ja pohjoispuolella suojeltu koskimaisema (Vantaanjoen törmä). Niskalan pellot ovat luomuviljelyssä ja kuuluvat Helsingin kaupungille. Alueella on monipuolista viljelyä, paljon sänkeä (suorakylvöä), syysviljoja ja laidunta. Aluetta reunustavat monenlaiset metsiköt – mm. Vantaanjoen pensaikkoiset reunat lisäävät lajistoa. Kaksi tilakeskusta pihapiireineen monipuolistavat linnustoa niin ikään. Alue on myös virkistyskäytössä. **Alueen edustavin pesimälajisto: ruisräikkä (2), niittykirvinen (8), pikkulepinkäinen (1). Alueen muu merkittävä pesimälinnusto; kiuru (80–120), varpunen (18), keltasirkku (60). Alueen merkittävä levähtävä lajisto: valkoposkihanhi (3000–5000), kapustarinta (20–30), töyhtöhyppä (90–110), suokukko (50–250), heinäkurppa (2–3), tervapääsky (>500), kottarainen (>300).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: luonnonmukainen viljely pientareineen; monivuotiset*

nurmet, laitumet ja kesannot; nurmien mahdollisimman myöhäinen (aikaisintaan keskikesä) niitto keskeltä reunoille päin; virkistyksen ohjaus reiteille.

76. Nuottakari

Pinta-ala 27 ha, aluekoodi 210584

Nuottakari on matalahko kallioluoto Helsingin ulkosaaristossa lähellä Espoon merirajaa. Kasvillisuutta on luodolla vähän, minkä vuoksi luodolla on lähinnä isokokoisia, pesäkekoja rakentavia pesimälintuja. Itse luoto suojeltiin v. 1991. Luodon ympärillä on laajalti karikkoista vesialuetta. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaalokki (64), merilokki (4).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

77. Nurmiluodon luoto (E)

Pinta-ala 3 ha, aluekoodi 210593

Kyseessä on varsinaisen Nurmiluodon itäpuolella oleva aivan pieni luoto Helsingin sisäsaaristossa Lauttasaaren länsipuolella, Espoon rajalla. Ympärillä on karikkoista vesistöä. Luodolla on pesinyt säännöllisesti naurulokkiyhdyksunta ja joukkoon lyöttäytyy vaihtelevasti muuta pesimälajistoa. Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (158). Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.

78. Peninkarit

Pinta-ala 38 ha, aluekoodi 210566

Peninkarit on karujen kallioluotojen rypäs Isosaaren Peninniemen jatkeena. Veden korkeudesta riippuen erottuu 3–4 pääsaarta ja muutama kivi. Alue muodostaa kokonaisuuden Peninniemen kanssa, mutta on rajattu omana lintualueena linnustonseurannallisista syistä. Luotojen ympäristössä on matalaa vesialuetta tarjoten ruokailualueen vesilinnuille. Peninkarit on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa. **Alueen edustavin pesimälajisto: haahka (103), räyskä (1), tiirat (28).** **Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: tukkasotka (ei vuosittainen), karikukko (ei vuosittainen), luotokirvinen (1–3).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

79. Pieni-Porsas

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210603

Pieni-Porsas on pienten luotojen kaksikko Helsingin sisäsaaristossa, Lauttasaaren ja Seurasaa- ren välissä. Luodot ovat kivisiä ja heinikkoisia. Isommalla luodolla kasvaa muutama puu ja pensas. Luodot ovat alavia, kesämyrskyt tuhoavat usein pesiä. Alue oli Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2008–2017 kohde, mutta pudotettiin pois uusimmasta ohjelmasta (2015–2024). Aiempina vuosina luodoilla oli paljon häirintää ja lintujen pesinnät epäonnistuivat säännöllisesti. Naurulokkiyhdyksunnan tulon jälkeen häirintä on vähentynyt. Molemmilla luodoilla on pesijöitä. Naurulokit houkuttelevat joukkoon muitakin pesijöitä, mutta suhteellisen vähän, kenties puuston vuoksi.

Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (370). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: luodon umpeenkasvun ehkäiseminen, nykyisen puuston karsiminen; rauhallisuus pesimäaikaan.*

80. Pihlaisto

Pinta-ala 31 ha, aluekoodi 210581

Tämä korkeahko kallioluoto sijaitsee Helsingin välisaaristossa Melkin länsipuolella. Luodon korkeimmassa osassa on jonkin verran kasvillisuutta, mahdollistaen suhteellisen runsaan pesimälinnuston. Myös muutama puu, mikä houkuttelee variksen pesimään. Luodon ympärillä on laajahko karikko, mikä on aluerajauksessa mukana. Alueen edustavin pesimälajisto: karikukko (1). Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: punajalkaviklo, tiirat, luotokirvinen. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

81. Pihlajakari

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210607

Pihlajakari on Pihlajasaaren kupeessa oleva alavahko karu kallioluoto. Luodolla on niukasti kasvillisuutta. Luodon erottaa Pihlajasaaresta vain kapea salmi. Ympäröivät vedet ovat karikkoisia ja suojaisia, mikä houkuttelee paikalle vesilintuja ja niiden poikueita (esim. tukkakoskelon). **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2), tiirat (27).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus jääpeitteettömään aikaan.*

82. Pihlajasaaret

Pinta-ala 31 ha, aluekoodi 211120

Pihlajasaaret ovat entisiä huvilasaaria, mutta ovat jo pitkään olleet virkistyskäytössä lauttaliikenteen, uimarannan ja ravintolan avittamana. Saaret ovat pääosin kalliomänniköitä, monin paikoin puoliavoimia. Rantojen tuntumassa on kuitenkin useassa paikassa rehevämpiä tervalepiköitä ja muuta lehtipuuta kasvavia kuvioita. Saarissa on useita rakennuksia ja saaret ovat toisiinsa siltayhteydessä. Itäisen Pihlajasaaren yhtenä huomionarvoisena kohteena on suojaista, vesilintujakin houkutteleva laguuni. Alueen edustavin pesimälajisto: tukkakoskelo (2), isokoskelo (5), meriharakka (3), haarapääsky (6), kivitasku (4). Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: meriharakka (3), räystäspääsky, pikkulepinkäinen. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: avoimuuden ja puoliavoimuuden ylläpito suuressa osassa kallioisia osa-alueita. Matalakasvuisia pensaita (esim. kataja) kannattaa suosia puiden kustannuksella. Rantalehdot saivat kehittyä luonnontilaisina tarjoten väistöpaikkoja linnustolle kesäaikaan kansoitettussa saarella.*

83. Pikku-Kuivasaari

Pinta-ala 12 ha, aluekoodi 210570

Sotilassaari, joka on maapadolla yhdistetty Kuivasaareen. Saari on rantaniittyjen, kallioiden ja lehdon kirjoma. Etelärantaa hallitsevat kiviset merenrantaniityt, jotka ovat ulkosaaristotyyppiä ketokasvistoineen. Saaren itärannalla on somerikkovalleja, jotka kasvavat yleisesti katajaa. Pohjoisranta on kallioista. Saaren sisemmät osat jakautuvat kaakon nummeksi, koillisen katajikkoniityksi

ja lännen lehdoksi. Viidakkomaisen tiheän lehdon puuston muodostavat haapa, tervaleppä, tuomi ja pihlaja. Myös pensaskerros on monimuotoinen. Pienialainen merenrantaniitty lännessä on suojelualue, mutta muu saari on kokonaisuudessaan mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa (2015–2024) ja suojelu odottaa toteuttamista. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (4), haahka (100), karikukko (1), punajalkaviklo (2), tiirat (32).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: Isosaaren ja Kuivasaaren teerikanta on soinut monesti täällä. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana; täytyy varmistaa, että avoimia paikkoja mm. tiirujen pesimiseen ja teerien soimiseen säilyisi saarella; maapetojen poisto voi olla perusteltua kompensoimaan metsittyntä elinympäristöä. Lehtipuita, etenkin tervaleppiä ja koivuja kannattaa suosia havupuiden kustannuksella.*

Kuva 22. Puolustusvoimien käytössä olevissa saarissa pesii merkittäviä määriä haahkoja.
Kuva: Margus Ellermaa

84. Pikkuluoto

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210611

Pikkuluoto on pieni kalliosaari Eteläsataman vieressä. Kasvillisuutta on vain hieman kallion laki-alueella. Täällä pesii useita saaristolintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: selkälokki (4).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

85. Pitkäkari (Melkki)

Pinta-ala 13 ha, aluekoodi 210580

Kyseessä on pitkänomainen karu kallioluoto Helsingin välisaaristossa Melkin lounaispuolella. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaalokki (37).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: haahka (20), selkälokki (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

86. Pitkäkoski–Ruutinkoski (–Vantaanjoen törmä)

Pinta-ala 54 ha, aluekoodi 210779

Alue on Vantaanjoen laaksoa, tarkalleen Helsingin ja Vantaan rajalla Helsingin pohjoisosassa. Maisematasolla aluetta reunustavat pellot, mutta aivan joen törmän läheisyydessä on 1980-luvulla perustetut vesistönsuojelun suojavyöhykkeet, jotka alkavat olla paikoin jo varttuvia lehtoja sekoittuen vanhoihin istutusperäisiin puihin. Joen etelätörmää seuraa myös ulkoilupolku. **Alueen edustavin pesimälajisto: rantasipi (11), harmaapäätikka (+, reviiri ylettyy myös Haltialan metsiin), kuhankeittäjä (reviiri tiedossa yhtenä vuonna).** **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: koskikara (4–5).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: hyvä veden laatu, virkistyspaineen ohjaus (koskikarat), niittymäisten laikkujen säilyminen; alueen kasviston huomioimiseen painottuva hoitosuunnitelma (Loukkaanhuhta ym. 2005) on pääosin riittävä linnustoakin ajatellen.*

87. Pitkäouri

Pinta-ala 19 ha, aluekoodi 210545

Pitkäouri on matalahko, laajalti kasvipeitteinen luoto Helsingin välisaaristossa. Kuuluu Ourien saariryhmän kokonaisuuteen laajan matalikon kera. Rannat ovat somerikkoa ja etelärannalla on melko laaja luontainen merenrantaniitty. Lakialueella kasvaa matalia pihlajia, mäntyjä ja tervaleppiä. Luoto on erittäin tärkeä saariston pesimälinnuille. On Helsingin suojeluohjelman kohde. **Alueen edustavin pesimälajisto: tylli (2), karikukko (1), tiirat (40).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: haahka (20–50), punajalkaviklo, toisinaan pilkkasiipi ja tukkakoskelo. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

88. Pitkärivi

Pinta-ala 18 ha, aluekoodi 210562

Pitkärivi on ulkosaaristossa lähellä Sipoota sijaitseva melko iso luoto. Rikkonainen, paikoin louhikkoinen maanpinta tarjoaa paljon suojaisia pesäpaikkoja linnoille. Helsingin saaristolle tyypillisesti tämänkin luodon ympäristössä on runsaasti kareja. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (4), karikukko (1), kalalokki (50), riskilä (3), tiirat (63).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: haahka (10–20), punajalkaviklo (1), selkälokki (1), luotokirvinen (1–2). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

89. Poikaluoto

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210641

Poikaluoto on pieni kallioluoto Jollaksen Itäniitynniemen lähistöllä. Luodolla (2000m²) on kaksi avokallio-nyppylää, joiden välissä on maannosta, puustoa ja muuta suojaavaa kasvillisuutta. Suurin osa linnunpesistä on kasvialueella luodon keskiosissa. Pohjoiskärjen sauna on käytössä pesimäajanakin, luodolla on havaittu pesimäaikaan mm. irtokoira. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

90. Pormestarinluodot (3)

Pinta-ala 10 ha, aluekoodi 210615

Nämä ovat kolme pientä, varsin alavaa lähekkäistä luotoa Suomenlinnan pohjoispuolella. Kaupungille kuuluvat luodot ovat lakiosisistaan silokallioisia, rannat lisäksi paikoin heinikkoisia, kivikkaisia tai rantaniityn luonnehtimia. Merkittävä osa jää veden alle korkean merenpinnan vallitessa. Pesimälinnusto on kaikilla luodoilla monipuolinen. Ovat ehdolla suojeltaviksi Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024. **Alueen edustavin pesimälajisto: meriharakka (2), selkälokki (22).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

91. Porvarinlahti

Pinta-ala 85 ha, aluekoodi 210242

Porvarinlahti on noin kahden kilometrin pituinen kapea ja matala merenlahti Helsingin itäosassa. Alueen eteläpuolelle rajautuu Vuosaaren satama ja täyttömäki. Lahden itäpuolelta alkaa Mustavuoren lehtoalue. Porvarinlahdelle tulee kolme ojaa. Kaksi niistä laskee pohjoisesta peltojen poikki. Kolmas laskee etelästä Vuosaaren suunasta. Porvarinlahden pinta-ala jakautuu kasvillisuusvyöhykkeisiin seuraavasti: 52 % vesialuetta, ruoikkoa 23 %, kosteaa luhtaniittyä 8 %, kuivaa niittyä 3 %, pensaikkoa 10 % ja rantalehtoja 4 %. Alue on liki kokonaan Natura 2000 -verkostossa ja paloja sieltä täältä on suojeltu yksityisinä suojelualueina. Pääosa Porvarinlahtea on vielä suojelematta, mutta se on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024. **Alueen edustavin pesimälajisto: lapasorsa (2), tukkakoskelo (1), silkkiuikku (24), luhtakana (1), ruisrääkkä (2), nokikana (3), metsäviklo (1), taivaanvuohi (1), harmaapäätikka (+), valkoselkätikka (+), pikkulepinkäinen (2), pajusirkku (8).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: tasapainoinen kalakanta, maatalouskuormituksen hillintä, niittyjen ylläpito loppukesän niitolla; lahti on hyvin kapea ja kaikenlainen vesillä liikkuminen häiritsee linnustoa; alue tarvitsee hoito- ja käyttösuunnitelman.*

92. Prinsessa

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210552

Prinsessa on hyvin pieni luoto (0,13 ha) Kallahdenniemen kärjen tuntumassa. Se perustettiin yksityiseksi luonnonsuojelualueeksi v. 1999. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (3).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: haahka (10–20), kalalokki, tiirat. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

93. Puolimatkinsaari

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210612

Kyseessä on korkeahko kallioluoto lähikarikkoineen Suomenlinnan ja Katajanokan puolimatkassa. Luodolla ei ole puustoa, mutta laajalti esiintyy rehevää niittykasvillisuutta. Täällä on monipuolinen saaristolinnusto, mm. Uudenmaan suurin selkälökkiihdyskunta. **Alueen edustavin pesimälajisto: selkälökki (41).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: haahka (10–15), tukkasotka (säännöllinen). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

94. Ramsinkivi

Pinta-ala 3 ha, aluekoodi 210649

Ramsinkivi on alava pikkuluoto eli "kivi" Ramsinniemen kärjen ja Vartiosaaren välisessä salmessa. Se on keskitason pesimäluoto saaristolinnustolle, on mm. tiirojen suosiossa. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

95. Ramsinniemen metsät

Pinta-ala 16 ha, aluekoodi 210762

Ramsinniemen kärkeen sijoittuva metsäalue on merkittävältä osin rinne- ja rantalehtoja, vaihdellen kuivista lehdoista kosteisiin lehtoihin. Pienialaiset kallioiden lakialueet kasvavat mäntyä. Alueesta osa rauhoitettiin vuonna 1990 luonnonsuojelualueena ja suojelua on tarkoitus laajentaa jatkossa hieman Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 mukaan. Alueella on runsaasti lahoppua. **Alueen edustavin pesimälajisto: töyhtötiainen (1).** **Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: punatulkku (1–2).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: suojeluohjelman toteuttaminen, alueen kytkeytyneisyys sekä Vartiosaareen että Meri-Rastilan metsään.*

96. Rudträsk

Pinta-ala 14 ha, aluekoodi 210756

Rudträsk on lähes tyhjiin laskettu pikkujärvi, joka on laskun seurauksena muuttunut laajaksi kosteikoksi. Alueen laitoja luonnehtivat uloinna kosteat lehdot – etenkin saniaislehdot – sekä sisempänä korprien ja puustoisten luhtien vyöhyke ja viimein keskellä ruovikkoinen avoluhta. Rudträskin länsi- ja eteläosan korvet ja puustoiset luhdot ovat huomattavan reheviä ja vaikuttavan tervalepikon kattamia. Pohjoislaidan korvet ovat karumpia ja hieskoivikon vallitsemia. Rudträsk on ollut pitkään Helsingin luonnonsuojeluohjelman kohde, mutta aluetta ei ole vielä perustettu suojelualueeksi. **Alueen edustavin pesimälajisto: idänuunilintu (1–2, yhdessä Uutelan pohjoisosan metsien kanssa).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: kosteikon vesitalouden ennallistaminen, puuston varjoisuus tuoreilla ja lehtomaisilla osuuksilla.*

97. Ryssänsaari

Pinta-ala 3 ha, aluekoodi 210616

Ryssänsaari on asuttu saari Eteläsataman edustalla. Saaressa on muutama puu ja pensaikkoa. Yksi asuintalo ja muutama apurakennus kirjovat saarta. **Alueen edustavin pesimälajisto: valkopoiskihanhi (40), kalalokki (57), selkälokki (11).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: lintujen huomioiminen nykyisen maankäytön yhteydessä, rauhallisuus pesimäaikaan.*

98. Rysäkarin matalikko

Pinta-ala 713 ha, aluekoodi 210748

Alueen muodostaa Rysäkari-saaren ja sen lähiseutujen karikkoalueiden melko laaja kokonaisuus ulkomerellä, rajautuen Espoon merialueeseen. On ainakin allien suosiossa syksyisin ja talvisin. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: alli (>5000).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten merireittien ulkopuolella, hyvä vedenlaatu, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

99. Santahaminan itäinen matalikko

Pinta-ala 455 ha, aluekoodi 210751

Santahaminan kupeessa on laaja matala merialue. Alueella on merkitystä erityisesti levähtäville alleille – täällä laji tulee poikkeuksellisen syvälle saariston sisäosiin. Alueella on suurta merkitystä talvisinkin, ellei alue ole jäänyt. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: alli (>1000), silkkiuikku (50–120).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus virallisten meriliikenne-reittien ulkopuolella; veden hyvä laatu, esteettömyys (ei rakennelmia esim. aalto- ja tuulivoimaloita).*

100. Santahaminan luodot

Pinta-ala 160 ha, aluekoodi 210538

Santahaminan Suurlahden edustan luodot muodostavat yhtenäisen luotoryhmän. Pienin on aarin kokoinen ja lähes kasviton **Punaluoto**. Se on myrskyille alttiilla paikalla sijaitseva korkea kallio-kupu, jolla on vain hyvin niukasti kasvillisuutta. Luodon keskiosassa on pieni lammikko, jossa kasvaa vähän järviruokoa. Loput kuusi luotoa ovat Helsingin merialueelle melko tyypillisiä korkeahkoja ja suurehkoja kallioluotoja pienine somerikkoalueineen. Jonon länsipäässä sijaitseva **Viro-laislahdenpaasi** on kuitenkin pienestä koostaan huolimatta lähes kokonaan puiden peittämä. **Hietaluoto** sijaitsee lähellä Läntisen Haapasaaren pohjoiskärkeä. Luoto on pieni, kallioista koostuva kupu, jolla on vain vähän kasvillisuutta. **Pitkäsaari** on Suurlahden luodoista uloin. Tällä suureholla luodolla kasvaa ryhmässä muutamia pieniä puita ja pensaita. Somerikkoalueita ei käytännössä juuri ole. Kasvillisuutta on kalliojuoteissa. Saaren keskiosassa on rehevää, lокkien lannoittamaa suurruuhoniittyä ja pieni soistuma. Varsinaisia merenrantaniittyjä ei ole. Linnusto koostuu isosta harmaalokkikoloniasta, jossa pesii myös haahkoja ja valkopoiskihanhia. **Lohikari** on kooltaan hiukan yli hehtaarin ja sillä kasvaa vain pensaikkoa ja muutamia puita. Pääosin maasto koostuu avoimista ja vähäkasvustoisista kallioista. Pohjoisrannalla on pari pientä somerikkoaluetta. Eteläisellä sivulla on joitakin kalliolampareita, joissa kutee sammakoita. Lohikari on Suurlahden

lintuluodoista lähinnä Vallisaarta ja hyvin lähellä Santahaminan rantaa. **Itäinen Haapasaari** on suurehko, pitkä ja korkea puuton kallioluoto. Joitakin matalia pensaita ja haapapusikkoa löytyy, mutta ammuntojen takia puut eivät kasva kovin suuriksi. Luodon keskellä on laaja heinikkoinen alue ja siellä täällä pieniä lampareita kahlaajien tongittaviksi. Keskiosan rannoilla on pieniä some-rikkoalueita. Luodon näkyvimpiä lintuja ovat kala- ja harmaalokit. **Läntinen Haapasaari** on itäisen Haapasaaren kaltainen. Heinikkoalueet ovat pienempiä ja myös kasvillisuus on hieman niukempaa. Yleisilme on myös korkea ja kallioinen. Rajaukseen kuuluu lisäksi muutama kari. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkakoskelo (3), harmaalokki (87).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: avoimempien luotojen pitäminen puuttomana, muiden luotojen puoliaukeina: pensaikkoa kannattaa suosia puuston kustannuksella; rauhallisuus pesimäaikaana.*

101. Santahaminan läntinen luoto

Pinta-ala 3 ha, aluekoodi 210644

Kyseessä on alava luoto Santahaminan kupeessa, sen länsipuolella. Luodosta käytetään joskus nimeä Santinen. Melkein kaikille Helsingin sotilasaarille tyypillisesti tälläkin luodolla pesii paljon haahkoja. **Alueen edustavin pesimälajisto: haahka (42).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: luodolla pesii säännöllisesti tukkasotkia ja selkälokkeja. Nämä ovat viime vuosina kuitenkin vähentyneet. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

102. Savelanniitty, 211123, 32 ha

Pinta-ala 32 ha, aluekoodi 211123

Savelanniitty sijaitsee Vantaan alajuoksun itäpuolella, rajautuen Savelan ja Pihlajiston asuinalueisiin. Alueella Longinoja laskee Vantaaseen. Savelanniityn pohjoisosat ovat puuistutusten täplittämää nurmikenttää, jossa on leikkipuistoja ja ulkoilureittejä. Näiden virkistysalueiden linnustolliset arvot ovat pienet. Vantaan rannassa on vanhaa metsittyvää viljelysmaata, jossa on runsaasti lehtipuita. Ne muodostavat Longinojan metsän ja Savelanniityn pellon kanssa alueen linnustollisesti merkittävimmän kokonaisuuden. Vantaa-joen varren metsäalueet muodostavat ekologisen yhteyden Vanhankaupunginlahdelta aina Keskuspuistoon saakka.

Kuva 23. Jarkko Santaharju rengasti kesällä 2017 Savelanniityn kaikki kolme ruisräkkäkoirasta. Kuva: Janne Koskinen.

Savelanniitty on eteläosissa pensoittunut. Täällä pesii viitakerttunen ja kerttuja. Alueen keskiosan pellolla oli v. 2017 kiuru, niittykirvinen ja kaksi ruisräkkäreviiriä. Kolmas ruisräkkä piti reviiriä Longinojan pohjoispuolella pienellä pensaikoniityllä. **Longinoja** on meritaimenen kutujokena tunnettu kaupunkipuro. Sen varressa kasvavassa lehtimetsikössä pesii mm. viitakerttunen, ja alueella vierailee pikkutikka. Longinojalla pesi myös haapana ja rantasipi. Puro on suurelta osin perattu ja oiottu. **Alueen edustavin pesimälajisto: ruisräkkä.** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: haapana (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pensoittuvien alueiden pysyminen puoliavoimena (latvuspeittävyys enintään 20 %) ja pensaita on suosittava puiden kustannuksella; pensoittuviakin alueita kannattaa niittää parin vuoden välein loppukesästä, niittojäte kannattaa kerätä pois; ruisräkkän säilymisen kannalta peltojen ja Longinojan länsipuolen puistoalueen pitäminen monivuotisella nurmella tai kesannolla olisi parasta, niittojen tulisi ajoittaa mahdollisimman myöhäiseen kesään, niittojen tulisi edetä keskeltä ulospäin; mikäli pelloilla ei ole tuotantofunktiota, alue tulisi kuitenkin niittää loppukesästä kerran; jokivarren puiston tulisi kehittyä luonnontilaisena; Longinojan uoman luonnonmukaistaminen.*

103. Seurasaaren itäpuolinen luoto, 210599, 2 ha

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210599

Kyseessä on hyvin pieni, 0,1 hehtaarin luoto Seurasaaren välittömässä tuntumassa sen itäpuolella. Takavuosina luotoa käytettiin juhannuskokon alustana tuhoten lintujen pesinnät. **Alueen edustavin pesimälajisto: naurulokki (187).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: tiirat, selkälokki (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

104. Seurasaari

Pinta-ala 48 ha, aluekoodi 211113

Seurasaari on kovassa virkistyskäytössä olevaa kulttuurihistoriallista ulkoilualueetta. Se on liki kauttaaltaan metsäpeitteinen – osin hoidettua metsää, osin luonnontilaisempaa, mm. joitakin pökölöitä on jätetty lahoamaan. Saaressa on muutama pikkuinen lampare, joissa on vesilintuja. Saaren itärannoilla on pitkälti ruovikkovyöhykettä, joka pienine lahtineen houkuttelee pesivää vesilinnustoa. Oravakanta on ylitiheä ruokinnan vuoksi. Tiaiset ovat päällekkäisiä, luonnon käytös johtuu niin ikään tarpeettomasta vuoden ympäri jatkuvasta ruokinnasta. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkakoskelo (1).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: uuttukyyhky (4), pikkutikka (1), punatulkku (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: itäosan kosteikkovyöhykkeen rauhallisuus; kerroksellinen metsän rakenne; vanhan ylispuuston säilyttäminen, etenkin kolopuiden ja vanhojen lehtipuiden; rantalehtojen luonnontilaisuus.*

Kuva 24. Seurasaaren itäranta käsittää laajalti rantaluhtaa. Kuva: Peter Buchert.

105. Sipulipaasi

Pinta-ala 38 ha, aluekoodi 210564

Sipulipaasi on matalahko, aallokon pieksämä luoto ulkosaaristossa. Kasvillisuutta on vain rikko-
naisen pinnan syvemmissä uurteissa. Luodon pohjoisosassa on myös pieni somerikkoalue. Saa-
ren ympärillä on laajalti karikkoa. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaalokki (35).** Alueen
muu merkittävä pesimälinnusto: luotokirvinen (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tär-
keää: rauhallisuus pesimäaikana. Takavuosina todettiin pesintöjen tuhoutumisia kesämetsästy-
ksen vuoksi.*

106. Sjöängens

Pinta-ala 74 ha, aluekoodi 211116

Sjöängensin peltoalue Itä-Helsingissä käsittää 74 hehtaaria pääosin viljelykäytössä olevaa peltoa,
jota kirjoavat puusaarekkeet. Pellot viettävät itään Kapelvikenin suuntaan. Lännessä ne rajautuvat
Kasabergetin metsäalueeseen. Peltolaueiden keskellä kiemurtelee pieni joki, Krapuoja. Joen var-
rella kasvaa tiheää yölaulajille sopivaa pensaikkoa. Alueen eteläosassa on 11 hehtaarin kallioalue,
jonka alarinteillä kasvaa osin vanhempaa kuusivaltaista sekametsää. Ylärinteet ovat mäntyvaltai-
sia. Pelloilla viljellään mm. rypsiä. Alueen keskellä oleva kauko-ohjattavien lennokkien lennätys-
alue vaikuttanee jossain määrin pesintää yrittävien lintujen elämään. Varsinkin keväällä pelloilla
levähtää jonkin verran töyhtöhyypsiä, kiuruja, lokkeja, hanhia. Kurjet pesivät v. 2017 alueen vie-
reisellä ruovikkolahdella ja ne vierailivat pelloilla myöhemminkin keväällä. **Alueen edustavin pe-
simälajisto: harmaahaikara (1), ruisräikkä (2), kurki (+), pikkulepinkäinen (+).** *Alueen huomi-
oon ottamisen kannalta on tärkeää: Krapuojaan rajautuen tulisi ylläpitää noin 10 metriä leveää
luonnonhoitovyöhykettä molemmin puolin jokea. Tästä osia kannattaa niittää loppukesästä ja osia
pitää puoliavoimina vesakkoa paikoitellen raivaamalla. Maatalouden luonnonmukaistaminen, mm.
nurmipeitteisyyden ja kesantojen lisääminen, olisi suositeltavaa muulla peltoalueella.*

Kuva 25. Sjöängenin peltoja halkovan Krapuojan varrella kasvaa tuomia ja muita pensaita.
Kuva: Heikki Salonen.

107. Suomenlinnan luodot – Harakka

Pinta-ala 76 ha, aluekoodi 210088

Rajaus koostuu kantakaupungin edustan puuttomista luodoista Suomenlinnan pohjoispuolella ja Harakan saaresta. Tämän kohteen alla käsitellään tässä raportissa vain levähtäjiä. Itse pesimäluodot on käsitelty erikseen (Harakka, Limppu, Pormestarinluodot). Alue näyttää keräävän jonkin verran puolisukeltajasorsia syksyisin. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: haapana (50–100).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: vesiliikenteen keskittäminen merkityille reiteille.*

108. Syväkari

Pinta-ala 14 ha, aluekoodi 210539

Syväkari on matalahko, pieni kallioluoto Helsingin ulkosaaristossa, Pihlajasaarista kaksi kilometriä eteläkaakkoon. Se kuuluu Ourien saariryhmään laajan ruokailumatalikon kera. **Alueen edustavin pesimälajisto: karikukko (1), räyskä (1), tiirat (43).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

109. Särkiniemi-Veijarinvuori

Pinta-ala 40 ha, aluekoodi 211114

Särkiniemen ja Veijarivuorenpuiston muodostama puolipuistomainen alue rajautuu Lauttasaaren eteläosan merenrannikkoon. Alueen läntisempi niemi, Särkiniemi, on kallioisempi ja kohoaa nopeasti 5–10 metriä. Itäisempi niemi, Vattuniemi eli Ryssänkärki on pääosin alavampi ja vaihettuu tervalepikön ja luontaisen merenrantaniityn kautta karikoksi. Kuitenkin sen itäosa kohoaa nopeammin ja sen päälle on kasattu aikanaan maa-aineista linnoitustarkoituksiin. Sen päällä on pitkään toiminut talviuintipaikkaa palveleva saunarakennus. Kahden niemen välissä on karikkoinen Itälahti, jonka pohjukassa on virallinen uimaranta hiekkarantoinen. Itälahti ja Ryssänkärki karikoineen ja kivineen tarjoaa vesilinnuille hyvän suoja- ja ruokailupaikan. Alueen päämetsätyyppi on ollut tuore mustikkakangas, jota on paikoin vaikea tunnistaa mm. puutarhanhoidollisista syistä. Alueella on paljon pikkumökkejä ja tiheä polkuverkosto. Se on nykyään Lauttasaaren tärkeimpiä lähivirkistysalueita. Koko alueen miljöö muodostui aikoinaan sen seurauksena, että autonomian aikana Lauttasaaren eteläosa oli Venäjän armeijan hallinnassa. Jossakin vaiheessa tämä erillinen rakentamaton alue täyttyi vähitellen pienillä mökeillä ja kaavoitettiin puistoksi. Mökkejä on tasaisin välein koko alueella eli kyse ei ole puhtaasti puistosta tai metsästä vaan metsäisestä siirtolapuutarha-alueesta. Alue rajautui vielä 1950-luvun alussa pohjoisosastaan laajaan mäntymetsään, mutta se on tuhottu seuraavien vuosikymmenien rakennusbuumin aikana. Monet metsälinnut (teeri, hömötiainen) alkoivat hävitä paikan lajistosta vähitellen jo 1950-luvulla. Linnuston nykyarvot perustuvat ensisijaisesti karikkoiseen rantaveteen. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkakoskelo (1), isokoskelo (3).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: tylli ja punajalkaviklo (pesät Sisä-Hatulla), kottarainen (6). **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: kyhmyjoutsen (40–60), haapana (30–60).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: lehtipuiden suosiminen, vanhojen lehtipuiden säästäminen missä mahdollista; rauhallisuus karikkaisilla vesialueilla.*

110. Särkkäniemi

Pinta-ala 16 ha, aluekoodi 210759

Uutelanniemen itälaita Vuosaaressa käsittää pienen kosteikkovaltaisen alueen, Särkkäniemen. Se koostuu pienipiirteisesti vaihtelevista luontotyypeistä kuten kalliorannoista, matalakasvuisista merenrantaniityistä, rantalehdoista ja tervaleppäluhdista. Niiden lisäksi luonnonsuojelualueella sijaitsee Helsingissä harvinainen laguunilahti ja merestä irtautuneita kluuveja, jotka ovat monien alueella tavattavien harvinaisten eläinten ja kasvien elinympäristöjä. Särkkäniemi on säilynyt monin paikoin lähes luonnontilaisena. Alue rajautuu Uutelan ulkoilualueeseen ja on itähelsinkiläisten ahkerassa virkistyskäytössä. Vuosaaren asukasluvun lisääntytyä viime vuosikymmeninä useilla kymmenillä tuhansilla, mm. Aurinkolahden kaupunginosan valmistuttua, Särkkäniemeen kohdistuva käyttöpaine on kasvanut voimakkaasti. Särkkäniemellä liikkuu etenkin kesäisin muun muassa auringonottajia, uimareita, vapaa-ajankalastajia, lenkkeilijöitä ja pyöräilijöitä.

Kuva 26. Särkkäniemen kluuvi. Kuva: Frans Silvenius.

Särkkäniemi on varsin hyvä lintualue Helsingissä, muttei yllä aivan huippukohteiden joukkoon pienuutensa vuoksi. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkakoskelo (1), luhtakana (1), luhtahuitti (1).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: lapasorsa (1), punavarpunen (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: virkistyspaineen ohjaaminen. Alueen käyttöä ohjataan hoito- ja käyttösuunnitelmalla (Aspelund & Paaer 2009).*

111. Tahvonlahden alue

Pinta-ala 65 ha, aluekoodi 210766

Tahvonlahden (Stansvik) alue sijaitsee Laajasalon lounaisosassa. Täällä Stansvikin kartanoa ympäröivä lintualue käsittää sekä kulttuurimaisemaa, luonnontilaisia metsiä että kosteikkoa. Itse kartanon ympäristö edustaa vanhaa, väljästi rakennettua kulttuurimaisemaa. Tätä avointa aluetta luonnehtivat nurmikut, vanhat, suuret lehtipuut sekä viljelypalsta-alue. Kartanoympäristöön kuuluu myös jo noin 1860-luvulla istutettu tammikuja. Kartanoalueella pesivät mm. kultarinta, viitakerttunen, kottarainen ja tikli. Kartanosta etelään sijoittuu Tahvonlahdenniemi, joka on matala soraharju. Kapea rantavyöhyke on pääosin avointa hiekka-kivikkorantaa. Karua kangasmetsää edustavan harjun puusto on vanhaa, jo kilpikaarnaista mäntymetsää. Alueen pohjois-eteläsuunnassa halkaisevan Stansvikintien länsipuoli on pääosin kallioista, hyvin vanhaa mäntymetsää. Tämän ”länsipuoliskon” koillisnurkassa on rehevämpi kuusivaltainen alue. Samoin nk. Uudenkylän (mökkikylä) länsi- ja eteläpuolella sijaitsee pieni, jo iäkäs kuusikko. Tällä alueella viihtyy mm. pu-

nakylkirastas, sirittäjä, tilitähti, kuusitiainen ja isokäpylintu. Stansvikintien itäpuolinen alue on suurelta osin lehtomaisen rehevä. Kartanon pihapiirin ja nk. Vanhankylän saarekkeen väliin jää umpeenkasvanut, ruovikoitunut entinen merenlahti. Rannat ovat vanhaa tervalepikkoa. Mm. uuttukyyhky, kultarinta, mustapääherttu ja puukiipijä kuuluvat tämän ympäristön linnustoon. Tahvonlahden pohjukka on ruovikoitunutta, osin vielä avointa vesialaa. Tältä alueelta ruopattiin muutama vuosi sitten saastunutta pohjaa, mikä lisäsi avoveden pinta-alaa ja paransi näin pohjukan tilaa huomattavasti. Pienestä pinta-alastaan huolimatta pohjukka kerää vesi- ja kosteikkolintuja mm. haapana- ja harmaasorsapoikueita. Silkkiuikut (8) pesivät venekerhon laiturista pohjoiseen tiiviinä rykelmänä. Tahvonlahden kapea metsäinen itälaita on osaksi kallioista mäntymetsää, osaksi rehevämpää sekametsää. Koirasaarentien pohjoispuolelle jää Stansvikin rautakaivoksen suojelualue ja sen pohjoispuolien kallioinen metsikkö. Suojelualueen sisään jää kosteapohjainen tervalepikko, jossa sadetilanteesta riippuen on yhtenäistä vesipintaa muutaman aarin alalla. Kaivoksen kohdalla kasvaa vanhempaa kuusikkoa. Muuten puusto on pääosin vanhaa kalliomännikköä. Tahvonlahdenniemen eteläosa kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan. **Alueen edustavin pesimälajisto: silkkiuikku (8), luhtakana (1), pajusirkku (3).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: kirjosiippo (12), kottarainen (5), urpiainen (2), isokäpylintu (1), punavarpuu (2). Alue on kuullut joinakin vuosina palokärjen reviriin. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: puolia-voimuuden säilyttäminen kartanon ympäristössä, vanhojen lehtipuiden ja mäntyjen (myös kuolleiden) säästäminen koko alueella; rauhallisuus lahden pohjukassa.*

112. Taivalluoto

Pinta-ala 4 ha, aluekoodi 210600

Taivalluoto on alava luoto Hietaniemen hiekkarannan edustalla. Luodon yli menee voimalinja, jonka yksi pylväk sijaitsee luodolla. Saaren maaperä on pääosin hienojakoista maa-ainesta ja rantavyöhyke kasvaa tästä syystä laajalti ruoikkoa. Saarella kasvaa lisäksi muutama koivu, tervaleppä ja mänty. Alueen edustavin pesimälajisto: selkälokki (2). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

113. Taka-Viikin pellot

Pinta-ala 98 ha, aluekoodi 210441

Alue koostuu Latokartanoa sivuavista viljelykäytössä olevista pelloista, niitystä, metsäsaarekkeista, Viikintietä reunustavasta metsäkaistasta, Viikinojasta, viljelypalstoista ja pienestä ruderaattista alueen luoteisosassa. Pohjoisessa viljelypalsta-alueella sivuaa lisäksi hevostalli ja lato. Elinympäristöjen osuudet ovat: viljelykäytössä olevat pellot (65 %), Taka-Viikin niityt (20 %), metsäsaarekkeet (2 %), Viikintien varren metsikkö (3 %), viljelypalsta 1 %, hevostalli ja -aitaus sekä lato (2 %), ruderaatti (1 %), Viikinoja (1 %). Aikanaan paljon laajemmin, kansainvälisesti tärkeään lintualueeseen kuuluneen peltoalueen arvoa on heikennetty viimeisen 25 vuoden aikana rakentamalla sen päälle 30–40 hehtaaria asutusta.

Kuva 27. Taka-Viikin pelloista osa on muutettu puistomaiseksi. Kuva: Otso Häärä.

Avoimuutta vaativa peltolajisto (kiuru, niittykirvinen, töyhtöhyppä) on nykyään suhteellisen vähäistä alueen pohjoisosien pienenemisen vuoksi. Peltolajisto viihtyy parhaiten Viikintien eteläpuolella, missä sijaitsevat lohkot rajautuvat Etu-Viikin peltoihin. Viikintien ja Viikinojan varsien puu- ja pensaskaistaleet sekä metsäsaarekkeet muodostavat laululinnuille hyvän elinympäristön. Pesimälinnuston ohella myös levähtäjät käyttävät aluetta hyväkseen ja alueen arvo perustuukin nykyään ensisijaisesti levähtäviin lintuihin. Levähtäjäpopulaatio on pääasiallisesti yhteinen Etu-Viikin peltojen ja Vanhankaupunginlahden Natura-alueen kanssa ja linnut vaihtavat ruokailupaikkaa näiden alueiden välillä tiuhaan (esim. hanhet, kottaraiset, töyhtöhyypät ja suokukko). Vuonna 2017 lähellä avatusta koiria-aitauksesta huolimatta alueen niityillä ja pelloilla ulkoilutetaan säännöllisesti koiria vapaana, mikä heikentää merkittävästi alueen pesimälajiston tilaa etenkin maapesijöiden osalta ja vähentää levähtävien lintujen ruokailurauhaa. **Alueen edustavin pesimälajisto: pikkutylli (2), metsäviklo (1).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: hemppo (4). **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: metsähanhi (20–80), tundrahanhi (20–80), merihanhi (10–30), valkoposkihanhi (3000–4000), suokukko (70–200), kottarainen (>300); heinäkurppia on tavattu epä-säännöllisesti; jänkäkurppa talvehtii säännöllisesti.** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pensaikkovyön säästäminen Viikinojan ympärillä, koirien kiinni pitäminen; metsäsaarekkeita voi pitää hakamaamaisina, säästäen reunoilla katajia ja muita tiheitä pensaita.*

114. Talosaaren laitumet

Pinta-ala 19 ha, aluekoodi 211107

Torpvikenin länsipuolella on pysyvästi nurmipeitteisiä laitumia. Alueella toimii ratsastuskeskus. Alue kuuluu Helsingille, joka osti alueen v. 1962 ja on vuokrannut tilaa tallitoimintaan. Alue on yksi vähäistä pysyvästi laajoja nurmipeitteisiä alueita Helsingissä. Alue säilyy keväällä pitkään märkänä – runsaslumisten talvien jälkeen saattaa olla isoakin kosteikkolintuja houkuttelevia tulvia. Laitumet kuivuvat kuitenkin kevään kuluessa pääosin kovapintaiseksi. Alavimmat osat säilyvät kosteina koko kesän. Laitumilla laidunnetaan varhaisesta kevästä lähtien hevosia, joita voi ajoittain olla runsaastikin. Laitumet on jaettu lohkoihin, joiden käyttöä vuorotellaan. Niittyjen kosteilla paikoilla

lepäilee keväällä kahlaajia. Keväällä ja kesällä niityillä laiduntaa hanhia, pääasiassa valkoposkihanhia. Laitumet toimivat ravintolähteinä myös kottaraisille, rastaille ja kyyhkysille, keväällä myös töyhtöhyypille, jotka yrittivät todennäköisesti pesintää alueen pohjoisosassa. Alueen eteläosassa on runsaan kahden hehtaarin kokoinen vanha tervaleppälehto, jossa pesii mm. kyyhkyjä, rastaita ja kerttuja. Laitumet keräävät etenkin keväisin runsaasti levähtäviä lintuja – vetisimpinä keväinä on jopa Helsingin parhaita lintualueita. **Alueen edustavin pesimälajisto: punajalkaviklo (2), tai-vaanvuohi (+), harmaapäätikka (alue kuuluu vuosittain reviiriin).** **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: valkoposkihanhi (500–1000), tavi (30–150), punajalkaviklo (10–20).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: laidunten nykyisenkaltaisen ylläpito, mahdollisuuksien mukaan kevättulvien pitkittäminen.*

Kuva 28. Talosaaren laitumet ovat Helsingin upeinta niittymaisemaa. Kuva: Heikki Salonen.

115. Talosaaren metsä

Pinta-ala 57 ha, aluekoodi 210755

Talosaari (Husö) on kosteikkojen ja merenlahtien ympäröimä metsäsaareke Helsingin itäosassa. "Saari" on maan kohoamisen myötä yhdistynyt mantereeseen jo yli 100 vuotta sitten. Alueen reunoilla on vanhempaa puustoa ja paikoin rehevää. Niemen keskiosa hakattiin 20–30 v sitten. Se on osin kallioista ja puusto on täällä nuorta. Itäpuolen keskiosassa on runsaasti nuorta istutsmännikköä, missä linnusto on vaatimatonta. **Alueen edustavin pesimälajisto: pyy (3), keh-rääjä (1), harmaapäätikka (1), palokärki (1), hömötiainen (2).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: sääksi (1), töyhtötiainen (1), punatulkku (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: metsän kerroksellinen rakenne, (jatkuvan kasvatuksen malli sopii tänne, kallioalueille kuitenkin sopivasti aukkoisuutta), kytkeytyneisyys, rantojen säilyminen luonnontilaisena, vanhimpien mäntyjen ja lehtipuiden säästäminen, pystyyn kuolleiden puiden jättäminen pystyyn.*

116. Tiirakari

Pinta-ala 16 ha, aluekoodi 210542

Tiirakari on matalahko, pieni kallioluoto Helsingin ulkosaaristossa Pihlajasaarien eteläpuolella. Kuuluu Ourien saariryhmän kokonaisuuteen. Erinomainen lintuluoto. On Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 kohde. Tiirakarin linnusto on monipuolinen. Lajistoon kuuluvat mm. pieni yhdyskunta uhanalaisia selkälökkeja, Helsingin suurimpiin kuuluva kalalokkikolonia sekä useita kymmeniä haahkapareja. Luodon kallioilla kukoistaa lintuluotokasvisto: luonnon- ja rikkakasvien sekoitus. **Alueen edustavin pesimälajisto: kalalokki (92), selkälokki (5).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan.*

117. Tiiraluoto

Pinta-ala 2 ha, aluekoodi 210589

Tiiraluoto sijaitsee Lauttasaaren kainalossa Hevosenenkälähden suulla. Se on alava, pitkälti hienojakoisen maa-aineksen peittämä luoto, eroten Helsingin saariston pääasiallisesti kallioisista luodoista. Saaren keskiosassa on niittykasvillisuutta, rannoilla myös ruovikkoa. Korkean kasvillisuuden vuoksi ei ole enää kuitenkaan tiirojen suosiossa, ellei myrskyaallokko ja jäät avaa kasvipeitteettömiä laikkuja alueelle. Luoto on tulvimisherkkä, mutta saa jonkin verran aallokolta suojaa muusta saaristosta. Luodolla on ympärivuotinen liikkumiskielto. Tiiraluoto suojeltiin v. 1948 ja on Helsingin vanhin luonnonsuojelualue. Naurulokki palasi pitkän tauon jälkeen saaren pesimälajiksi vuonna 2006 ja samalla mukin lajisto runsastui. Tiiraluodon karikkoiset ja matalat rannat keräävät myös huomionarvoisesti levähtäjiä. Rikas niittykasvillisuus houkuttelee myös niiden siemeniä syöviä varpuslintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (6), tukkakoskelo (1), naurulokki (866), selkälokki (3).** **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: harmaasorsa (12–24).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus ympäri vuoden.*

118. Torpviken

Pinta-ala 33 ha, aluekoodi 210243

Torpviken on suurelta osin suojeltu kosteikko Talosaaren eteläpuolella Itä-Helsingissä. Se on kokonsa nähden erittäin merkittävä alue linnustolle. Husön kartano on lahden länsipohjukassa. Kartanon itäpuolella oleva kosteikko- ja vesialue jää Talosaaren ja Ribbingön väliin. Lahden suulla idässä on Sillholmenin metsäinen pikkusaari. Torpviken on hyvin matala, vesi on kauttaaltaan alle metrin syvyistä ja vesialueet ovat hälyttävästi pienenemässä. Lahteen laskee oja Husön kartanon hevostalleilta. Ruoikkokasvustot jakavat vesialueen itä-länsisuunnassa kahteen osaan. Sillholmeen pohjoispuolelle jäävää pienempää vesialuetta reunustaa noin kaksimetrisen ruoikko. Pohjukan vesialueen itäreunassa on kaislakasvustoja, joissa vesilinnut viihtyvät veden ollessa korkealla. Muualla rantoja kiertää muutaman kymmenen metrin levyinen ruokovyöhyke, joka on korkeimmillaan kolmimetristä. Lahden pohjukassa ruoikko laajenee noin 100 metrin levyiseksi. Maalle päin se harvenee ja madaltuu. Ruoikon takana aukeaa laajahko kostea saraniitty, joilla on laidunnettu hevosia. Korkean veden aikaan niitty on veden vallassa. Niityn keskellä on rehevä tervaleppäsaareke, jossa kasvaa myös koivua. Niityn takana on kuivempia laitumia ja pohjoispuolella on myös vanhaa peltoa. Pohjois- ja etelärantaa kiertää kapea tervaleppävyö. Sillholmenin saarella on kuusivaltaista havumetsää. Saaren keskiosassa on myös hienoa männikköä, ja puissa on runsaasti koloja. Etelärannalla on avokalliota ja kivikkoa. Alue muodostaa erottamattoman kokonaisuuden

Talosaaren laidunten kanssa (alue 211107). **Alueen edustavin pesimälajisto: merihanhi (1), heinätavi (1), lapasorsa (2), harmaahaikara (0–1), nokikana (2), punajalkaviklo (5), taivaanvuohi (1), pajusirkku (4).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: useana vuonna keltävästäräkki on pitänyt reviiriä alueella. Sääksi ja nuolihaukka ruokailevat säännöllisesti lahdella. **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: lapasorsa (10–20), punajalkaviklo (10–20).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rantaniityn laidunnus, puuston poisto lahden pohjukasta, vesialueen ylläpito, hoito- ja käyttösuunnitelman pikainen laatiminen.*

119. Tullisaaren alue

Pinta-ala 28 ha, aluekoodi 211112

Alue sijaitsee Laajasalon saaren luoteisosassa Tullisaarenselän eteläpuolella. Alueen voi jakaa elinympäristöittäin karkeasti neljään osa-alueeseen: itärannan ruoikkoalue, eteläosien niittyalue, pohjois- ja länsiosan puistomainen ja lehtipuuvaltainen huvila-alue, sekä koillisessa siltayhteydessä oleva havupuuvaltainen Killingholma-saari. Alueen tärkein elinympäristö on epäilemättä avo-ojitettu niittyalue, jossa ruisrääkät ja pikkulepinkäinen pitävät reviiriä. Niityllä kasvaa noin 50 puuta, pääosin koivuja. Alueen tunnettu historia ulottuu 1500-luvulle. Alueella on muutama huvilatyypinen asuinrakennus. Tullisaaren kartanon päärakennus tuhoutui tulipalossa v. 1958. Alueen lounaisosan laaja, viettävä nurmikenttä oli 1960-luvulla leirintäaluetta. **Alueen edustavin pesimälajisto: ruisrääkkä (3), harmaapäätikka (+), pikkulepinkäinen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: avo-ojitetun niityn niittäminen vain kerran loppukesästä, puuston latvuspeittävyys ei saisi kasvaa nykyisestä, pajujen ja muiden pensaiden suosiminen puiden kustannuksella; alueen puistomaisten osuuksien niittovälin harventaminen lähempänä luontoalueiden reunoja; vanhimpia lehtipuita on säästettävä.*

Kuva 29. Tullisaaren merkittävin osa-alue on avo-ojitettu puoliavoin niitty. Täältä löytyy mm. ruisrääkkiä. Kuva: Timo Metsänen.

120. Tuomarinkartano

Pinta-ala 102 ha, aluekoodi 211122

Alue rajoittuu idässä Vantaanjokeen, lännessä Tuusulanväylän viereiseen tiehen ja etelässä Itä-Pakilan siirtolapuutarhaan sekä metsään. Alueen keskellä sijaitsee hieman korkeammalla kaupunkimuseon alainen Tuomarinkylän kartano. Kartanon aluetta käytetään ratsastustoimintaan talleineen ja laitumineen. Kartanoalueen luoteispuolella on puistomaista metsää ja jokunen asuintalo. Näiden pohjoispuolella on lisää tallirakennuksia sekä huoltorakennuksia. Kartanon yhteydessä on myös puisto. Laajahkoa peltoaluetta ympärillä viljelee Helsingin kaupunki. Noin 10 % pelloista on niittyinä ja hevoshakoina. Peltoteiden ja pelloilla kulkevien polkujen laidoilla on paikoittain pensaita, mutta alueella ei ole hyviä laajoja "yölaulajapensaita". Koko alueella on suhteellisen vähän puustoa. Tuomarinkartanonpuistossa on vanhoja jaloja lehtipuita sekä koivuja, ja läntisessä–eteläisessä mäenrinteessä jonkin verran pensastoa. Myös Vantaan varressa pyörätien ja joen välissä on hieman lehtipuita ja muutamia pensaita. Puusto on melko vanhaa tarjoten pesäpaikkoja kolopesijöille, kuten tiäisille. Peltoukeita halkaisee pohjoisosassa hiekkatie, jonka varressa kasvaa korkeahko koivikko (länsiosassa) ja harvahkoja pajupensaita (pohjoisosassa). Ympäröivät läntiset virkistymetsät ovat kuusivaltaisia, peltujen reunassa kasvaa lehtipuita.

Peltoukeista linnustollisesti selvästi paras oli v. 2017 pohjoisin lohko, joka oli viljelykäytössä ja toukokuun laskennoissa kynnöksellä. Suurin osa muista peltolohkoista oli nurmella tai kesannolla. Läntisin hevosareenan ympärillä oleva lohko oli viljelykäytössä. Joen ja pyörätien väliin jäävä luonnontilainen alue on sangen kapea ja esimerkiksi yölaulajien suosimaa tiheää pensaistoa on täälläkin sangen niukasti, kuten joen vastarannallakin. Ainakin pikkuvarpuset pesivät joen itärannalla rakennuksissa, mutta ruokailevat myös alueen pelloilla. Alue on varsin hyvin kytkeytynyt Niskalan peltoihin ja jossakin määrin Vanhankaupungin lahden alueeseen, muodostaen levähtävälle lajistolle (mm. tervapääsky, kottarainen, valkoposkianhi) eräänlaisen kokonaisuuden. **Alueen edustavin pesimälajisto: niittykirvinen (5).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: töyhtöhyppä (8), kiuru (43), kottarainen (5), varpunen (32), hemppo (3). **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: valkoposkianhi (1000–3000), suokukko (40–250), kottarainen (>300).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: viljelyn luonnonmukaistaminen: reunavyöhykkeet saivat olla nykyistä leveämpiä sallien osittaisia pensoittumista. Rakennuskompleksien ympäristössä olisi hyvä olla nykyistäkin enemmän pensaita (seljoja, orapihlajia ym.). Kolopuut ovat tärkeitä säilyttä.*

121. Töölönlahti

Pinta-ala 24 ha, aluekoodi 211174

Töölönlahti on merenlahti Helsingissä ydinkeskustan pohjoispuolella, radan länsipuolella. Se on kapean salmen kanssa yhteydessä Kruunuvuorenselkään. Lahti on erilaisten liikenneväylien ja puistojen ympäröimä. Lahdesta on merkittäviä osia täytetty 1800-luvulla (Kluuvilahti) ja pohjoisesta Ilmalan soilta tullutta jokea (eikä soita) enää ole. Töölönlahti on rehevöitynyt jo 1700-luvulta lähtien johtuen veden vähäisestä vaihtuvuudesta ja takavuosien viemärikäytöstä. Tähän on kuitenkin alettu hakea muutosta lisäämällä veden vaihtuvuutta syöttämällä Humallahdelta putken kautta puhtaampaa vettä Töölönlahteen. Projektia aloitettiin elokuussa 2005. Ehkä tästä syystä alueen eliöstö, myös linnusto on parantunut viime vuosina ja lahdella on alkanut pesiä mm. silkkiuikku ja nokikana. Linnuille sopivia pesimäpaikkoja on kuitenkin niukasti, lähinnä lahden etelä- ja pohjoispäädyissä. **Alueen edustavin pesimälajisto: nokikana (2).** **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: haapana (50–100).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pesintään soveltavien ilmaversoiskasvustojen (mm. järviruo'on) säästäminen vedessä.*

122. Uutelan metsät

Pinta-ala 53 ha, aluekoodi 210757

Uutelan metsät ovat Helsingin kaupungin ulkoilualueutta Vuosaaren eteläosissa (ulkoilualue on laajempi kuin tämä lintualue). Alueen luonto on monipuolista ja pienipiirteistä. Täällä vaihtelevat kuivat ja tuoreet kangasmetsät sekä paljaat kalliot. Tervaleppien reunustamilla rannoilla on myös pienialaisia lehtoja. Uutelassa käy vuosittain yli 50 000 ulkoilijaa ja alueen merkitys ulkoilu ympäristönä on yhä kasvamassa. Ulkoilualueella on pitkä luontopolku ja siihen liittyvää infraa kuten keittokatokset. Alueen länsiosassa on vanhaa kalliomännikköä. Koilliskulmassa on vanha hieno haavikko. Lounaiskulmassa on merenlahti, jossa esiintyy rastaskerttunen ja mustakurkku-uikku. Itäosa on kuusikkoa, joka on iältään osin vähän vanhempaa. Alue rajoittuu idän puolella pelto- ja niitty laikuihin sekä siirtolapuutarhaan. Alueen länsipuolisko on mukana Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 (24 ha). Alue muodostaa saman kokonaisuuden Uutelan pohjoisosien metsien kanssa, mutta on erotettu omaksi alueeksi linnuston seurannallisista syistä. Lajisto on näillä paikoilla yhteinen. **Alueen edustavin pesimälajisto: palokärki (+, reviiri käsittää myös pohjoispuolen metsiä).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: mustakurkku-uikku (merenrantareviiri, ei pesintää tiedossa), kanahaukka, lehtokurppa (2), idänuunilintu (1), kirjosiippo (11). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: kallioiden välisten ojitettujen suopainanteiden ennallistaminen soiksi; vanhan puuston suosiminen.*

123. Uutelan pohjoisosan metsät

Pinta-ala 33 ha, aluekoodi 210758

Uutelan pohjoisosan metsät ovat Vuosaaren eteläosassa. Seutu on kalliomännikköjä ja rehevempiä kuusikko- ja lehtipuunotkoja. Alue on yhtenäisesti varttunutta-täysi-ikäistä metsää ilman mainittavia aukkoja. Alue on Helsingin kaupungin ulkoilualueutta. Kalliojäkäliköt ovat jonkin verran kuuluneet ihmisvaikutuksesta. Polkuverkosto on tiheä ja aktiivisessa ulkoilukäytössä. Luoteisosaan oli v. 2016 rakentumassa koirapuisto, jonka alle jäi kosteaa sekametsää. Länsiosassa on nevarantainen pikkulampare. Alue sivuaa Rudträskiä ja Uutelan (eteläosan) metsiä, joiden kanssa se muodostaa kokonaisuuden. **Alueen edustavin pesimälajisto: palokärki (reviiri käsittää myös Rudträskin ja eteläpuolen metsiä), idänuunilintu (1–2, osin Rudträskin kanssa), punatulkku (2).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: sirittäjä (5). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: soiden ennallistaminen yhdessä Rudträskin kanssa, rehevöitymisen estäminen.*

124. Valkosaari

Pinta-ala 9 ha, aluekoodi 210609

Valkosaari sijaitsee Eteläsataman altaassa. Nyländska Jaktklubben pitää saarella satamaa ja ravintolaa. Saarella on aiemmin ollut veneveistämö, telakka, sairaala ja karanteeniasema. Puustoa on kaadettu saarella viime vuosina, muttei ehkä riittävästi saaristolinnuston pesintää ajatellen. **Alueen edustavin pesimälajisto: meriharakka (2), kalalokki (45).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: tukkasotka ja selkälokki ovat olleet säännöllisiä, muttei vuosittaisia. *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pesimälinnuston huomioiminen muun maankäytön yhteydessä.*

125. Vallisaari

Pinta-ala 77 ha, aluekoodi 211118

Vallisaarta luonnehtivat karuhkot kallioiset männiköt joiden välissä on huomattavan reheviä lehtoja ja kosteita lehtokorpimaisia painanteita. Alueella on muutamia lampia (1,8 ha) ja lukuisia kosteita soistumia. Kuusi puuttuu kokonaan, millä on selvästi vaikutusta lajistoon. Saarella kasvaa myös jaloja lehtipuita kuten lehmuskia. Lukuisat vallit ja bunkkerit tuovat avoimia laikkuja maisemaan ja niiden ketolaikkujen hoito on nykyisin tehokasta. Ketojen osuus saaresta on jopa 15 % (Jansson & Raatikainen 2008). Lahopuuta on vaihtelevasti. Saaren koillisosan "kylässä" on lukuisia huonokuntoisia rakennuksia joista osalla merkitystä pesimäpaikkoina. Saareen on viety kymmeniä linnunpönttöjä 2016–2017 kevään aikana. Vallitusrakenteista osa kelpaa pesimäpaikaksi pääskyille ja västäräkeille ja yksi kottaraispari pesi jossain vallin onkalossa. Saari avattiin vuonna 2016 yleisölle ja kävijöitä oli lähes 100 000. Vaikka kulku on rajoitettu tiukasti polkuverkostoon, se saattaa olla syy lintumäärien romahtamiseen saarella verrattuna vuoteen 2007. Jo varsin pienikin ulkoilijamäärä pienentää lintujen reviirimääriä polkujen varsilla etenkin pesintöiden alkuvaiheessa ja riippumatta lajin elinympäristövaatimuksista (Bötsch ym. 2017). Alueella on kuitenkin edelleen merkittäviä linnustoarvoja. **Alueen edustavin pesimälajisto: harmaasorsa (3), rantasipi (4), valkoselkätikka (reviiri, pesäpaikka Kuninkaansaarella), punavarpunen (6).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: isokoskelo (2), lehtokurppa (2), käenpiika (2), pikkutikka (1), kultarinta (11), viitakerttunen (7), hernekerttu (5), pensaskerttu (10), pikkulepinkäinen (1), viherpeippo (15), tikli (7). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pitää maastoa mahdollisimman avoimena; pensaiden suosiminen puiden kustannuksella; virkistyspaineen ohjaus; hoito- ja käyttösuunnitelman päivittäminen.*

126. Vanhankaupunginlahden Natura-alue

Pinta-ala 314 ha, osa alueesta 210101

Vanhankaupunginlahti on laaja ruovikkoinen merenlahti Vantaan suistossa. Lahtea hallitsevat laajat järviruokokasvustot ja hoitoniityt sekä sukkession alkuvaiheen metsät. Reunametsät ovat suurelta osin tervaleppäluhtia. Kosteikko rajoittuu idässä Viikin peltoihin ja lännessä Arabianrantaan. Alueen maanomistajat ovat Helsingin kaupunki ja valtio. Kosteikko, reunametsät ja pellot muodostavat luonnoltaan monimuotoisen ja etenkin linnustolle erittäin tärkeän – Helsingin ylivoimaisesti tärkeimmän – lintualueen. Alue on yhdessä Viikin peltöjen ja Vanhankaupunginselän kanssa luokiteltu kansainvälisesti tärkeäksi lintualueeksi (IBA, Important Bird Area, Heath ym. 2000). Alueesta on suojeltu luonnonsuojelulain perusteella 254 hehtaaria ja suojelu laajenee lähivuosina. Tässä linnuston edustavuustarkastelussa kohdetta on tarkasteltu irrallaan muusta IBA-alueesta edustavuusvertailujen helpottamiseksi. Kohde on kuitenkin osa laajaa kokonaisuutta, jonka kokonaisarvo on osiensa summaa korkeampi. Pienistä alueista ei muodostu levähtävälle linnustolle yleensä merkittäviä ravinnon rajallisen saatavuuden ja häirittyinä vaihtoehtoisten ruokailupaikkojen puuttumisen vuoksi (esim. Leito 1996, Vickery & Gill 1999). Vanhankaupunginlahden kosteikkoalue on varsin monelle linnulle ainoa tai lähes ainoa pesimisalue Helsingissä (esim. laulujoutsen, ruskosuohaukka, sitruunavästäräkki, pussitiainen).

Alueen edustavin pesimälajisto: kyhmyjoutsen (7), laulujoutsen (1), haapana (26), harmaasorsa (4), lapasorsa (6), punasotka (1), tukkakoskelo (1), silkkiuikku (52), kaulushaikara (2), harmaahaikara (38), luhtakana (12), luhtahuitti (4), pikkuhuitti (1), liejukana (1), nokikana (35), kurki (1), pikkutylli (3), tylli (2), rantasipi (6), punajalkaviklo (4), taivaanvuohi (7),

niittykirvinen (18), keltävästäräkki (10), sitruunavästäräkki (1), ruokosirkkalintu (1), rastas-kerttunen (7), viiksitimali (10), pussitiainen (1), kuhankeittäjä (1), pikkulepinkäinen (1), punavarpunen (15), pajusirkku (138). Alueen merkittävä levähtävä lajisto: laulujoutsen (20–40), metsähanhi (20–80), tundrahanhi (20–80), merihanhi (10–30), valkoposkihanhi (10 000), haapana (100–300), harmaasorsa (40–50), tavi (400–600), jouhisorsa (15–25), lapasorsa (60–90), punasotka (15–25), tukkasotka (100–300), lapasotka (10–50), uivelo (30–50), kurki (10), töyhtöhyppä (600–800), tylli (20–40), suokukko (200–600), lapinsirri (10–25), mustaviklo (20–30), punajalkaviklo (10–20), tervapääsky (>500), kottarainen (>3000).

Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: hoito- ja käyttösuunnitelman täysimittainen toteuttaminen – linnuston kannalta merkittäviä hoitotoimenpiteitä jäi toteuttamatta v. 2006–2015 (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2016).

127. Vantaan alajuoksu

Pinta-ala 28 ha, osa alueesta 210780

Vantaan alajuoksu Pukinmäestä Vanhankaupunginlahdelle on loivasti mutkittelevaa jokilaaksoa, jota reunustavat rantalehdot, kalliot ja rakennettu ympäristö uimarantoineen ja siltoineen. Vanhoja luhtaniittyjä on jäljellä vain rajallisesti ja nekin ovat enimmäkseen metsittyneitä. Joki päättyy Vanhankaupunginlahteen hienona koskena, jokisuun toinen haara on kuitenkin padottu. **Alueen edustavin pesimälajisto: rantasipi (8), räystäspääsky (7). Alueen merkittävä levähtävä lajisto: koskikara (2–3).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: hyvä vedenlaatu, luonnontilainen koski, rauhallisuus koskialueella.*

128. Variskari

Pinta-ala 2 ha, osa alueesta 210596

Variskari on osin metsittynyt, alava pikkusaari Seurasaaressa sen länsipuolella. Se kasvaa puoliksi puustoa. Luoto suojeltiin v. 2009. Luodolla pesii sangen hyvin saaristolintuja. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2), tukkakoskelo (1), naurulokki (113), tiirat (30).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

129. Varisluodonkari

Pinta-ala 3 ha, osa alueesta 210625

Varisluodonkari on pieni, alava luoto Stansvikin kupeessa. Luodolla kasvaa muutama puu. Manteleen välittömän läheisyyden vuoksi se ei yllä saaristolinnuston parhaimmistoon, mutta hyvä pesimäluoto se kuitenkin on. **Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (3), tiirat (24).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikana.*

130. Vartiosaaren metsät

Pinta-ala 56 ha, osa alueesta 210763

Vartiosaari on isohko metsäinen saari Laajasalon ja Vuosaaren välissä. Lounaisosa on rehevää lehti- ja sekametsää, jonka keskellä on osittain metsittynyttä entistä peltoa. Siitä edelleen koilliseen on mesiangervon ja vuohenputken valtaama entinen lammashaka, josta edelleen koilliseen mentäessä entiselle pellolle muodostettu siirtolapuutarha-alue, jonka pohjoisosassa on useita pensoittuneita sarkoja. Hakamaa–palsta-alueen kaakkoispuolella on laaja, korkea (yli 20 m mpy) kallioinen mäki, jonka eteläreunalla on vanhaa kuusikkoa ja luoteisreunalla sekametsää. Hakamaa–palsta-alueen pohjoispuolen rinne on tuoretta ja kuivaa havumetsää, joka ulottuu saaren itäreunaan asti. Metsäalueen korkein kohta on paikoin avointa kalliomännikköä ja sen koillisreunalla on saaren korkein kohta (32 m mpy), Viikinkikallio. Alueen eteläkolkassa Rahkonniemen tyvellä on rehevä, kotkansiipeä kasvava lehto. **Alueen edustavin pesimälajisto: palokärki (1, reviiri ei mahdu yksinään Vartiosaareen, vaan linnut ruokailevat myös lähisaaristossa ja Laajasalossa), töyhtötiainen (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: riittävä vanhan puuston määrä, mukaan lukien pystypökkelöt; kytkeytyneisyys Laajasalon ja Vuosaaren metsiin.*

131. Vartiokylänlahti

Pinta-ala 35 ha, osa alueesta 211175

Vartiokylänlahti sijaitsee Meri-Rastilan ja Itäkeskuksen välissä. Lahden länsirannat ovat voimakkaasti rakennettuja ja täytettyjä venesatamineen, mutta juuri täältä löytyvät kuitenkin vesilintujen pesintään sopivat ruovikkosaarekkeet. Suojainen lahti kerää myös jonkin verran levähtäviä lintuja, mutta kova veneilyhäirintä pitäneen määrät suhteellisen pieninä (Lindroos ym. 2000). **Alueen edustavin pesimälajisto: isokoskelo (3), silkkiuikku (25), nokikana (1).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pesintään sopivien ilmaversokasvustojen säästäminen vedessä; veneilynopeuksien hillintä.*

132. Villingin metsät

Pinta-ala 54 ha, osa alueesta 210765

Villinki on iso saari Helsingin välisaaristossa. Seuranta-alueen ulkopuolelle rajatut rannat on liki kokonaan mökitetty. Auerajaukseen kuuluu saaren laaja sisäosa ja lisäksi Kylälahden länsipuolen hieman laajempi yhtenäinen kallioalue rinteineen. Rakennuskanta, noin 200 rakennusta, keskittyy rannoille ja rantakallioille, mutta saaren keskiosassa on rajaukseen sisällytetty noin 35 hehtaaria rakentamatonta aluetta. Täältä löytyvät myös luonnontilaisimmat metsät, etenkin etelä- ja itäosassa. Alue on liki kauttaaltaan tuoretta kangasta, kallioisilla alueilla myös kuivaa kangasta. Avokalliota on saaren keskiosan lisäksi laajimmin Kylälahden länsipuolella. Täällä kalliomännikkö onkin vanhinta ja alueen mäntymetsistä luonnontilaisinta. Saaren keski- ja itäosissa on monin paikoin myös paksun sammalkerroksen peittämää louhikkoa. Lahopuuta löytyy parhaiten itä- ja kaakkoisosan kuusta kasvavilta rinteiltä, parhaimmillaan noin 30–40 kuutiota hehtaarilta. Kaakkoisosan korpipainanteessa jalkapallokentän itäpuolella oli isompi tuulenkaato, jossa oli v. 2017 pienellä alueella paljon järeää lahopuuta, jopa yli 50 kuutiota. Tuulenkaatoja ei selvästikään ole yritetty viedä pois ja monet vanhat polut ovat jääneet kaatuneiden puiden alle. Laskenta-alueen pohjoisosan kangas (itäisintä reunaa lukuun ottamatta) on suurelta osin ollut jonkinlaisessa metsätalousskäytössä, mahdollisesti 20 vuoden sisällä on ollut laajempi hakkuukin. Muualla on merkkejä lähinnä polttopuiden valikoidusta kaatamisesta. Metsät ovatkin liki 100 % sulkeutuneita avointa aluetta tarvitseville lajeille, kuten metsäkivriselle ja jopa pajulinnulle. Rajauksen sisällä on muutama pienialainen korpipainanne ja kallioilla aarin tai parin isovarpurämeitä. Soiden osuus on kuitenkin

hyvin pieni. **Alueen edustavin pesimälajisto: töyhtötiainen (2).** Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: nuolihaukka (1), käki (1), kulorastas (1), idänuunilintu (1), viitasirkkalintu (1), punatulkku (1). *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: alueen itäosien luonnontilaisuus, umpeen kasvavien niittyjen ylläpito niittämällä ja puustoa harventamalla.*

Kuva 30. Villingin itäosasta löytyy luonnontilaista korpea. Kuva: Margus Ellermaa.

133. Vuorilahdenpaadet (3)

Pinta-ala 2 ha, osa alueesta 210626

Vuorilahdenpaadet on pieni kallioluotorykelmä Laajasalon eteläosassa, Hevossalmen kupeessa. Luodot ovat sekä melkein yhteydessä toisiinsa että melkein maayhteydessä. Alue suojeltiin vuonna 1999 yksityisenä luonnonsuojelualueena. Luodolla pesii monipuolisesti saaristolintuja. Alueen edustavin pesimälajisto: tukkasotka (2), naurulokki (122). Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: rauhallisuus pesimäaikaan, maayhteyden synnyn estäminen.

134. Vuosaaren täyttömäki

Pinta-ala 64 ha, osa alueesta 210343

Vuosaaren täyttömäki on entisen kaatopaikan ja erillisen maantäyttöpaikan yhdistelmä. 1960-luvun alussa alue toimi Lohjan Kalkkitehdas Oy:n kaatopaikkana. Kun Vuosaari liitettiin v. 1966 Helsinkiin ja Vartiokylän kaatopaikka tuli täyteen, vv. 1966–1975 ja 1979–1988 varsinainen kaatopaikka oli toiminnassa. Loppuvuosina se toimi kuitenkin vain maankaatopaikkana. 1990-luvulla rakennettiin kaatopaikkakaasujen talteenottojärjestelmä. Vv. 2012–2015 Vuosaaren täyttömäki maisemoitiin Helsingin toimesta. Täyttömäen pintamaata on tuotu Vuosaaren sataman rakennustyömaalta Käärmeniementä 80 000 kuution verran. Täyttömäellä tavoitellaan tunturimaisemaa. Sen pinta on jätetty kuoppaiseksi ja paikoin kiviseksi. Alueelle on istutettu matalia, karuissa olosuhteissa eläviä katajia, kanervia sekä ajuruohoja. Alueen rinteet ovat kuitenkin nopeasti metsittymässä. Alue on Uudenmaan yksi harvoista säännöllisistä ruisrääkän keskittymistä ja täyttää maakunnallisesti arvokkaan lintualueen kriteerit (Ellermaa 2011). Alue on merkittävä avo- ja puoliavomaastoa suosiville varpuslinnuille. Täällä on viime vuosina ainoana paikkana Helsingissä esiintynyt kangaskiuru ja kirjokerttu. **Alueen edustavin pesimälajisto: ruisrääkkä (7), pikkutylli (5), harmaapäätikka (+), kangaskiuru (1), niittykirvinen (8), kivitasku (20), kirjokerttu (1), pikkulepinkäinen (10), punavarpunen (21).** **Alueen muu merkittävä pesimälinnusto: pensaskerttu (40–70), hemppo (6–8).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: puuston poisto liki kokonaisuudessa; erilaisten pensaiden (esim. kataja, paatsamat, koiranheisi) suosiminen paahteisilla rinteillä, huippuosan pitäminen laajalti (noin 10 hehtaaria) kokonaan ilman puita.*

135. Yliskylänlahti

Pinta-ala 15 ha, osa alueesta 211176

Yliskylänlahti on Laajasalon pohjoisosan erittäin suojainen lahti. Lahti on pienuudesta huolimatta varsin merkittävä kosteikkolinnustolle. Lahdella on pieni venesatama, joka pitää levähtäjämääriä kenties alhaisempana kuin alueelle olisi tulijoita (Lindroos ym. 2000). **Alueen edustavin pesimälajisto: punasotka (1), tukkakoskelo (1), silkkiuikku (11), nokikana (1).** **Alueen merkittävä levähtävä lajisto: haapana (30–40), punasotka (5–10), isokoskelo (100–150).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: pesintään sopivien ilmaversokasvustojen säästäminen vedessä; rauhallisuus jättämään aikaan.*

136. Östersundominlahti

Pinta-ala 138 ha, osa alueesta 210245

Östersundominlahti sijaitsee noin 18 kilometriä Helsingin keskustasta itään. Östersundominlahti on yleisnimi alueen kahdelle lahdelle, Karlvikille ja Kapellvikenille, sekä niiden ympäristölle. Alue rajoittuu pohjoisessa Östersundomin kartanon kohdalla Vanhaan Porvoontiehen, lännessä ja etelässä Husön kartanon maihin sekä idässä metsäiseen Karhusaareen. Alue on pienpiirteinen ja rantaviiva mutkittellee voimakkaasti. Lahtea hallitsevat laajat ruoikot, joita rikkovat metsäsaarekkeet ja lahden keskellä kulkeva kapea vesiuoma sekä muutamat pienialaiset lampareet. Lahti on liki kokonaan kasvanut umpeen. Östersundominlahden rantojen valtakasvina on järviruoko, jonka laajat kasvustot kattavat lähes kokonaan Kapellvikenin ja Karlvikin alueet. Ruoikon seassa kasvaa paikoin koston rantavyöhykkeen kasveja. Muutamissa paikoissa ruovikko on jo metsittymässä mm. tervaleppien vallatessa Kapellvikeniä. Ruoikkoa reunustaa maalle päin mentäessä paikoin

lähes yhtenäinen mesiangerovvyö. Lahtea ympäröiviä metsiä reunustaa vaihtelevan levyinen ter-
valeppävyöhyke. Östersundomin kartanon länsipuolelta Karlviikkiin laskevaa ojaa reunustaa hieno
puronvarsilehto, joka yhdessä kartanon puistojen kanssa lisää alueen monimuotoisuutta. Ranta-
niittyjen laidunnus on lakannut vuosikymmenet sitten ja alueen linnusto on yksipuolistunut nope-
asti viime vuosikymmeninä: alue on esimerkiksi menettänyt lähes kokonaan merkityksensä leväh-
täville kosteikkolinnuille. **Alueen edustavin pesimälajisto: isokoskelo (3), luhtakana (≥1), luh-
tahuitti (1), ruiskäärä (2), kurki (1), punajalkaviklo (2), taivaanvuohi (12), valkoselkätikka
(1), niittykirvinen (6), keltavästäräkki (2), pikkulepinkäinen (1), punavarpunen (22), pa-
jusirkku (32).** *Alueen huomioon ottamisen kannalta on tärkeää: hoito- ja käyttösuunnitelman pi-
kainen laatiminen ja toteuttaminen.*

4 Muita linnustollisesti huomionarvoisia alueita

Raportin valmisteluvaiheessa lintuharrastajien havaintoaineistosta nousi esiin kohteita, joita ei
ole koskaan erikseen suunnitelmallisesti inventoitu, mutta jolla on esiintynyt jokin huomionar-
voine laji säännöllisesti. Kyseisten alueiden linnustoarvoa ei kuitenkaan kokonaisuudessa joko
tunneta tai se rajoittuu siihen esille tulleeseen yhteen lajiin. Näiden kohteiden likimääräiset keski-
pisteen koordinaatit löytyvät taulukosta 1. Alueista ei ole tehty rajauksia, mutta monessa tapauk-
sessa ne on helppo hahmottaa (yksittäinen luoto tai lahti).

137. Hernesaari

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: liejukana (1).

138. Iso-Sarvasto

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: silkkiuikku (16).

139. Jollaksenlahti

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: silkkiuikku (19).

140. Kalkkisaarensalmi

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen merkittävä levähtävä lajisto: uivelo (10–20).

141. Katajaluoto

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen linnustoa ei ole varsinaisesti inventoitu, mutta saaressa nähdään säännöllisesti pesimäaikaan riskilöitä. Muitakin saaristolintuja pesinee hyvin. *Alueen edustavin pesimälajisto: riskilä (+).*

142. Korkeasaari

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: valkoposkihanhi (100). Alueen merkittävä levähtävä lajisto: meriharakka (20–40).

143. Kuninkaansaari

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: valkoselkätikka (1).

144. Longinojan keskijuoksu

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen merkittävä levähtävä lajisto: koskikara (2–3).

145. Mellunmäen luhta–Nybondas

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: pikkulepinkäinen (1).

146. Munkkiniemen lampareet

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: liejukana (1).

147. Paloheinän lampareet

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: liejukana (3), nokikana (+).

148. Pikku-Huopalahti

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: liejukana (1), nokikana (1).

149. Porolahti

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: nokikana (1).

150. Porslahden lampareet

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: liejukana (3).

151. Seurasaarenselkä

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Isokoskelolla havaitaan täällä silloin tällöin isoja kertymiä jäätymisen aikoihin. *Alueen merkittävä levähtävä lajisto: isokoskelo (100–300).*

152. Strömsinlahti

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Alueen edustavin pesimälajisto: nokikana (1).

153. Vanhankaupunginselkä

Ei aluekoodia, ei rajausta.

Isokoskelolla havaitaan täällä silloin tällöin isoja kertymiä. Kun Vanhankaupunginlahden alueen pääasialliset lintukertymät sijoittuvat Natura 2000 -alueelle, isokoskelot esiintyvät isoina määrinä yleensä Natura-alueen ulkopuolella. *Alueen merkittävä levähtävä lajisto: isokoskelo (250–450).*

6 Kiitokset

Raportin kirjoitusvaiheessa konsulttoitiin ja saatiin tiedontäydennystä seuraavilta: Antti Below, Eero Haapanen, Kalevi Hiironniemi, Seppo Knuuttila, Kari Lindblom, Jarmo Nieminen, Pekka Rusanen, Taavi Sulander, Mats Westerbom. Käsikirjoitusta kommentoivat Sanna Elijoki ja Raimo Pakarinen (Helsingin kaupungin ympäristökeskus). Laskentojen järjestelyissä ovat auttaneet Aki Arkiomaa, Aili Jukarainen, Jarmo Nieminen, Taavi Sulander. Muiden tahojen linnustolaskenta-aineistoja toimittivat Antti Below, Juha Kiiski, Esa Lammi, Matti Luostarinen, Pekka Pakarinen, Markku Mikkola-Roos, Pekka Rusanen, Hannu Sarvanne, Tuomas Seimola. Erikoisseurantatietoja antoivat Eero Haapanen ja Tapio Solonen. Tringan linnustolaskentoihin osallistuivat Helsingin alueella (aakkosellisessa järjestyksessä): Aavikko Jouko, Arkiomaa Aki, Asplund Jaakko, Attila Risto, Below Antti, Björkell Niko, Borg Philip, Buchert Peter, Eklund Liisa, Ellermä Margus, Eriksson Ismo, Forsten Annika, Hartikainen Tommi, Heikkinen Esko, Hellström Paul, Henttonen Antti, Hinkkanen, Markus, Huttunen Tarmo, Häärä Otso, Jukarainen Aili, Järvi Jani, Kari Susanna, Karppinen Jouni, Keto Pekka, Koho Mikko, Koskelainen Aarni, Koskinen Janne, Kotro Janne, Kunttu Panu, Kurvinen Lasse, Lahtinen Jukka A, Laine Ari, Leskelä Pekka, Lindblom Kari, Lindholm Antero, Lindy Juha, Luostarinen Matti, Maier Andrea, Matsson Rainer, Maula Hannu, Maula Marita, Meller Kalle, Meramo Katarina, Metsänen Timo, Nieminen Jarmo, Närhi Jani, Oja Jaakko, Oksanen Vesa, Pettay Timo, Puromies Petri, Rekilä Matti, Riikonen Johanna, Rusanen Pekka, Saarinen Petri, Sahlstén Mari, Salmela Aapo, Salokangas Jukka, Salonen Heikki, Salonen Mikko, Sammalkorpi Ilkka, Sarvanne Hannu, Segersvärd Paul, Seimola Tuomas, Silvenius Frans, Silvonen Johannes, Sirviö Jukka, Solonen Tapio, Sulander Taavi, Suominen Kati, Syrjälä Tuomas, Szeto Usko, Talvela Merja, Tennberg Henrik, Timonen Juhani, Tiusanen Mikko, Torppa Jyrki, Torppa Touko, Uusitalo Martti, Vattulanen Martti, Vilka Timo, Virolainen Erkki.

7 Lähdeluettelo

Aalto, T. (2006). Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 5. 92 s.

Angelstam, P., Roberge, J.-M., Löhmus, A., Bergmanis, M., Brazaitis, G., Dönz-Breuss, M., Edenius, L., Kosinski, Z., Kurlavicius, P., Lärmanis, V., Lūkins, M., Mikusinski, G., Račinskis, E., Strazds, M. & Tryjanowski, P. (2004). Habitat modelling as a tool for landscape-scale conservation – a review of parameters for focal forest birds. – *Ecological Bulletin* 51:427–453.

Arbeiter, S., Franke, E., Helmecke, A. & Tanneberger, F. (2017). Habitat preference of female Corncrakes *Crex crex*: implications for the conservation of breeding sites in a secretive species. – *Bird Study*, DOI:10.1080/00063657.2017.1318107

Arlettaz, R., Patthey, P., Baltic, M., Leu, T., Schaub, M., Palme, R. & Jenni-Eiermann, S. (2007). Spreading free-riding snow sports represent a novel serious threat for wildlife. – *Proceedings of the Royal Society B* 274:1219–1224.

Aspelund, P. & Paaer, P. (2009). Särkkäniemen luonnonsuojelun alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2009–2018. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 12/2009.

Aspelund, P. (2011). Harakan saaren luonnonsuojelun alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2010–2019. – Helsingin kaupungin ympäristökeskus.

BirdLife International (2017). The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2017-3. <www.iucnredlist.org>. Tietokantakysely tehtiin 13. joulukuuta 2017.

Bütler, R., Angelstam, P. & Schlaepfer, R. (2004). Quantitative snag targets for the three-toed woodpecker *Picoides tridactylus*. – *Ecol. Bull.* 51:219–232.

Bötch, Y., Tablado, Z. & Jenni, L. (2017). Experimental evidence of human disturbance effects on bird-territory establishment. – *Proc. R. Soc. B* 284: 20170846

EEA, European Environmental Agency (2017): EU land take. katsottu 13.12.2017. https://www.eea.europa.eu/ds_resolveuid/24b94f29d8524dac9037d4548bd92c03

Ellermaa, M. & Lehtikoinen, A. (2011). Alli – Uudenmaan ulkosaariston runsain vesilintu syksyllä 2011. – *Tringa* 38(4):311–317.

Ellermaa, M. (2011). Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. – *Tringa* 37/38:140–174.

Ellermaa, M. (2017). Uudenmaan saaristolinnuston runsaus vuonna 2013. – *Tringa* 44(2):63–70.

Ellermaa, M. & Lindén A. (2011). Suomen linnustonsuojelun alueiden tila: suojelu on unohdettu ja linnut voivat huonosti. – *Linnut-vuosikirja 2010:143–165*.

Eriksson, B.K., Ljunggren, L., Sandstrom, A., Johansson, G., Mattila, J., Rubach, A., Stokesbury, K. (toim.) (2009). Declines in predatory fish promote bloom-forming macroalgae. – *Ecological Applications*, 19(8):1975–1988. DOI: 10.1890/08-0964.1

Erävuori, L., Lammi, E. ja Routasuo, P. (2015). Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2015–2024. – luonnos, 136 s.

EU (2009). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY, annettu 30 päivänä marraskuuta 2009, luonnonvaraisten lintujen suojelusta. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32009L0147>

Gedeon, K., Grüneberg, C., Mitschke, A., Sudfeldt, C., Eickhorst, W., Fischer, S., Flade, M., Frick, S., Geiersberger, I., Koop, B., Kramer, M., Krüger, T., Roth, T., Ryslavy, T., Stübing, S., Sudmann, S.R., Steffens, R., Vökler, F., & Witt K. (2014). Atlas Deutscher Brutvogelarten – Atlas of German Breeding Birds. Herausgegeben von der Stiftung Vogelmonitoring und dem Dachverband Deutscher Avifaunisten. Münster. 800 s.

Haapanen, E., Halkka, A., Luostarinen, M., Pakarinen, R., Suolanto, M., Tiainen, J., Tuoriniemi, S. & Yrjölä, R. (2017). Lukuja luodoilta. Helsingin saaristolinnusto nyt ja ennen. – Helsingin kaupungin ympäristökeskus ja Ympäristötutkimus Yrjölä OY. 287 s.

- Heath, M. F., Evans, M. I., Hoccom, D. G., Payne, A. J. & Peet, N. B. (toim.) (2000). Important Bird Areas of Europe: Priority Sites for Conservation. 2 osaa. – BirdLife conservation series No 8. BirdLife International, Cambridge UK.
- Hertzman, T. & Larsson, T. (1999). Lake Hornborga, Sweden – the return of a bird lake. – *Wetlands International Publ.* 50, Wageningen, The Netherlands.
- Hirvonen, H. (1985). Espoon pesimälinnuston inventointi 1984. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 1/1985.
- Honkanen, J. (toim.) (2006). Haltialan metsäalueen luonto. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 4/2006.
- Inger, R., Gregory, R., Duffy, J. P., Stott, I., Voříšek, P. & Gaston, K. J. (2014). Common European birds are declining rapidly while less abundant species' numbers are rising. – *Ecology Letters* 18(1):28–36, DOI:10.1111/ele.12387
- Jansson, H. & Raatikainen, K. (2008). Vallisaaren ja Kuninkaansaaren hoitosuunnitelma. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 46.
- Juslén, A., Hyvärinen, E. & Virtanen, L.K. (2013). Application of the Red-List Index at a National Level for Multiple Species Groups. – *Conservation Biology* 27:398–406.
- Landgren, E. & Landgren, T. (1998). Vänerns fågelskär – en överraskande rik fågelvärld. – *Vår fågelvärld* 57(5):6–19.
- Lehikoinen, A., Christensen, T. K., Öst, M., Kilpi, M., Saurola, P. & Vattulainen, A. (2008). Large-scale change in the sex ratio of a declining eider population. – *Wildlife Biology* 14:288–301.
- Lehikoinen, A., Lehikoinen E., Valkama, J., Väisänen, R. A. & Isomursu, M. (2013). Impacts of trichomonis epidemics on Greenfinch *Chloris chloris* and Chaffinch *Fringilla coelebs*. – *Ibis* 155:357–366.
- Lehtonen, L. (1945). Lintuparatiisi pääkaupungin liepeillä. – WSOY. Porvoo.
- Lehtonen, L. (1996). Helsingin pesimälinnuston vaiheista vuosisatamme saatossa. – *Tringa* 23(4):208–212.
- Leito, A. (1996). The Barnacle Goose in Estonia. – *Estonia Maritima* 1. West-Estonian Archipelago Biosphere Reserve.
- Lindberg, A.E.B. (2016). Hydrography and oxygen in the deep basins. – *Baltic Sea Environment Fact Sheet 2015, HELCOM*.
- Lindroos, R., Lehikoinen, E. & Sorakunnas E. (2000). Selvitys kalastuksen ja veneliikenteen vaikutuksista Laajojen suiston linnustoon. – *Biota Bd Oy:n selvityksiä* 9/2000.
- Loukkaanhuhta, U., Rönholm, P., Tammisto, P. & Koski, P. (2005). Vantaanjoen varren maiseman ja kasvillisuuden hoito- ja kehittämissuunnitelma 2006–2015. – Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2005:2 / Katu- ja puisto-osasto.
- Maier, M. P. (2015). Verbreitung und Nahrungsgrundlage von Meeresenten in der östlichen deutschen Ostsee. – Väitöskirja, Hamburgin yliopisto. 65 s.
- Metsänen, T., Mikkola-Roos, M., Aintila, A., Ellermaa, M. & Rusanen, P. (2016). *The new marine Important Bird Areas recognized in Finland*. – *Linnut-yearbook* 2015:152–158.
- Morris, A.J., Bailey, C.M., Winspear, R., Guar, D.J. & Dillon, I. A. (2010). Drivers of population increase on an arable farm delivering a comprehensive suite of measures for farmland birds. – *Aspects of Applied Biology* 100, Agri-environment schemes – what have they achieved and where do we go from here? (201–209).
- Nieminen, J. (2009). Santahamina – sotilassaaren luontoaarteet. – Maanpuolustuskorkeakoulu, 288 s.
- Nieminen, J. (2015). Pakkasallit. – *Tringa* 42(1):8–12.
- Ojala, T. & Kiiski, J. (2015). Isosaaren ja Kuivasaaren linnustoselvitys 2015. – Ramboll, 27 s.
- Ottvall, R. & Pettersson, J. (1998). Kornknarrens *Crex crex* biotopval, revirstorlek och ortstrohet på Oland: en radiosändarstudie. – *Ornis Svecica* 8:65–76.
- Paaer, P. & Stén, T. (2008). Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2008–2017. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 16/2008.
- Pakkala, T., Tiainen, J. & Pitkänen, M. (1998). Helsingin lintuatlas 1996–1997. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 1/98. 24 s.

RAMSAR (2009). Strategic Framework and guidelines for the future development of the List of Wetlands of International Importance of the Convention on Wetlands (Ramsar, Iran, 1971). <http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/pdf/guide/guide-list2009-e.pdf>

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski I. (toim.) (2010). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Sammalkorpi, I., Mikkola-Roos, M. & Lammi, E. & Aalto, T. (2014). Ravintoketjukurin nostus lintuvesien hoidossa. – Linnut-vuosikirja 2013:154–163.

Scridel, D., Groom, J.D. & Douglas, D. (2017). Native woodland creation is associated with increase in a Black Grouse *Lyrurus tetrix* population. – *Bird Study* 64(1):70–83.

Solonen, T. (2017). pääkaupunkiseudun kanahaukat. – *Tringa* 44(1):16–25.

Solonen, T., Lehtikainen, A. & Lammi, E. (toim.) (2010). Uudenmaan linnusto. – Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa, Helsinki.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikainen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. (2016). Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s. E-julkaisu: <http://hdl.handle.net/10138/159435>

Uudenmaan liitto (2014). Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavan luonnos (sis. selostuksen). – Uudenmaan liitto Mhs 11/2014. 91 s.

Valkama, Jari, Vepsäläinen, Ville & Lehtikainen, Aleksi (2011). Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <<http://atlas3.lintuatlas.fi>> (viitattu [29.10.2017]) ISBN 978-952-10-6918-5.

Van den Winden, J. (2005). Black Tern *Chlidonias niger* conservation in the Netherlands - a review. – *Vogelwelt* 126: 187–193.

Vickery, J. & Gill, J. (1999). Managing grassland for wild geese in Britain; a review. – *Biological Conservation* 89:93–106.

Ympäristötutkimus Yrjölä OY (2016). Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2016.

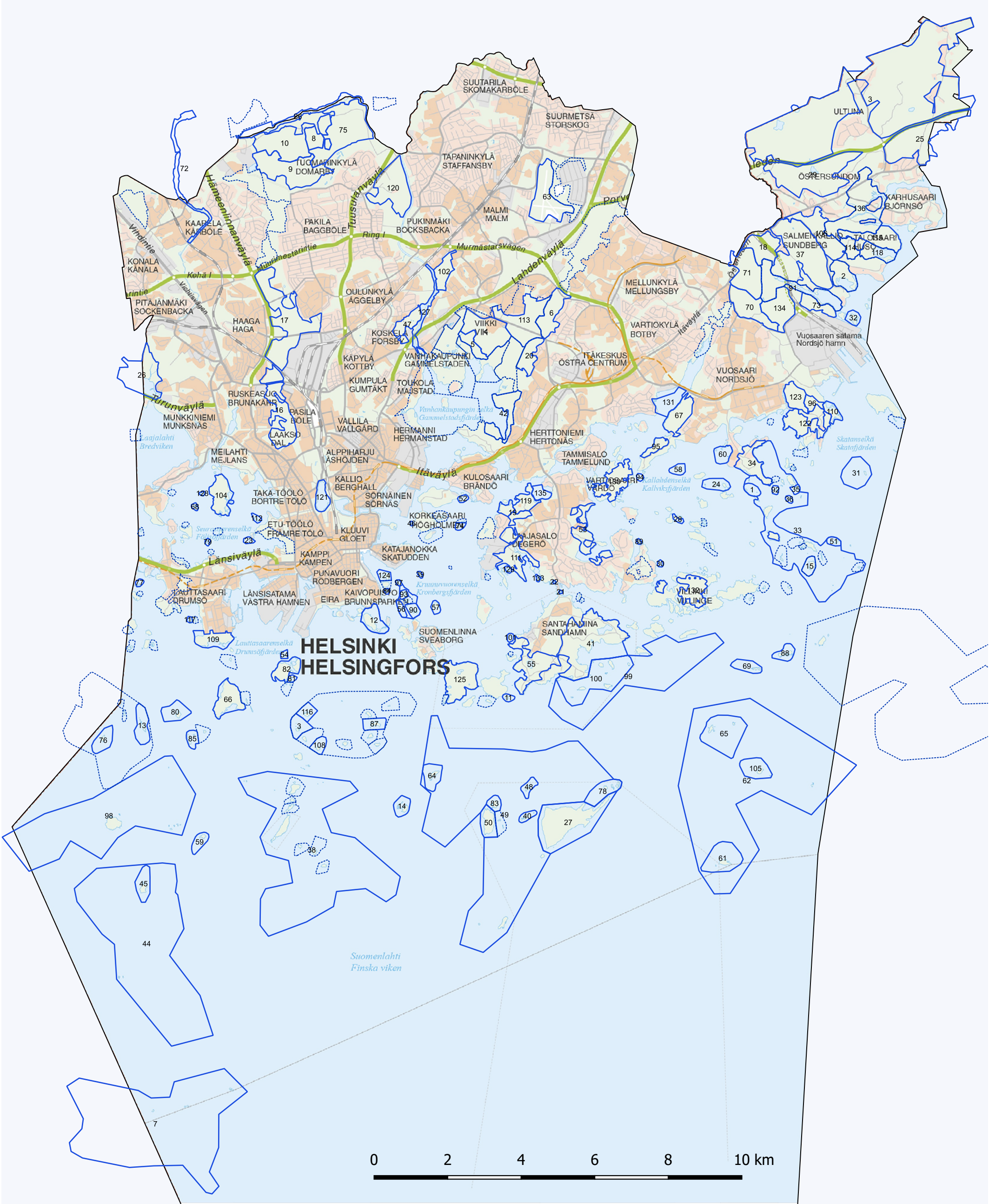
Yrjölä, R., Kontiokorpi, J., Luostarinen, M., Santaharju, J., Sarvanne, H., Tanskanen, A. ja Vickholm, J. (2012). Vuosaaren satamahankkeen linnustonseuranta 2011. Vuoden 2011 tulokset ja vuosien 2001–2011 seurannan yhteenveto. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2012.

Yrjölä, R., Salomäki, P., Virtanen, T., Tuurnala, P. & Frim, M. (2016). Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 10/2016.

Yrjölä, R., Sarvanne, H., Tanskanen, A. & Vickholm, J. (2015). Malmin lentokentän ja sitä ympäröivien alueiden pesimälinnustoseselvitys 2015. – Ympäristötutkimus Yrjölä. 15 s.

HELSINGIN TÄRKEÄT LINTUALUEET 2017

- Tärkeät lintualueet 2017
- Muut selvityksessä mukana olleet alueet

Kuvailulehti

Tekijä(t)	Margus Ellermaa
Nimeke	Helsingin merkittävät lintualueet ja linnusto 2017
Sarjan nimeke	Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön julkaisuja
Sarjanumero	2018:8
Julkaisuaika	Maaliskuu 2018
Sivuja	121
Liitteitä	1
ISBN	978-952-331-431-3 (verkkoversio), 978-952-331-430-6 (painettu versio)
ISSN	2489-4230 (verkkoversio), 2489-4222 (painettu versio)
Kieli, koko teos	Suomi
Kieli, yhteenveto	Suomi, ruotsi, englanti

Tiivistelmä:

Raportissa esitellään suojelullisesti merkittävien lintulajien edustavimmat pesimäalueet Helsingissä ja 136 Helsingin tärkeää linnustokohdetta.

Helsingissä pesii edelleen varsin monipuolinen linnusto, vaikka moni isoja pinta-aloja vaativa laji on kadonnut tai katoamassa. Linnuille on eniten tilaa saaristossa, ja saaristolinnusto lienee Helsingissä suhteellisesti edustavin. Merialueilla erityispiirteenä on maailmanlaajuisesti uhanalaisen allin merkittävä keskittymä. Helsingissä elää lisäksi maailmanlaajuisesti uhanalaisia pilkkasiipiä, punasotkia ja mustakurkku-uikkuja.

Helsingin valttia maakunnallisesti, kansallisesti ja jopa kansainvälisesti ovat myös merenlahtikosteikot. Ne muodostavat toisiaan tukevan verkoston ja ovat osiensa summia merkittävämpiä etenkin levähtävää linnustoa ajatellen. Kosteikkojen merkitys korostuu myös uhanalaisten lintujen suuren osuuden vuoksi.

Kaupungin kasvaessa metsälinnusto on menettänyt pesimäalueitaan, mutta laajoja yhtenäisiä metsiä ja niiden lajeja on jäljellä Vuosaaren-Östersundomin alueella sekä Haltialassa. Myös isot metsäiset saaret, jotka ovat aiemmin olleet suljettuja sotilasalueita, ovat linnustolle arvokkaita. Suhteellisesti heikoimmassa asemassa on avomaiden linnusto, koska pelto- ja niittyalueet ovat supistuneet.

Raportti perustuu suurelta osin Tringa ry:n jäsenistön talkootöinä tekemiin pesimälintulaskentoihin sekä harrastusluonteisesti ympäri vuoden kerättyihin havaintoihin.

Avainsanat lintu, linnusto, luonto, Helsinki, saaristo, metsä, lintuvedet

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.